

ISLAMI DHE NACIONALIZMI

Dr. ALI MUHAMMED NAKAVI

Hyrje

Pjesa e parë:

Një vështrim mbi historinë e nacionalizmit

1. Lindja e nacionalizmit
2. Lindja e nacionalizmit - pasojë e vakuimit ideologjik të Perëndimit
3. Lidhja mes nacionalizmit dhe kolonizimit
4. Lidhja mes nacionalizmit dhe kapitalizmit

Pjesa e dytë:

Historia e depërtimit të nacionalizmit në botën islame

1. Nacionalizmi si një shkollë e importuar
2. Napoleoni dhe francezët si themelues të nacionalizmit egjiptian
3. Tre hebrenjtë si inspirues të nacionalizmit turk
4. Kolonializmi britanik si flamurtar i nacionalizmit arab
5. Përfundim

Pjesa e tretë:

Përkufizimi, bazat dhe karakteristikat e nacionalizmit

1. Përkufizimi i nacionalizmit
2. Nacionalizmi dhe sekularizmi
3. Bazat dhe karakteristikat tjera të shkollës së nacionalizmit
4. Nacionalizmi si një pseudoreligjion
5. Nacionalizmi si një sistem i zhvilluar fisnor

Pjesa e katërt:

Përgënjeshtrimi filozofik i nacionalizmit

1. Dallimi mes patriotizmit dhe nacionalizmit
2. Nacionalizmi i mbështetur në instinktin shtazarak të njeriut
3. Cila është baza e bashkimit në grupe në shoqërinë njerëzore?
4. Përse njeriu duhet të bashkohet në bazë të besimit, e jo për nga gjaku apo territori?
5. Nacionalizmi mbështetet në rastësitë e natyrës e jo në zgjedhjen dhe vullnetin e ndërgjegjes së njeriut

Pjesa e pestë:

Dobësitë e nacionalizmit

1. Bazat e palogjikshme të nacionalizmit
2. Bashkimi në bazat e mësipërme shpie në dallimet njerëzore
3. Nacionalizmi përfundon me disfatën e objektivave
4. A thua vetëm nacionalizmi është ai që mund ta nxitë kreativitetin e njerëzve?

Pjesa e gjashtë:

Rreziqet nga nacionalizmi

1. Egocentrizmi dhe paragjykimi
2. Kompleksi i superioritetit dhe interpretimi i gabuar i historisë
3. Paragjykimet fisnore apo injoranca fanatike
4. Nacionalizmi kulmon me racizëm
5. Nacionalizmi rezulton me dëshirën për dominim dhe kolonializëm
6. Ngushtimi i horizontit mendor të njeriut

Pjesa e shtatë:

Islami dhe nacionalizmi

1. Islami dhe nacionalizmi: dy pole të kundërta
2. Lufta e të Dërguarit me nacionalizmin kurejshit

Pjesa e tetë:

Bazat e nacionalizmit nga pikëpamja e Kur'anit dhe sunetit

1. Uniteti i njerëzimit apo uniteti racor dhe kombëtar?
2. Cili duhet të jetë fokusi kryesor i besnikërisë: Zoti apo atdheu?
3. Faktori i unitetit: besimi apo kombi
4. Lidhshmëria me territorin nga pikëpamja e Islamit
5. Lidhshmëria me gjakun dhe racën nga pikëpamja e Islamit
6. Fanatizmi i injorancës
7. A mundet individi njëkohësisht të jetë musliman dhe nacionalist?

"Nacionalizmi është burim i të gjitha fatkeqësive të muslimanëve".

"I tërë fati ynë është shkolla jonë - Islami".

"Ata që dëshirojnë ta ringjallin nacionalizmin i kundërvihen Islamit".

Imam Homeini

"Për muslimanët nuk ka tjetër rrugë përveç Islamit".

Sejjid Xhemal

"Zemrat tona nuk i takojnë Indisë, Romës apo Damaskut. Atdheu ynë i vetëm është Islami".

Al-lame Ikbali

HYRJE

Koncepti i nacionalizmit, si një rrjedhë që çdo herë e ka tërhequr vëmendjen e shoqërisë, do të ishte mirë që të analizohet nga një këndvështrim shkencor. Si mund të definohet ai dhe cilat parime i përmban? Deri në ç'masë Islami i pranon parimet e këtilla? A ekziston ndonjë mospajtueshmëri ndërmjet Islamit dhe nacionalizmit? A është e mundur që individi njëkohësisht të jetë besimtar musliman dhe nacionalist i rryer? Cili ka qenë kursi historik i lindjes dhe i përhapjes së nacionalizmit në vendet islame? Vetëm me anë të kërkimeve e hulumtimeve, dhe sa më larg nga propaganda e zhurmshme, mund të qartësohet se a thua nacionalizmi ka zënë vend aty ku ka zënë Revolucioni Islamik; në shoqërinë që është përcaktuar për mëkëmbjen e vlerave islame dhe të rendit islam.

Komunizmi dhe nacionalizmi janë dy shkolla të Perëndimit bashkëkohor. Sot, Islami nuk konfrontohet me idhujtarinë, me krishterimin apo zoroastrianizmin; ai në të vërtetë konfrontohet me komunizmin dhe nacionalizmin. Edhe pse numri i të krishterëve sot arrin shumë prej një miliardë dhe përkundër aktivitetit dhe efektivitetit të religjionit e të ideologjisë, krishterimi sot është bërë një 'cofëtinë' që ka mbetur nëpër kisha, në të cilat ithtarët e tij shkojnë të lutën çdo të diele dhe një apo dy herë në vit mbajnë ndonjë ceremoni përkujtimore për atë institucion të ndjerë. Krishterimi nuk është më faktor determinues i jetës së njerëzve të Perëndimit si dhe s'është forcë lëvizëse e jetës së tyre shoqërore. Forcat ngasëse, të cilat sot i drejtojnë jetat e tyre, janë komunizmi dhe nacionalizmi. Ky është shkak për të cilin është i rëndësishëm një studim themelor dhe njohje e mirë e nacionalizmit.

Islami sot si ideologji kryesisht është i konfrontuar me nacionalizmin dhe komunizmin. Duke u përpjekur për shkatërrimin e Islamit, imperializmi lindor dhe ai perëndimor i përkrahin këto dy shkolla të të menduarit, ashtu që, sikundër që ngjau me krishterimin në Perëndim, edhe Islami të bie në harresë dhe të bëhet një religjion i padobishëm i cili do të shërbejë vetëm për përkushtime shtëpiake apo eventualisht edhe të zhduket fare.

Nacionalizmi është një komplot i ri i kurdisur nga "imperializmi i kryqit" me qëllim të goditjes së Islamit. Synimi i tij është realizimi i tërë asaj që nuk mundi të realizohet gjatë luftërave të kryqëzatave. Vështrimi i punëve të orientalistëve shumë mund të na ndihmojë për ta kuptuar këtë objektiv të Perëndimit dhe për ta zbuluar thellësinë e kësaj shpikjeje. Nacionalizmi ka për qëllim ta shkatërrojë unitetin dhe solidaritetin e Ummetit Islam, i cili i rrezikon interesat e imperializmit dhe paraqet kërcënim potencial për kolonizimin e politikës ndërkombëtare. Me përhapjen e shpejtuar të nacionalizmit, imperializmi ka arritur ta përçajë botën islame në pjesë të vogla e pastaj t'i gëlltitë njëri pas tjetrit. Kështu, dimensionin e rrezikshëm të nacionalizmit paraqet një imperativ për botën islame që ta zbulojë shembëlltërinë e saj të vërtetë.

Revolucioni Islamik në Iran është i mbështetur në monoteizmin dhe Islamin. Prandaj, natyra e tij nuk është nacionaliste sepse ai është sajuar që të jetë islamik e jo nacionalist. Ekziston mundësia që nacionalistët të kenë qenë ithtarë të revolucionit e kurrësi nismëtarë të tij. Në të vërtetë, ata çdoherë janë përpjekur ta frenojnë përparimin e tij të shpejtë. Gjithashtu, e vërtetë është se për nga qëllimet e tij Revolucioni Islamik në Iran territorialisht është i pakufizuar, pra nuk është i kufizuar vetëm në kuadër të Iranit; ai ka një mision universal dhe është pararojë e një agimi të ri në Lindje, prandaj duhet të shpërndahet kudo që ka muslimanë.

Së këndejmi, do të ishte mirë që të bëhet një shqyrtim i thuktë i besimit dhe internacionalizmit të Bashkësisë Islame, si dhe të hulumtohen lidhjet mes Islamit dhe nacionalizmit.

Ekspansioni i ideologjive të tilla siç janë nacionalizmi, liberalizmi apo komunizmi, e mohan vetë thelbin e Revolucionit Islamik. Prandaj, muslimanët kanë një obligim revolucionar që çdoherë mbi supet e veta ta bartin barrën e luftës ideologjike dhe politike kundër ideologjive

helmuese të cekura më lartë. Sidoqoftë, kjo betejë duhet të mbështetet në syçeltësinë dhe në tërësi të përkrahet nga bindja fetare dhe intelektuale, ndërkaq arsyet tona për flakjen e nacionalizmit duhet shpjeguar si bashkatdhetarëve, ashtu edhe të huajve.

Në rendin islam dhe në shoqërinë monoteiste nuk ka vend për nacionalizëm apo për marksizëm, ndërsa nga pikëpamja sociale dhe politike, shkolla e vetme dominante dhe e pranueshme është Islami. **"All-llahu vërtetoi se nuk ka zot tjetër përveç Tij, e dëshmuar edhe melektë e dijetarët dhe se ai është zbatues i drejtësisë. Nuk ka zot, përveç Tij Fuqiplotit e të Urtit."** (3:18). Mirëpo, nga pikëpamja subjektive, çdo personi i është lejuar liria e shprehjes dhe e mendimit, dhe secili është i liruar nga çfarëdo detyrimi apo shtrëngimi.

"Në fe nuk ka dhunë..." (2:256)

"Të cilët i dëgjojnë fjalët dhe pasojnë atë më të mirën prej tyre..." (39:18)

Përveç kësaj, pikat e dobëta e të forta të ideologjive ekzistuese duhet të vështrohen e të hulumtohen me sy kritik, dhe në mënyrë të logjikshme dhe pa paragjykime; kështu që pastaj në lidhje me tërë këtë të bëhet edhe sqarimi i pozitës së Islamit.

Shpresojmë se ky libër do të hedhë ca dritë mbi aspektet e ndryshme të këtij problemi dhe do të tregohet i dobishëm për diskutimet mbi ideologjinë islame.

Ali Muhammed Naqavi

PJESA E PARË

Një vështrim mbi historinë e nacionalizmit

1. Lindja e nacionalizmit si parim

Përderisa disa tipare të nacionalizmit mund t'i mvishen sistemit fisnor (skllavopronar) të qyteteve-shteteve greke para disa mijëvjeçarëve,¹ nacionalizmi, si një shkollë politike, sociale dhe ideologjike e të menduarit, lindi në Perëndim si vazhdim apo pasojë e Revolucionit francez.

Zhan Zhak Ruso qe njëri nga përkrahësit më të mëdhej të besimit të këtillë. Ai e theksoi unitetin, solidaritetin dhe shpirtin grupor të masave, dhe insistoi që njeriu si synim më të lartë të tij ta ketë shtëpinë dhe vendin ku është rritur. Ai besonte se atdheu është zemra dhe qendra e dashurisë dhe e besnikërisë së njeriut dhe të grupit. Besimin e këtillë, ai e ngriti deri në shkallën e obligimit të shenjtë fetar, ndërsa idenë e synimit të njerëzimit drejt një rendi shoqëror fetar e shpalli të pavlefshme.

Trajta kryesore e shkollës së nacionalizmit u sendërtua pas Revolucionit francez dhe atëherë për herë të parë u zbatua në praktikë. Në atë kohë, dukshëm u shtuan emocionet për flamurin dhe atdheun; glorifikoheshin dhe adhuroheshin heronjtë kombëtarë; u komponua himni kombëtar; u theksua shenjtëria e racës dhe e gjuhës franceze; u krijuan ceremoni dhe festivale të mëdha kombëtare të llojit të riteve religjioze; erdhi në shprehje mburrja me historinë franceze dhe besimi në misionin madhështor të kombit francez, dhe të gjitha këto njëra pas tjetrës u shkrinë në kursin e revolucionit. Mirëpo, me ardhjen në pushtet të jakobinëve dhe me fatkeqësitë që e ndjeknin revolucionin, të ligat e nacionalizmit përsëri filluan të shfaqen në trajtën e tyre të parë. Nacionalizmi për jakobinët paraqitte një lojë me ndjenjat e masave, mobilizim të përgjithshëm, agresion mbi vendet fqinje, ekspansionizëm, masakër, korrupsion, shtypje dhe vetëpëlqim; me ç'rast edhe një herë u dëshmuua se ndjenjat nacionaliste çdoherë përfundojnë me agresion dhe imperializëm. Bazë për vendimet e jakobinëve ishin vetëm interesat franceze.

Me ndikimin progresiv të Revolucionit francez në Perëndim, koncepti i nacionalizmit fitoi popullaritet² të vullshëm dhe i la pas nocionet e lirisë e të demokracisë. Ngritja e Napoleon Bonapartës i dha një hov edhe më të madh. Napoleoni qe një besimtar i patundur në idenë e nacionalizmit dhe siç do të shohim më vonë, ai ishte i pari që e përhapi farën e tij në botën islame. Ndjenja e fortë nacionaliste të cilën ai e kishte, e përgatiti terrenin për politikën e tij agresive dhe ekspansioniste, për luftërat dhe masakrat që i bëri si dhe në popullin francez e mbolli dhe e nxiti frymën e dominimit, me ç'rast, menjëherë pas kësaj shumë popuj u kontaminuan me ndjenjat nacionaliste. Në Gjermani dhe në Itali, ku ndjenjat e këtilla u rritën me hov të madh, në emër të nacionalizmit u bënë krime të shumta dhe filloi një luftë dëshpëruese për fitimin e pushtetit.

Shekulli i nëntëmbëdhjetë u quajt "koha e artë" e nacionalizmit.³ Gjatë këtij shekulli, Tomas Xhefersoni dhe Tomas Pejni vunë themelet e nacionalizmit amerikan. Në Angli prifti Xheremi Bentham i hapi nacionalizmit horizonte të reja. Me Viljem Gledstounin, nacionalizmi britanëz arriti shkallën e tij më të lartë. Si mënyrë e të menduarit dhe lëvizje intelektuale, nacionalizmi u përhap nëpër tërë Evropën Qendrore dhe Perëndimore. Macini, i cili u bë i njohur në Itali, u shqua si njëri ndër teoricientët më të mëdhej të shkollës së nacionalizmit të shekullit të nëntëmbëdhjetë. Përfaqësuesit dhe flamurtarët më të mëdhej të nacionalizmit gjatë këtij shekulli ishin Gjuzepe Garibaldi në Itali, Viktor Hygo në Francë dhe Oto Bizmarku në Gjermani.

¹ Disa hulumtues e konsiderojnë Reformacionin si fillim të nacionalizmit, ndërsa të tjerët e sugjerojnë incidentin në Vestfali më 1648, por shumica e hulumtuesve konsiderojnë se Revolucionin francez paraqet kthesë kryesore në paraqitjen e nacionalizmit.

²Lalo W. Baron; Nacionalizmi Modern, fq. 43, Nju-Jork, 1927.

³Hans Kohn: Ideja e nacionalizmit: Studim mbi origjinën dhe prapaskenën e tij, fq. 116, Nju-Jork, 1944.

Nacionalizmi gjatë këtij shekulli solli ngjarje të mëdha dhe e krijoi historinë e tij. Belgjika e siguroi pavarësinë e saj, ndërsa kolonitë e Portugalisë e Spanjës në Amerikën Qendrore u pavarësuan nën udhëheqjen e Simon Bolivarit e të Hoze Martinit. Mirëpo, ndjenjat më të forta nacionaliste që u shkaktuan nga qeveritë perëndimore, më së shumti u manifestuan nëpër kolonitë evropiane të Perandorisë Osmane. Kjo solli deri në atë që, shtetet e ndryshme si Greqia, Bullgaria, Hungaria, Finlanda, Çekosllovakia dhe Kroacia shfaqën aspirata për pavarësimin e tyre.

Natyrisht se ngjarjet e këtilla nuk mund të krahasohen me përhapjen e pashembullt të imperializmit në botën e tretë dhe me përleshjet dhe konfliktet politike të qeverive perëndimore. Historia ka treguar se nacionalizmi më tepër ka pasur rolin shkatërrimtar se sa atë konstruktiv. Politika dhe kolonializmi agresiv britanik dhe francez, si dhe ekspansionizmi i Napoleonit III dhe i Bizmarkut, dëshmuar se parullat mashtruese të nacionalizmit dhe liberalizmit perëndimor ishin vetëm një mbulesë e tejdukshme dhe pretekst për robërimin e popujve të shtypur.

2. Lindja e nacionalizmit - pasojë e vakuimit ideologjik të Perëndimit

Nacionalizmi është një kredo, një shkollë dhe një pseudoreligjion, të cilin Perëndimi e krijoi me qëllim që ta plotësojë vakuumin ideologjik.

Njeriu nuk mund të jetojë pa besim dhe pa ideologji ndaj të cilave do të mund të shfaqte dhembshuri dhe dashuri. Në Mesjetë, në Perëndim, besimi dhe ideologjia e këtitllë u gjet në krishterimin dhe në religjionin e kishës. Mirëpo, krishterimi ishte religjion jo i realtë, i papërsosur dhe njëdimensional, dhe meqë kishte baza joshkencore dhe antiintelektuale, ai nuk mundi të mbetet si ideologji dhe religjion i përhershëm dhe i përgjithshëm. Renesansa dhe ndryshimet e pastajme në masë të madhe e goditën kishën, andaj krishterimi nuk ishte më në gjendje që të mbetet si besim i gjallë në Evropë dhe së shpejti u bë një besim i vdekur. Siç thamë edhe më parë, krishterimit i mungonte gjallëria, e cila njerëzit i përmbush me zell, me tërbim, me fanatizëm dhe me solidaritet. Pas paraqitjes së renesansës, ai tërësisht u tërhoq nga jeta politike, shoqërore, intelektuale dhe emocionale e njerëzve, kështu që ideologjia perëndimore mbeti në një vakuum të madh. Në mungesë të ndonjë force nxitëse dhe inspiruese që do t'i ringjallte, njerëzit e Perëndimit mbetën në errësirë. Krishterimi që i vdekur. Meqë njeriu nuk mund të rrojë në vakuum (të besimit) dhe ka nevojë për dashuri dhe për të ndjekur ideologjinë, atëherë Azari, krijuesi i idhujve të ideve perëndimore, ia hapi rrugën idhullit të nacionalizmit dhe atë ia ofroi Perëndimit si një religjion të ri dhe një zot të ri, i cili u mirëprit nga entuziastët e etshëm. Më vonë, ky vakuum u përmbush edhe me marksizmin, dhe që të dyja shkollat iu dedikuan atyre që ishin dëshpëruar në krishterimin, kështu që u kënaqën dëshirat e zjarrta religjioze të njerëzve të Perëndimit.

Mirëpo në Lindjen islamike, një vakuum i këtitllë kurrë nuk u lajmërua. Aty Islami tashmë ishte një ideologji e gjallë, dinamike dhe e përgjithshme. Ai përmbante në vete një dinamizëm të tillë, sa që prej shekullit të parë të paraqitjes së tij i bashkoi të gjitha vendet duke u shtrirë prej Afrikës Veriore e deri në pjesët më të largëta të Azisë, dhe prej Spanjës e deri në Mongoli; të gjithë njerëzit e racave, gjuhëve dhe kulturave të ndryshme, Islami i bashkoi në një Ummet të vetëm. Madje, në botën islame edhe sot Islami posedon një forcë shumë më të madhe të përkushtimit, të solidaritetit e të zellit revolucionar, sesa që mund ta ketë ndonjë ideologji tjetër. Ai është në gjendje t'i inspirojë ithtarët e vet që për hir të shkollës së tyre ta flijojnë jetën dhe tërë pasurinë, dhe për këtë arsye bota islame nuk ka nevojë ta importojë nacionalizmin si shprehje e rehatisë perëndimore, që është sajuar në pajtim me rrethanat e posaçme të asaj treve.

Nacionalistët dhe intelektualët e botës islame të shkolluar në Perëndim i injorojnë faktet e vendit dhe të kulturës së tyre, dhe më shumë i parapëlqejnë eksperimentet e suksesshme të Perëndimit, për të cilat pohojnë se mund të përsëriten edhe në Lindje. Mirëpo, ky është vetëm një mendim iluzor. Imitimi i verbër i këtyre intelektualëve të ashtuquajtur, i ka bërë të paaftë për ta dalluar realitetin se Perëndimi posedon kushte të posaçme të cilat në masë të madhe dallohen nga ato që kanë të bëjnë me botën islame. Perëndimi është i ballafaquar me kishën dhe krishterimin dekadent, kurse Islamin e përcjell dinamika dhe cilësia e revolucionaritetit. Është e pamundur të kuptohet realiteti se Islami dhe Krishterimi janë dy fenomene plotësisht të ndryshme. Përderisa krishterimi paraqet një përmbledhje të dogmave dhe të riteve religjioze, nga ana tjetër Islami është një ideologji e gjithanshme që përfshinë çështje praktike dhe intelektuale, si për individin, ashtu edhe për shoqërinë.

3. Nacionalizmi dhe kolonializmi: Nacionalizmi, rrënja e imperializmit

Kolonializmi dhe kapitalizmi qenë dy faktorët e tjerë kryesorë, të cilët e inkurajuan përhapjen e nacionalizmit.

Në shekullin e nëntëmbëdhjetë, Perëndimi filloi t'i plaçkisë e t'i kolonizojë vendet e botës së tretë. Ata u turrën mbi popujt afrikanë e aziatikë si ujë të tërbuar e të etshëm për gjak. Për veprimet e këtilla, atyre u nevojitej një ideologji e fortë me qëllim që t'i arsyetojnë plaçkitjet dhe krimet që i bënin, dhe njëkohësisht ta sigurojnë motivin për grabitje dhe kolonizim të mëtejshëm.

Kështu, në vazhden e përpjekjeve për kolonizime, nacionalizmi u ngrit në shkallën e një ideologjie dhe të një besimi të gjallë të Perëndimit.

Sa i përket kolonizimit, nacionalizmi luajti tri role të rëndësishme:

1 - Ai pikësëpari qe burim i kolonizimit. Ndjenjat e forta patriotike, besimi në superioritetin kombëtar e racor si dhe mburrja fisnore dhe glorifikimi i historisë e i kulturës ishin rrjedhojë e drejtpërdrejtë e nacionalizmit dhe njëkohësisht e siguruan terrenin për ekspansionizëm politik dhe ekonomik. Imperializmi është vetëm një pasardhës jolegjitim i këtyre shmangieve nacionaliste.

2 - Nacionalizmi ishte arsytim për kolonizimin dhe aktet barbare të kolonialistëve perëndimorë që kryheshin nën petkun e "nevojave kombëtare" dhe të "ringjalljes së madhështisë së atdheut".

3 - Nacionalizmi ishte një forcë e madhe lëvizëse që mbështetej në frymën e kolonizimit. Ndezja e ndjenjave të forta nacionaliste dhe fryma e vetëflijimit për atdheun, gjithnjë e më tepër e rritnin motivin për kolonizime të reja, me ç'rast racave angleze, franceze dhe gjermane u jepej një shtytje e re për dominim në Azi e në Afrikë.

Frensis Kuker, një mendimtar i njohur i Perëndimit shkruan: "Në shekullin e nëntëmbëdhjetë, pjesa dërrmuese e nacionalistëve e sidomos ata më fanatikët, ishin të bindur dhe pohonin se kombet e përparuara kishin histori dhe kulturë të lartë si dhe superioritet racor dhe kombëtar; prandaj ata nuk kënaqeshin me kufizimin e talenteve të tyre vetëm brendapërbrenda kufijve të vendeve të tyre. Detyra e tyre kombëtare e patriotike nuk duhej të përmblihet vetëm në kuadër të mbrojtjes së pavarësisë dhe integritetit territorial të vendit, të cilit i takonin. Ata kishin një mision universal për përhapjen e rrezeveprimit të ndikimit kulturor, politik e kombëtar nëpër të gjitha pjesët e botës, dhe e tërë kjo bëhet në interes të njerëzimit; me qëllim që të japin kontributin e tyre për t'i qytetëruar vendet e prapambetura, madje edhe me anë të forcës e dhunës po qe se paraqitej nevoja".

Pikëpamja e mësipërme, e cila qe përfundim i logjikshëm i të menduarit nationalist, e paraqet rrënjën e kolonializmit dhe e justifikon plaçkitjen e egër të cilën e ka bërë imperializmi.

Analiza e fjalëve dhe e teksteve të themeluesve të shkollës së nacionalizmit të shekullit të nëntëmbëdhjetë, zbulon se me çfarë kokëfortësie ata e propagonin idenë se detyra jonë kombëtare nuk na obligon që t'i mbrojmë vetëm kufijtë tanë, por gjithashtu që, për hir të madhështisë së atdheut, të ndërmarim masa politike dhe luftarake madje po qe nevoja edhe me mijëra kilometra larg këtyre kufijve.

Dr. Brixhet, një mendimtar nationalist i shekullit të nëntëmbëdhjetë, shkruan: "Nuk duhet të kënaqemi vetëm me integritetin tonë territorial dhe të themi se ky na mjafton, sepse, lënia pas dore e garës politike, ndërkombëtare dhe luftarake mund të kuptohet si mospërfillje e detyrës sonë për ta ruajtur madhëshinë historike të vendit tonë. Po qe se heqim dorë nga ekspansionizmi, atëherë krenaria jonë do të lëkundet. Krenaria jonë kombëtare mund të ruhet vetëm në qoftë se bëhemi aventurierë dhe luftëdashës".⁴

Nacionalizmi gjithashtu i zgjeroi edhe pikëpamjet e Darvinit lidhur me mbijetesën e më të aftëve në rrethanat shoqërore e politike. Tezën e këtillë në Gjermani shumë e propagonte Ernest Hekeli duke pohuar se: "Vetëm popujt e fortë e të fuqishëm kanë të drejtë që të jetojnë dhe t'i gëlltitin popujt e dobët e të prapambetur". Ky mund të quhet "kanibalizëm kolektiv i qytetërimit bashkëkohor". Karl Pirsoni, një nationalist tjetër i njohur, mbijetesën e më të fortëve e konsideron si "ligj natyror i marrëdhënieve ndërmjet popujve."

Si pasojë e argumenteve të këtyre të nacionalistëve, në fund të shekullit 19-të filloi një valë e re e ekspansionizmit agresiv. Kolonializmi britanik i udhëhequr nga nacionalisti anglez Gledstoun, Indinë dhe zonat tjera i bëri pjesë të perandorisë britanike. Nga ana tjetër, Gjermania nën

⁴Francis W. Cooker: Mendimi politik i kohës sonë, fq, 443-48, Nju-Jork, 1934.

udhëheqjen e prijësit nacionalist Bizmarkut filloi një fushatë të madhe ekspansioniste. Franca pushtoi pjesë të ndryshme të Afrikës dhe i bëri koloni të veta.

Anglia e okupoi zonën e Suezit dhe ndërmori aventura të shumta imperialiste. Gjermania kishte për qëllim të krijojë një perandori ariane prej Berlinit e deri në Bagdat. Madje edhe Amerika, si një fuqi e sapoformuar, nën ndikimin e nacionalizmit u inkuadrua në garën për kolonizimin e botës, dhe ate duke filluar me okupimin e Filipineve dhe vendeve tjera të Lindjes së Largët. Etja e madhe për kolonizime shkaktoi mospajtime midis Francës dhe Gjermanisë përkitazi me dominimin mbi Marokun, ndërkaq rivalitet i ngjashëm midis Rusisë dhe Anglisë u paraqit në rastin e Iranit. Tërë këto që i cekëm më lart qenë pasoja çuditëse të nacionalizmit.

Jozef Lajten, historian⁵ i sociologjisë, shkruan:

"E tërë historia e shekullit 19-të është mbështetur në nacionalizmin ekonomik - politik, që rezultoi me përleshje dhe kolonizime. Nacionalizmi është rrënja e kolonializmit dhe e mosmarrëveshjeve midis pushteteve të ndryshme." Disa nga nacionalistët më të mëdhej të shekullit 19-të kanë marrë pjesë aktive në ekspansionizmin e kolonializmit agresiv dhe të kriminelëve më të mëdhej që i ka njohur bota.

Gledstouni, prijatari i nacionalizmit britanik, ishte njeri i cili e filloi serinë e sulmeve agresive mbi vendet e botës së tretë dhe popujt e dobët i vuri nën zgjedhën e tij. Robert Klajv, agjenti kryesor i përhapjes së kolonializmit në Indi, ishte njeriu i cili me një egërsi të paparë i masakroi indianët në betejën e Belasit. Sesil Xhon Rauds qe njeriu i cili kolonializmin britanik e përhapu gjetkë. Të gjithë këta njerëz, egërsitë dhe agresionet e turpshme i kryenin vetëm nën emrin e nacionalizmit.

Kështu në shekullin e 19-të, dijetarët e mëdhej të kolonializmit, nacionalizmin e kishin vetëm motiv dhe justifikim për aventurat e tyre. Nacionalizmi ishte besimi i kolonialistëve, e jo i kundërshtarëve të kolonizimit. Natyrisht, nuk mund të thuhet se stabilizimi i sistemit kapitalist nuk pati ndikim në përhapjen e nacionalizmit e të kolonializmit, sepse midis këtyre tre faktorëve çdoherë ka ekzistuar një lidhshmëri e ngushtë. Kapitalizmi i ndihmuar nga nacionalizmi, politikën kombëtare të vendeve e orientonte në drejtim të ekspansionizmit, me qëllim të demonstrimit të forcës në të gjitha pjesët e botës, dhe në këtë mënyrë i siguronte tregjet e reja.

Kompania e Indisë Lindore, e cila kolonializmin britanik në Indi e zgjeronte nën moton e "madhësisë nacionale" dhe me anën e parullave nacionaliste, është njëri nga shembujt më të qartë që flasin për lidhjen ndërmjet nacionalizmit, imperializmit dhe kapitalizmit; temë kjo për të cilën do të diskutojmë në kapitlin vijuese.

4. Lidhja mes nacionalizmit dhe kapitalizmit. Nacionalizmi si vegël në duart e kapitalizmit që e gëlltiti botën

Faktori tjetër me ndikim të madh në paraqitjen e nacionalizmit të shekullit 19-të ishte sistemi kapitalist, i cili rrënjët e veta i lëshoi në Perëndim.⁶ Nacionalizmi u bë vegël në duart e kapitalistëve të mëdhej dhe të pronarëve të fabrikave vetëm e vetëm me qëllim të ruajtjes së tregut në vendin e tyre vetëm për prodhimet e veta. Me anën e nacionalizmit rriteshin ndjenjat nacionale për konsumimin e prodhimeve lokale, ndërkaq nga ana tjetër, në emër të nacionalizmit, popujt udhëheqës dhe pushtetet kolonizuese siguronin edhe tregje të reja. Ky ishte shkaku që shkolla e nacionalizmit lulëzoi gjatë shekullit 19-të, menjëherë pas ngritjes së kapitalizmit.

Kapitalizmi që e gëlltiste botën, pjekurinë e vet e arriti duke e ndjekur revolucionin industrial. Vargu i zbulimeve dhe i shpikjeve, që më 1732 filloi nga Xhon Keji, filloi ta rrotullojë rrotën e revolucionit industrial. Zbulimet dhe shpikjet e shkencëtarëve Tomas Sejvër, Tomas Njukomen,

⁵Jospeh Lighten: Konflikti i filozofëve socialë, fq. 439, Nju-Jork, 1937.

⁶Hans Kohn: Ideja e nacionalizmit; Studim mbi origjinën dhe prapaskenën e tij, fq. 79.

Xhejms Vat, Riçard Arkrajt, Semjuel Krompton, Abraham Dirbajs, Henri Kort dhe të Henri Besemer, rezultuan me ndërtimin e fabrikave të mëdha të mekanizuara, me rritjen e klasës së milionerëve dhe klasës së mesme të tregtarëve, ndërkaq, kulmin e vet e arritën me lindjen e një rendi të ri kapitalist në botë.

Klasa e këtillë e kapitalistëve dhe tregtarëve, nacionalizmin e përdori si mjet për promovimin dhe ruajtjen e qëllimeve të tyre të ulëta e çnjerëzore. Për klasën e cila profitonte me prodhimtarinë e fabrikave, prodhimtaria e të cilave ishte shumë më e madhe sesa nevojat shtëpiake, brenga e vetme e saj ishte sigurimi i tregjeve. Kapitalistët dhe të punësuarit, të gjitha përpjekjet e veta i drejtonin në të mirë të shitjes së mallrave, vetëm e vetëm që të ngadhënjenin në garën në të cilën kishin hyrë së bashku me kapitalistët dhe industrialistët e vendeve tjera.

Këto dy grupe kishin dy objektiva:

A) Të sigurojnë tregje të reja në pjesët tjera të botës.

B) Ta monopolizojnë tregun vendas dhe ta ruajnë atë nga importi i mallrave të huaja.

Kapitalizmi botëror, objektivat e këtilla i përmbushi me zgjuarjen e ndjenjave nacionaliste, të cilat i inkurajonin masat e gjera që të blejnë vetëm prodhime të vendit, e jo edhe mallra të importuara të cilësisë më të mirë. Gjithashtu, duke i nxitur paragjykimet nacionaliste, kapitalizmi e drejtonte edhe politikën e vendit ndaj imperializmit dhe kolonializmit, gjë që ishte e nevojshme për sigurimin e tregjeve të reja.

Kapitalistët e përdornin nacionalizmin për ta kundërshtuar kapitalizmin e jashtëm, me ç'rast konfliktet nga sfera ekonomike zgjeroheshin në lëmin e politikës. Ata e kufizonin lirinë e udhëtimit, ndërmerrnin masa kufizuese ndaj importit si dhe vendosnin barriera gjuhësore; dhe e tërë kjo bëhej me qëllim të pengimit të hyrjes së mallrave të jashtëm në tregjet e brendshme.⁷

Për hir të ideve dhe synimeve që i kishin, kapitalistët e propagonin parullën e "atdheadashurisë" dhe profitet e veta i emërtonin me emrin "interesa nacionale", kështu që bashkatdhetarët e vet i mobilizonin për t'i mbrojtur "interesat e vendit". Së këndejmi, me rritjen e kapitalizmit, nacionalizmi bëhet armë në duart e kapitalistëve të vendeve të ndryshme, dhe, për qëllime të monopolizimit të tregjeve botërore, ai tërësisht vihet në shërbim të kapitalizmit. Përveç kësaj, kapitalistët grabitqarë besimin e nacionalizmit e përdorën edhe për qëllime tjera të liga, siç ishte edhe përçarja në mesin e klasave të shtypura.

Shekulli i 19-të karakterizohet me një eksploatim të vrazhdë të klasave të shtypura të shoqërisë nga ana e kapitalizmit. Revolucioni industrial dhe paraqitja e makinave, kapitalizmin komercial e shndërruan në kapitalizëm industrial dhe kjo rezultoi me koncentrimin e punës e të kapitalit. Në kushte të këtilla, eksploatimi i fuqisë punëtore u rrit për qindra herë dhe e tërë kjo shkaktoi që të paraqitet një sistem i ri shoqëror, në të cilin gjaku i punëtorit pihej pa mëshirë.

Për frikësimin e masave të shtypura dhe parandalimin e rebelimit të tyre, si dhe për detyrimin e tyre që të punojnë në kushte të mjerueshme si qenie të pavetëdijshme e të mekanizuara, sistemit çnjerëzor të kapitalizmit i nevojitej një forcë lëvizëse dhe shtytëse, burimin e së cilës e gjeti në nacionalizëm. Në këtë mënyrë, me parullat dhe vajtimet për "atdheun", kapitalizmi i arriti qëllimet e veta.

Të kapluara me ndjenjat nacionaliste, me zellin nacional dhe me tërbimin që gjithnjë e më tepër vinte duke u rritur, shtresat e shtypura të shoqërisë i harruan të gjitha që kishin të bëjnë me drejtësinë shoqërore dhe u drejtuan kah çështjet nacionale. Duke i mbetur besnike flamurit të unitetit, ato nuk qenë në gjendje ta kuptojnë mungesën e harmonisë ndërmjet interesave të veta dhe arrogantëve tjerë të shoqërisë.

Përveç kësaj, zhvillimi natyror i eksploatimit të egër bëhej nga shkakut se fryma rebeluese e punëtorëve dhe pakënaqësia e tyre rritej nga dita në ditë, e me këtë edhe çështja e nacionalizmit dhe ndezja e flakës së ndjenjave nacionale, kështu që masave të shtypura u pamundësohej

⁷Carlton Hays: Vlerësimi historik i nacionalizmit modern, fq. 129.

përpjekja për t'u ngritur kundër arrogantëve. Të shtypurit e një kombi, të cilët ishin jashtë ndikimeve nacionaliste, bënin aleancë me arrogantët e po atij kombi dhe u kundërviheshin të shtypurve të kombit tjetër, dhe me këtë pengohej aleanca botërore e të shtypurve kundër arrogantëve të tërë botës. Kjo është ajo politika e vjetër që njihet nën emrin "përçaj e sundo", të cilën sunduesit e zbatonin gjatë tërë historisë së njerëzimit.

5. Nacionalizmi i shekullit XX.

Historia e nacionalizmit të shekullit XX mund të ndahet në dy periudha:

A - Nacionalizmi në gjysmën e parë të shekullit XX.

B - Nacionalizmi në gjysmën e dytë të këtij shekulli.

Manifestimi më i qartë i nacionalizmit u lajmërua në gjysmën e parë të shekullit XX në Evropë dhe Japoni, dhe rezultoi me një luftë të paparë deri atëherë. Ai ua ringjalli ëndrrat për kolonizimin e tërë botës dhe u priu në një luftë shkatërrimtare. Dijetarët e shumtë e pranojnë faktin se shkaqet kryesore për Luftën e Parë dhe të Dytë Botërore ishin ndjenjat nacionaliste. Pasardhësit e vërtetë të nacionalizmit, të cilët gjatë kësaj periudhe e ngritën atë në pozitën më të lartë dhe ia dhanë ashpërsinë më të madhe, ishin Musolini në Itali, Hitleri në Gjermani, Peroni në Argjentinë, Frankoja në Spanjë dhe Salazari në Portugali. Ky ishte produkti më i dobët të cilin nacionalizmi ia fali historisë, dhe ç'është më e keqja, mënyra e këtillë akoma po vazhdon. Agresorët ndërkombëtarë, siç janë SHBA-të, nacionalizmin edhe më tutje e shohin si një religjion formal.

Gjatë gjysmës së dytë të këtij shekulli, nacionalizmi filloi të lajmërohet edhe në vendet e botës së tretë. Në shikim të parë ai duket si lëvizje për çrënjosjen e kolonizimit, mirëpo, analiza më e thukët e dëshmon të kundërtën. Pasi që kultura dhe dominimi perëndimor nuk ishin në pajtueshmëri me religjionet e Lindjes, me kulturën, mentalitetin dhe traditat lokale, atëherë rebelimi i rajoneve lindore kundër kolonializmit qe një punë e pashmangshme, pa marrë parasysh faktin se kjo ndodhte për shkak të nacionalizmit apo jo. Forcë lëvizëse për revoltën e njerëzve ishte feja dhe fanatizmi fetar, e jo nacionalizmi dhe ndjenjat nacionaliste. Mirëpo, kur një grupi të njerëzve që vareshin nga Perëndimi iu bë e qartë se më nuk është i mundur kolonizimi dhe dominimi i drejtpërdrejt, aherë, lëvizjes së tyre ata i dhanë kahe nacionaliste, kështu që pas heqjes së kolonializmit, ata në mënyrë indirekte vazhduan t'i ruajnë vlerat dhe metodat e tij.

Në kohën e sotme, kolonializmi është i tejkaluar dhe kolonitë e dikurshme tanimë e kanë siguruar pavarësinë e tyre, mirëpo nacionalizmi ka filluar të përdoret në trajtë tjetër dhe roli i tij në një farë mënyre ka ndryshuar.

Neokolonializmi e përdor nacionalizmin me qëllim që ta parandalojë dhe pengojë bashkimin e ish-kolonive, t'i mbajë të dobëta dhe të varura nga fuqitë e mëdha.

Kur imperialistët kuptuan se më nuk do të jenë në gjendje që t'i mbajnë nën zgjedhë popujt e Lindjes, dhe se bashkimi eventual i tyre do të mund t'ua ngatërronte hesapet, atëherë ata filluan që në Lindje ta eksportojnë nacionalizmin, dhe me këtë t'i dobësojnë dhe të shkaktojnë përçarje në mes popujve të Azisë e të Afrikës, të cilët sapo e kishin fituar pavarësinë. Në këtë mënyrë, ata synonin që ndërmjet tyre ta mbjellin farën e armiqësisë dhe të përçarjes, e me këtë të pengojnë çdo bashkim apo solidaritet të mundshëm. Prandaj, mund të vërejmë se kudo që ka hyrë kolonializmi, frerët çdoherë i kanë mbajtur grupet e vogla të cilat janë edukuar në Perëndim, ndërsa forcat nacionaliste janë trimëruar që të qëndrojnë përballë forcave islame. Lidhjet ndërmjet nacionalizmit dhe kolonializmit mbetën si më parë, dhe, kudo që nacionalizmi ngrinte krye, rrënjët çdo herë i kishte te imperializmi.

PJESA E DYTË

Historia e depërtimit të nacionalizmit në botën islame

1. Nacionalizmi si një shkollë e importuar, e eksportuar nga kolonializmi

Nacionalizmi është një shkollë e importuar e cila ka qenë e eksportuar nga ana e forcave eksploatuese vetëm e vetëm që ta trazojnë unitetin e botës islame. Disa orientalistë dhe mendimtarë të Perëndimit, të cilët çdo herë janë përpjekur që politikën e Perëndimit dhe kolonializmin kulturor ta bartin edhe në Azi dhe në Afrikë, në masë të madhe e siguruan trollin për ngritjen e tij, ndërsa rolin e prijatarëve të kësaj shkolle të të menduarit, e luanin grupacionet e vogla të cilat vareshin nga Perëndimi.

Unitetin e botës islame, pushtetet koloniste perëndimore e quanin "Panislamizëm", dhe çdo herë e shihnin si një rrezik potencial ndaj interesave politike dhe ekonomike të tyre. Të inspiruara nga idetë e Sejjid Xhemaluddin dhe të sulltan Abdylhamidit, në fund të shekullit 19-të filluan bisedimet lidhur me unitetin e muslimanëve të botës; ndërkaq uniteti dhe solidariteti i turqve dhe i arabëve brenda Perandorisë Osmane, do të duhej ta parandalojë depërtimin e vlerave dhe të idealeve të Perëndimit në zonën kritike dhe strategjike të Lindjes së Mesme.

Fuqitë kolonizuese e parandien rrezikun dhe filluan të bëjnë një politikë që për fat të keq u tregua mjaft e suksesshme. Kjo ishte mbjellja e idesë së nacionalizmit dhe zgjimi i ndjenjave kombëtare në mesin e turqve dhe arabëve me qëllim që të parandalohet "Panislamizmi" dhe të përçahet Perandoria Osmane, ashtu që ndikimi i osmanlinjve të zëvendësohej me kolonizimin perëndimor.

Nuk është i parëndësishëm fakti se nacionalizmi së pari u ngjall në rajonet të cilat ishin pjesë e Perandorisë Osmane, jo në tokat muslimane që ishin nën dominimin e Francës e të Britanisë. Në Indi, e cila ishte koloni britaneze, intelektualët e llojit të Sejjid Ahmed Hanit nuk e shihnin të arsyeshme që të mbështeten në nacionalizmin dhe në ndjenjat nacionale të ksenofobisë, sepse ishin të preokupuar me përmirësimin e gjendjes ekonomike dhe kulturore të muslimanëve. Madje ata morën qëndrim të kundërt ndaj nacionalizmit dhe Partisë Kongresiste të hindusve. Nga ana tjetër, në Sudan dhe në Algjeri, me ndihmën e personaliteteve siç ishin Mehdi Sudanez dhe algjeriani Abdulkadër, Islami arriti që t'i kundërvihet kolonizimit dhe atje nuk u paraqit asnjë shenjë e nacionalizmit. Edhe në Indonezi dhe në Malezi si dhe në vendet tjera islame të Lindjes së Largët, të cilat gjithashtu ishin nën dominimin francez dhe britanez, intelektualët properëndimorë besonin se nuk ka nevojë për ngjalljen e nacionalizmit.

Nga ana tjetër, intelektualët të cilët ishin të varur nga kolonializmi, besimin e nacionalizmit e ngritën nëpër viset e Perandorisë Osmane, respektivisht në Turqi, Egjipt dhe në vendet arabe, dhe tërë këtë e bënë me qëllim që ta shporrin sundimin osman dhe ta shtrojnë rrugën për ndikimin dhe ekspansionin e tyre.

Ky fakt historik, tregon qartë se ata që kanë simpati ndaj nacionalizmit, nuk tregojnë pavarësi nga ksenofobia, por janë motivuar nga diç krejtësisht tjetër. Në të vërtetë, ata qenë fundërrina të kolonialistëve perëndimorë dhe përdoreshin për përçarjen e unitetit islamik, si dhe për dobësimin apo shkatërrimin e Perandorisë Osmane. Tani mund të shohim se për ç'arsye, në Iranin e asaj kohe, intelektualët properëndimorë nuk qenë në gjendje që aq fortë ta përkrahin idenë e nacionalizmit ashtu siç ndodhi në Turqi, Egjipt, Siri dhe Liban; dhe kjo ndodhi meqë Irani nuk ishte pjesë e Perandorisë Osmane. Përveç kësaj, Irani asokohe kishte lidhje të dobëta me botën islame, dhe kjo ndodhte për shkak të dallimeve në mes Shiizmit dhe Sunizmit, prandaj fuqitë e mëdha kolonizuese nuk mendonin se Irani do të mund t'i bashkangjitej unionit të madh të muslimanëve të botës. Për këtë arsye ato ishin të sigurt dhe të gjitha përpjekjet e tyre qenë të orientuara kah ajo që në Iran të lëshojnë rrënjë kulturore dhe sistemi perëndimor e me këtë të parandalohet marrja e pushtetit nga ana e qeverisë fetare kështu që Irani të fillojë të mbështetet në kushtetutën, në demokracinë perëndimore dhe në mendimet liberale të Perëndimit. Në veprat

e Taleboffit dhe të Mirza Han Kermanit mund të vërejmë shumë më pak nacionalizëm dhe unitet kombëtar sesa në ato të kolegëve të tyre turq dhe arabë. Çështjet kyç që trajtohen në diskutim janë "kushtetuta", liberalizmi perëndimor dhe nevoja e veprimit jashtë mësimëve dhe parimeve fetare, si dhe kopjimi i kulturës evropiane.⁸

Për ç'arsye muslimanët e Stambollit, të Kajros dhe të Bejrutit ishin të preokupuar me idenë e nacionalizmit? Përse ky mall për nacionalizmin, që u lajmërua në fund të shekullit të 19-të, rritej krahas zgjerimit të ekspansionizmit kolonial? Përse turqit dhe arabët, të cilët ishin caqë të nacionalizmit, u konfrontuan mes veti? Përse nuk bëhej fjalë për kolonializmin britanik apo për atë francez? Për ç'arsye, ndjenjat nacionaliste u përhapën vetëm në suaza të Perandorisë Osmane, e nuk u përhapën në vendet e sunduara nga kolonializmi perëndimor? Cili ishte shkaku që kolonializmi, duke e ndjekur shpërbërjen e Perandorisë Osmane, erdhi si pasojë e ndjenjave nacionaliste dhe arriti sukses të madh në gllabërimin e Lindjes së Mesme? Përgjigjet në këto pyetje mund të gjenden në dimensionin e gjerë të ndërhyrjes së kolonializmit perëndimor, që u bë për krijimin dhe përhapjen e nacionalizmit në botën islame.

2. Napoleoni dhe francezët si pionierë të nacionalizmit egjiptian

Nacionalizmi në vendet islamike lindi gjatë shekullit të 19-të. Vendet e para që qenë viktimat e tij ishin Egjipti dhe Turqia. Hyrja e Napoleonit në Egjipt paraqet kthesë historike në botën islame dhe fillimin e ndikimit perëndimor. Gjatë qëndrimit të shkurtë të francezëve në Egjipt, idetë perëndimore arritën të depërtojnë edhe në mesin e intelektualëve egjiptianë. Kontaktet e dijetarëve egjiptianë, siç ishin Abdurrahman Xhabarti, Shejh Hasan Attari e të tjerë, me njerëzit e ditur të cilët në Egjipt arritën me Napoleonin dhe ishin të trimëruar nga ana e Francës, i lindën dëshirat e disa egjiptianëve të shitur që të ecin në hap me Perëndimin. Vetëm kjo mund ta shpjegojë atë se fryma e nacionalizmit së pari lindi në Egjipt dhe me këtë e përgatiti terrenin për t'u ndarë nga Perandoria Osmane shumë më herët sesa që kjo ndodhi edhe me vendet tjera të cilat i takonin të njëjtës perandori. Sipas të gjitha gjasave, meqë francezët në mënyrë të hapët e luftonin perandorinë e muslimanëve turq dhe paragjykimet anti-islamike i trashëgonin nga kryqtarët dhe nga njerëzit e llojit të Sharlemanjit, ata nga ana e tyre ishin të parët që e thyen unitetin islamik dhe e shkatërruan Perandorinë Osmane, dhe tërë këtë e bënë me anë të ngjalljes së nacionalizmit egjiptian, ashtu sikundër që britanezët vepruan me tokat arabe.

Me qëllim të zgjimit të nacionalizmit egjiptian dhe të ngritjes së krenarisë së egjiptianëve për të kaluarën e tyre, Napoleoni themeloi një institucion të ashtuquajtur "Fondacioni Egjiptian", i cili kinse duke e lozur rolin e një shoqate shkencore për hulumtimin e kulturës dhe të historisë së Egjiptit të lashtë, nga ana tjetër synim të vetin e kishte ngjalljen e egjiptianizmit kundruall idesë për unitetin islamik, me ç'rast shkaktoi që dallimet ndërmjet Egjiptit dhe Perandorisë Osmane të thellohen gjithnjë e më tepër. Fondacioni i këtyllë bëri që disa dijetarë të njohur francezë, siç ishin Kloti, Kerisy, Linanti dhe Ruso, të dërgohen në Egjipt,⁹ me qëllim që t'u ndihmojnë egjiptianëve që ta zbulojnë kulturën e lashtë të faraonëve të tyre dhe njëkohësisht t'i njoftojnë ata me kulturën franceze, me të cilën përpiqeshin ta mveshin jetën dhe politikën e egjiptianëve.

Silvester de Sejsi dhe dijetarë të tjerë francezë shkruan shumë libra për qytetërimin madhështor egjiptian, ndërsa nacionalistët egjiptianë siç ishte Tahtavi, e zbuluan shkëlqimin e qytetërimit të lashtë dhe pavarësisë kulturore të tyre nëpërmjet veprës së Sejsit "Kombi".¹⁰

Me siguri se Muhammed Aliu, pavarësinë e tij nga Perandoria Osmane e shpalli nën ndikimin francez, dhe për herë të parë e aktualizoi çështjen e unitetit arab. Gjithashtu, edhe misionarët

⁸Referoju librave: "Andisheye Mirza Aga Han Kermani" (Mendimet e Mirza Han Kermanit) dhe "Andisheye Mirza Fat-h-Ali Akhundzodeh" (Mendimet e Mirza Fat-h-Ali Akhundzadehut) nga Fereydoon Adamiat.

⁹M. Sabry: Perandoria egjiptiane nën Muhammed Alinë, fq. 579, Paris, 1930.

¹⁰Referoju librit: "Andisheze Arab" (Mendimi arab) nga Hurani dhe "Tarih Andisheye Sijasije Arab" (Historia e mendimit politik arab) nga Hamid Enayat, fq. 28.

perëndimorë ishin mjaft aktivë. Vetëm ndërmjet vitit 1863 dhe 1879, në Egjipt u hapën shtatëdhjetë e shtatë shkolla franceze, amerikane, italiane dhe gjermane.

Në vazhden e përpjekjeve për kolonizime, klasa intelektuale properëndimore u ngrit në shkallën e flamurtarit të kombit egjiptian, dhe ate vazhdimisht duke ngulur këmbë për qytetërimin perëndimor. Refa'at Tahtavi (1801-1873) ishte i pari në mesin e këtyre njerëzve. Pas qëndrimit të tij pesëvjeçar në Paris, me ç'rast u indoktrina me idetë franceze, ai u kthye në Egjipt dhe filloi t'i propagojë mendimet e Monteskejut lidhur me kombin dhe atdheun.

Tahtavi, në veprën e njohur të tij "Menahixh" dhe në vepra të tjera, shumë shpesh i përdorë fjalët siç janë "atdhe" dhe "patriotizëm", fjalë të cilat gjer atëherë nuk ishin të njohura në mesin e egjiptianëve. Ai deklaroi se egjiptianët janë popull që dallohen nga muslimanët tjerë, dhe se zemra e dashurisë dhe e lojalitetit të tyre duhet të jetë vetëm "atdheu". Ai u përpoq të dëshmojë se nacionalizmi nuk është në përputhshmëri me Islamin, por kjo ishte një përpjekje hipokrite dhe e shterpë. Ky pionier i nacionalizmit ishte i mendimit se shkaku i dekadencës së Egjiptit qëndronte në sundimin e muslimanëve joegjiptianë siç ishin memalikët. Por, nga ana tjetër, ai njëkohësisht me paturpësi të madhe flet për Francën dhe Perëndimin në përgjithësi, dhe ate jo si simbol i lakmisë për botën, por si përfaqësues të shkencës, civilizimit dhe kulturës, dhe në fund sugjeron që edhe Egjipti ta ndjekë shembullin e Perëndimit.¹¹

Një pionier tjetër i nacionalizmit egjiptian ishte edhe Yakob Zow'e, i ati i të cilit ishte hebre, ndërsa e ëma italiane. Ai një kohë të gjatë jetoi në Paris dhe merrej me spiunazhë në dobi të Francës. Në Paris filloi ta botojë revistën "El-Vatan-ul-Mësri" (Atdheu egjiptian), në të cilën e propagonte nacionalizmin. Ai ishte themeluesi i nacionalizmit¹² egjiptian dhe kishte miqësi të ngushtë me Kromerin, guvernatorin anglez të Egjiptit.

Nacionalist tjetër egjiptian me ide properëndimore ishte edhe Taha Huseini. Në librin e tij "Mustakbel uth-thekafeh" ai u përpoq të dëshmojë se Egjipti nuk ka asgjë të përbashkët me botën islame, por përkundrazi, ai është ngushtë i lidhur me Evropën.

Në kohën e Taha Huseinit, nacionalizmi i udhëhequr nga partia Wefd u bë një faktor determinues në politikën e Egjiptit. Sa'ed Zaglul, prijësi i partisë Wefd, si dhe politikanë nacionalistë të tjerë, u bënë peng të Britanisë, andaj pavarësinë politike e konsideronin vetëm si një kuptim për arritjen e progresit evropian dhe të vlerave perëndimore.

Ky ishte një shqyrtim i lindjes dhe i përhapjes së nacionalizmit në Egjipt, që tregon se në ç'mënyrë Perëndimi e mbolli farën e nacionalizmit dhe si e kultivoi atë.

3. Tre hebrejtë nga Evropa si inspirues të nacionalizmit turk

Edhe Turqia ishte ndër vendet e para islamike, në të cilat u hap rruga për shkollën e nacionalizmit. Bernard Luisi, një orientalist i njohur, pohon se frymën nacionaliste në Turqi¹³ e inspiruan tre hebrejtë nga Evropa.

Njeriu i parë i cili shumë u përpoq që ta ndezë flakën e nacionalizmit turk ishte Artur Lumley David (1811-1832). Ai qe një hebre anglez, i cili gjatë udhëtimit të tij në Turqi e shkroi librin e quajtur "Ligjërimet paraprake" (Preliminary discourses) në të cilin u orvat të tregojë se turqit janë një racë e veçantë dhe e dalluar, shumë më superiore se arabët dhe racat tjera orientale.

Luisi shkruan: "Libri i këtij hebreu anglez i bëri turqit që ta dallojnë vetveten duke menduar se janë popull i veçantë". Para përhapjes dhe indoktrinimit me idetë perëndimore, në Perandorinë Osmane nuk kishte kurrfarë shenje të nacionalizmit. Madje, edhe në fillim të këtij shekulli, turqit nuk i konsideronin arabët si të huaj, gjë që vlente edhe për qëndrimin e arabëve ndaj turqve. Arabët ishin të kënaqur që janë të inkuadruar në Perandorinë Osmane pasi që i takonin

¹¹Për informin më të mirë lidhur me mendimet nacionaliste të Tahtavit, referoju librit "Seiri dar Andisheye Sijasije Arab" (Analiza e mendimit politik arab) nga Hamid Enayat, fq. 34-35.

¹²Ditto, fq. 46

¹³Bernard Lewis: Islami në histori, fq. 132, Londër, 1973.

të njëjtës fe, kurse nga ana tjetër, turqit i respektonin arabët për shkak të kulturës së tyre, andaj njohja e arabishtes konsiderohej si shenjë e diturisë. Madje edhe sulltan Abdylhamidi, në oborin e tij ishte i rrethuar me këshilltarë arabë, siç ishin Ebul-Huda dhe Izzet Pasha. Gjatë revolucionit të vitit 1908 kundër Abdylhamidit, në krye të lëvizjes gjendeshin edhe dy arabë: Aziz Ali Mësri dhe Mahmud Shevket Pasha. Mirëpo libri i hebreat të lartpërmendur dalëngadalë i bindi disa të shitur, intelektualë dhe politikanë të pavarur të Lëvizjes xhonturke, përkritazi me superioritetin e racës turke.

Në vitin 1851, Fuad dhe Xhevdet Pasha përkthyen në turqishte pjesën dërrmuese të shkrimeve të Davidit. Ndërkaq më 1869, një shkrimtar tjetër, Ali Suavi, botoi në turqishte një traktat që ishte imitim i fjalimeve të Davidit lidhur me të kaluarën e famshme të racës turke. Ky qe njëri ndër shkrimet e para në të cilat propagohej nacionalizmi dhe ishte një gjë pa precedentë në Perandorinë Osmane. Luisi thotë: "Kështu, nëpërmjet Perëndimit dhe me kopjimin e shkrimeve të autorëve perëndimorë, turqit e zbuluan kombin e tyre."¹⁴

David Leon Cohuni, një shkrimtar hebre nga Franca ishte njeriu i dytë që me të madhe kontribuoi për ekspansionizmin e nacionalizmit turk. Në vitin 1899 ai botoi librin e quajtur "Njohuri e përgjithshme mbi historinë e Azisë" ("Introduction Generale a l'Historie de L'Asie").¹⁵ Në këtë libër, ai shkruan për superioritetin e turqve dhe veprat epike të tyre gjatë historisë. Gjatë dhjetëvjeçarit të parë të shekullit XX, ky libër u përkthye në turqishte dhe u botua me një tirazh të madh. Profesor Haduri dhe Bernard Luisi janë të mendimit se ky hebre e inspiroi panturqizmin e xhonturqve, revolucioni i të cilëve filloi në vitin 1908.

Si shtojcë për librin e lartpërmendur, Cohuni botoi edhe disa rrëfime epike për të kaluarën e lavdishme të turqve. Thënë më qartë, qëllimi kryesor i këtij hebreu në lavdërimin e racës turke ishte që t'i ngjallë paragjykimet racore të tyre dhe t'i dobësojë lidhjet e tyre me popujt tjerë muslimanë. Ai nuk u kënaq vetëm me shkrime, por formoi edhe shoqata të turqve dhe egjiptianëve të mërguar në Paris, dhe kështu u përpoq që t'i vë themelet e lëvizjeve nacionaliste të këtyre dy vendeve.¹⁶ Mirëpo, njeriu që e luajti rolin më të madh në krijimin e nacionalizmit turk dhe atij arab, qe orientalisti i famshëm Arminius Vambery (1832-1918), i biri i një prifti hebraik nga Hungaria. Ai botoi shumë libra për nevojën e ringjalljes së kombit turk, të gjuhës dhe të letërsisë turke. Veprat e tij në masë të madhe e robëruan vëmendjen e njerëzve properëndimorë dhe të të ashtuquajturve turq të arsimuar, me ç'rast e ndërsyen nacionalizmin e tyre. Ai ishte shumë i afërt me zyrtarët turq dhe me politikanët e rangut më të lartë.¹⁷

Qëllimi kryesor i hebrenjve të cilët bënë nxitjen e ndjenjave nacionaliste ishte që të shtrohet rruga për okupimin e Palestinës. Duke mos arritur sukses në kontaktet me sulltan Abdylhamidin me qëllim të sigurimit të territoreve palestineze për emigrantët hebraikë, hebrenjtë erdhën në përfundim se rruga e vetme për t'i realizuar ëndrrat e tyre ishte heqja e Abdylhamidit nga pushteti dhe shkatërrimi i unitetit islamik midis arabëve dhe turqve. Nën petkun e nacionalizmit dhe nëpërmjet inkurajimit të krijimit të Lëvizjes xhonturke, cionizmi arriti që ta rrëzojë Abdylhamidin, ta burgosë atë dhe ta përgatitë terrenin për ngjalljen e dallimeve dhe të armiqësisë në mes turqve dhe arabëve. Këto komplete të kolonializmit e të cionizmit shkaktuan lindjen e Lëvizjes xhonturke që rezultoi me revolucionin e vitit 1908 dhe me rrëzimin e Abdylhamidit. Xhonturqit, të cilët e zbatuan skenarin e cionizmit, politikën e panturqizmit e

¹⁴Bernard Lewis: Islami në histori, fq. 132.

¹⁵Referoju librit "Nacionalizmi në Azi dhe në Afrikë" nga Haduri, fq. 159. Haduri i ka dhënë arsyet dhe ka dëshmuar se njerëzit e Perëndimit janë themeluesit e nacionalizmit në shumicën e vendeve të botës së tretë.

¹⁶Referoju Enciklopedisë hebraike, artikull nga Zodic Kahn, fq. 61, dhe "Turqizmi dhe Sovjetët", nga Hutber, fq. 141.

¹⁷Lidhur me rolin e David Cohunit dhe Vamberyt në paraqitjen dhe përhapjen e nacionalizmit turk, referoju veprave "Historia-shkrime dhe zgjimi kombëtar në Turqi" nga Bernard Lewis dhe "Zhvillimi i sekularizmit në Turqi" nga Niazi Brex, botuar në Montreal, 1944, fq. 413-315.

mbështetën në besimin e superioritetit të turqve. Kësisoj, ata e pranuan qëndrimin antiarab, e ndaluan veprimtarinë e shoqatave kulturore arabe dhe filluan të kryejnë akte diskriminimi kundër arabëve dhe popullatës joturke. Veprimtaritë e këtilla kryheshin në kahe të njëjtë me komplotet e kolonializmit britanez dhe me ngjalljen e nacionalizmit arab. Në këtë mënyrë, cionizmi dhe imperializmi e bënë diskriminimin e arabëve, kurse nga ana tjetër, ai shkaktonte që të nxitet nacionalizmi arab dhe të drejtohet kundër turqve dhe të tjerëve. Deri në këtë kohë, arabët nuk e shquanin vetveten si racë e veçantë. Mirëpo, ashtu sikundër që turqit e përkrahnin superioritetin e kulturës së tyre mbi kulturat tjera, edhe arabët gjithashtu insistonin për një identitet të pavarur. Kjo ishte politika racore dhe nacionaliste e xhonturqve që e ndezi flakën e nacionalizmit arab - gjë që, siç do të shohim më vonë, drejtpërsëdrejti përkrahej nga vetë britanezët.¹⁸

Pas revolucionit të vitit 1908, xhonturqit filluan që nacionalizmin turk ta përhapin me anën e dhunës dhe propagandës së mjeteve të informimit. Përveç kësaj, tërbimin e nacionalizmit turk e intensifikuan edhe goditjet e njëpasnjëshme, që mbi Turqinë vërshoheshin nga vendet arabe, si dhe zgjerimi i edukimit perëndimor dhe dërgimi i studentëve turq për të studiuar në vendet evropiane. Madje edhe disa dijetarë dhe mendimtarë muslimanë si Namik Kemali (1840-1888), Zija Pasha (1825-1880) dhe Xhevdet Pasha (1823-1898), u munduan mjaft që ta përziejnë Islamin dhe nacionalizmin - ide kjo e cila që në fillim dështoi, pasi që këto dy shkolla nuk mund të kenë pika të përbashkëta. Përparimi i shpejtë i nacionalizmit dhe i kolonializmit më në fund shpënë gjer ke ngritja e Ataturkut të shoqëruar nga politika anti-islamike e tij. Me ardhjen e tij në pushtet, Turqia plotësisht u bë e varur nga Perëndimi, respektivisht nga ajo të cilën e dëshironte Perëndimi i satanizuar. Klasa e intelektualëve perëndimorë edhe më tutje vazhdoi t'i promovojë këto mësimë, por tani ato përkraheshin nga Ataturku dhe trashëgimtarët e tij. Zija Gokalp (1876-1942), njëri ndër teoricientët më të mëdhej të shkollës nacionaliste të Turqisë, ishte personaliteti i njohur i Perëndimit, që tërë jetën ia kushtoi kopjimit të ideve dhe kulturës perëndimore, të cilat i mori si zemër të ideologjisë së tij. Më në fund, nacionalizmi turk rezultoi me anëtarësimin e Turqisë në paktin NATO, e cila me këtë hoqi dorë nga pavarësia politike dhe kulturore e saj.

Ishte ky një vlerësim i lindjes dhe i përhapjes së nacionalizmit në mesin e turqve.

4. Kolonializmi britanez, prijatar i nacionalizmit arab

Askund në vendet arabe nuk mund të shiheshin gjurmët e nacionalizmit, përderisa në këto vende nuk filluan të depërtojnë idetë perëndimore dhe ndikimi i kolonializmit.

Vendet arabe gradualisht ranë nën ndikimin e Perandorisë Osmane duke filluar aty kah shekulli 16-të, dhe me këtë u vendos një bashkësi e të gjithë muslimanëve në Lindjen e Mesme (duke përfshirë këtu edhe Iranin). Gjatë tërë sundimit osman, dhe atë gjer në fillim të shekullit XX, arabët nuk kishin kurrfarë ndjenje të tjetërsimit kundruall turqve dhe në mënyrë të përsosur ishin të inkuadruar në bashkësinë që ekzistonte midis vendeve turke dhe atyre arabe. Sulltanët osmanë, arabët i konsideronin si sundimtarë të drejtë të muslimanëve, ndërsa nga ana tjetër, osmanlinjtë nuk shfaqnin kurrfarë diskriminimi ndaj arabëve. Sunduesin e çdo rajoni arab (e që e quanin Nakib) ata e zgjedhnin nga radhët e popullsisë të të njëjtit rajon.

Kolonializmi francez ishte i pari që në Egjipt mbolli farën e nacionalizmit e të separatizmit, kurse pas tij këtë e bëri krijesa mashtruese dhe e keqe e nacionalizmit turk, i cili nën maskën e xhonturqve u formua si pasojë e imperializmit dhe e cionizmit; lëvizje kjo, që për të parën herë filloi të bëjë diskriminimin e arabëve.

¹⁸Përkitazi me rolin e cionizmit dhe të Perëndimit lidhur me ekspansionin e nacionalizmit turk, referoju librave:

"Gjeneza e mendimit të ri osman" nga Mordini; studim mbi modernizimin e ideve politike të Turqisë (Princitton, Nju-Xhersi, 1962, fq. 250).

"Kontribut britanik për studime turke," nga Harald Boven, Londër 1945, fq. 43-44.

Referoju gjithashtu te "Paraqitja e nacionalizmit arab," nga Zein Nzein, fq. 71.

Përkundër kësaj, fuqitë kolonizuese e veçanërisht Britania, filluan që nëpërmjet misionarëve arabë të krishterë dhe intelektualëve perëndimorë, t'i ngjallin edhe ndjenjat racore dhe nacionale të arabëve.

Pas Egjiptit, pionierë të nacionalizmit arab ishin edhe Siria, Libani dhe Jordani. Njerëzit më aktivë nëpër këto rajone ishin misionarët. Në Siri depërtuan anëtarët e sektit katolik të jezuitëve (prej vitit 1830) dhe protestantët (prej vitit 1820). Shoqëria gjigante e krishterë u bë vend për ekzekutimin e kompleteve të kolonizimit. Arabët e krishterë e pranuan depërtimin e Perëndimit në mesin e interesave të tyre, prandaj kolonizimin francez dhe britanik e shihnin si një vendstrehim kundrejt muslimanëve. Ata ishin shumë të ndjeshëm përkitazi me zgjerimin e idesë për një Ummet të përgjithshëm islamik, sepse në një shoqëri të atillë, ata do të mbeteshin në pakicë, ndërkaq nacionalizmi, si bazë e një bashkimi, jo vetëm që i ruante nga ndjenja e inferioritetit (në një bashkësi të atillë, të gjithë ata do të ishin arabë, e jo muslimanë dhe të krishterë), por përkundrazi, të ndarë nga muslimanët dhe të mbështetur në edukimin perëndimor, ata shpresonin që rrjedhat e ngjarjeve t'i mbajnë në duart e veta. Qysh në fillim, arabët e krishterë e kërkuan ndihmën e qeverive perëndimore kundër arabëve muslimanë, siç ishte edhe rasti i Luftës qytetare të vitit 1860 kur ata i ftuan evropianët që të ndërmarrin një fushatë në Liban. Mirëpo kjo mënyrë nuk e zgjidhi problemin e të krishterëve për një kohë të gjatë, por vetëm e rriti cinizmin e muslimanëve. Prandaj, të këshilluar nga zotërinjtë e tyre kolonialistë, ata si mjet të fundit e importuan besimin e nacionalizmit.

Njëri nga shembujt më të qartë ishte Nexhib Azuri, themeluesi i nacionalizmit arab. Ai ishte agjent i dyfishtë i Francës e i Anglisë. Në vitin 1904 në Paris ai e botoi librin me titull "Le Reveil de la Nation Arabe". Më tej formoi edhe një shoqatë nën emrin "Ligue de la Patric Arabe", ndërsa si organ të saj ajo e botonte revistën mujore të quajtur "L'indépendance Arabe". Botimin e kësaj reviste ai e bënte në bashkëpunim të ngushtë me një të punësuar në Ministrinë e Punëve të Jashtme të Francës, Eugene Jung. Si shërbëtor i kolonializmit francez, Jungu shkroi një libër me titull "La Revolte Arabe",¹⁹ në të cilin e lëvdoi racën arabe. Disa nga çështjet që vazhdimisht rriheshin në librin e lartpërmendur ishin dallimet racore, politike dhe kulturore ndërmjet arabëve dhe turqve, si dhe ngjarjet që kishin të bëjnë me superioritetin e arabëve ndaj turqve dhe nevoja për ndarjen e arabëve nga Perandoria Osmane. Sipas Azurit dhe Jungut, për shkatërrimin e Perandorisë Osmane nevojiteshin tre revolucione: revolucioni arab, revolucioni kurd dhe revolucioni armen.²⁰

Gjithashtu edhe pikëpamjet e Azurit ndaj politikës ndërkombëtare tregojnë varshmërinë e tij nga Britania dhe Franca. Në luftën kundër turqve, ai e kërkoi miqësinë e Britanisë dhe përkrahjen e partisë probritanike të Muhammed Wahidbit dhe të së përditshmeve probritanike siç ishin "El-Mukattau" dhe "El-Watan". Gjermaninë, e cila i ndihmoi Perandorisë Osmane, ai e cilësoi si të rrezikshme për shoqërinë njerëzore, kurse qeveritë e Francës e të Britanisë i konsideronte si flamurtarë të drejtësisë në botë dhe këto dy fuqi kolonizuese i inkurajonte që të ndërhyjnë në punët e brendshme të osmanëve, dhe e tërë kjo të bëhet në favor të arabëve. Ai edhe vetë u lajmërua si vullnetar që në bashkëpunim me Jungun të fillojnë një revolucion brendapërbrenda Perandorisë Osmane, dhe tërë këtë ta bëjnë me anën e kapitalit dhe armatimit britanik dhe francez. Dr. Hamid Inajeti shkruan:

"Azuri shprehu besnikërinë dhe nënshtrimin e tij ndaj Britanisë dhe Francës dhe u eksponua si mbrojtës i interesave të tyre në rajonin e Lindjes, dhe më pastaj shton: Francezët duhet të na ndihmojnë dhe të na tregojnë se çka duan prej nesh".²¹

¹⁹Elic Kedourie: "Politika e literaturës politike në studimet e Lindjes së Mesme," vëll. III, No2, maj 1972, fq. 230

²⁰Referoju në veprën "El-biladul-Arabijjetu edduvelul-Uthmanijje", nga Sejjid Hasari, Darul-Ilmul-mula en, Bejrut, 1960, fq. 126.

²¹"Seiri dar Andisheye Islamie Arab" (Analiza e mendimit islamik arab), fq. 234-228.

Si themelues i nacionalizmit arab, Azuri ishte i varur nga qeveritë e Francës e të Britanisë dhe ishte në shërbim të tyre.²²

Përveç Azourit, kishte edhe njerëz tjerë siç ishin Petros Bustani, Nasif el-Jazixhi, Ibrahim el-Jazixhi, Nofel, Salim Nofel, Mikhael Shahade, Sem'een Kalhoun, Georgez Fayyaz, Arslan Dimeshkijeh dhe shumë të krishterë tjerë të arsimuar që vareshin nga fuqitë koloniale dhe përpiqeshin që ta nxitin dhe përhapin nacionalizmin arab. Këta njerëz bënë çdo gjë brenda mundësive të tyre për t'i bindur arabët se ata janë racë e posaçme dhe superiore ndaj popujve tjerë muslimanë. Ata qëllimisht e keqinterpretuan historinë vetëm e vetëm që t'i arrijnë qëllimet e tyre, dhe me këtë, Islamin e prezentonin si kulturë dhe civilizim vetëm të arabëve - gjë që është larg mendjes së shëndoshë. Argumentet dhe mënyrat që i përdornin për ta dëshmuar ekzistimin e kombit arab, ata i merrnin nga kultura dhe mendimi perëndimor.

Nacionalizmi arab u reflektua në dy mënyra: së pari duke i theksuar popujt e Egjiptit, Sirisë dhe të Irakut, dhe së dyti, duke e theksuar bashkimin e arabëve apo të racës arabe.

Gjatë Luftës së Parë Botërore, qeveria britaneze vendosi që haptazi të ndërhyjë, ta përkrahë dhe ta mbrojë nacionalizmin arab, me ç'rast armiqësitë ndërmjet turqve dhe arabëve filloi t'i shfrytëzojë për interesat e veta. Ngritja e Sherif Huseinit, gjyshit të mbretit të Jordanit, Husein, kundër turqve në vitin 1916, gjë që ishte synim i dëshiruar nga nacionalizmi arab, ishte pasojë e ndërhyrjes dhe intervenimit të drejtpërdrejtë të Britanisë. Përhapja e nacionalizmit arab kundër osmanlinjve, shkaktoi që në rajonet arabe të ndërhyjnë qeveritë e Britanisë e të Francës, gjë që rezultoi krijimin e Izraelit si një tumor i kancerit mu në zemrën e vendeve arabe.

Si pionier i rebelimit arab kundër turqve, Sherif Huseini njëkohësisht ishte edhe agjent britanez, andaj britanezët ishin përkrahësit më të mëdhej të pavarësisë së arabëve nga zgjedha turke. Rrëfimi për bashkëpunimin e Sherif Huseinit me britanezët është shumë i çuditshëm. Nëpërmjet djalit të Sherif Huseinit dhe babait të mbretit Husein, Abdull-llahut, në vitin 1914 u vu kontakt i drejtpërdrejtë ndërmjet Sherifit dhe gjeneralit të njohur anglez Kitchner (Kiçnerit). Pas një kohe të shkurtër, Kitchneri e dërgoi oficerin e tij të lartë, Ronald Stors, që ta vizitojë Abdull-llahun. Gjatë kësaj kohe, Lufta e Dytë Botërore tanimë kish filluar dhe Kitchneri, i cili tash ishte sekretar britanez i luftës, në tetor të vitit 1914 i dërgoi një porosi Abdull-llahut që të fillojë kryengritjen për pavarësimin e arabëve nga turqit. Kitchneri i premtoi përkrahje përpjekjeve arabe për pavarësi, si dhe u angazhua që halifati i muslimanëve të transferohet prej turqve tek arabët, ndërsa Sherifi u zgjodh në postin e halifit të ri.

Sherif Huseini, ky nacionalist probritanez, e zbatoi planin e kolonializmit në emër të pavarësisë së arabëve. Në kohën kur Turqia u ngatërrua me Francën dhe Britaninë, ai papritmas i sulmoi turqit dhe ate duke i nxitur muslimanët që të ngriten kundër tyre dhe ta mbajnë anën e britanezëve. Gjenerali anglez Mc Mahon (Mek Mahoni) i dërgoi një letër Sharifit, kopja e së cilës gjendet në arkivin e Forin ofisit britanez, në të cilën "faktor vendimtar theksohet roli i rëndësishëm i Sherif Huseinit, që u cilësua si faktor vendimtar në "luftën për pavarësimin e popullit trim arab".

Më 21 korrik 1915, Sherifi i dërgoi një porosi Mc Mahonit, me të cilën kërkonte përkrahjen e britanezëve për kërkesat arabe për halifatin e tyre. Më 10 qershor 1916 nën udhëheqjen e Sherif Huseinit, filloi kryengritja kombëtare arabe e ndihmuar me armatim, municion, si dhe me përkrahjen e gjerë politike të Britanisë. Këshilltar kryesor i kryengritësve të cilët i udhëhiqte djali i Sherifit, Feisali, ishte guvernatori anglez T. E. Lawrence. Nga njëra anë forcat arabe u vërsulën mbi turqit, kurse nga ana tjetër, komandanti britanez në Palestinë, gjenerali Allenby (Allenbaj), me një operacion të koordinuar gjer në përsosje ngadhënjeu një fitore të shkëlqyer. Kësisoj përfundoi lufta e arabëve për pavarësi, që u nxit nga nacionalizmi, e që ishte nën mbrojtjen ushtarake të Britanisë.

²²George Antonius: "Zgjidhja arab", fq. 99

Mirëpo, derisa fuqitë kolonizuese të Francës e të Britanisë i nxitnin arabët në luftë për pavarësi dhe derisa Sherif Huseini dhe organizatat e fshehta arabe, siç ishin El-Fetat dhe El-Ahad, në mënyrë aktive i zbatonin skenaret e fuqive kolonizuese, nga ana tjetër, Britania dhe Franca fshehurazi i ndanin mes veti rajonet arabe. Me marrëveshjen e Sykes-Picot (Sajks- Pikotit) dhe me deklaratën e Balfourit, ato e përgatitën terrenin për ndarjen e viseve arabe dhe për krijimin e Izraelit si vend i veçantë.

Duke i nxitur ndjenjat antiturke, Franca e okupoi Algjerin, Tunizin dhe Marokun. Italia e shndërroi Libinë në koloni të saj, kurse Rusia okupoi një pjesë të Armenisë; Britania e okupoi Egjiptin, Qipron, Adenin dhe Sheikatet e Gjirit Persik, kurse më vonë edhe Sirinë, Libanin dhe Irakun, ndërsa kulmin e arriti me krijimin e tumorit kanceroz të quajtur "Izrael", dhe ate mu në zemër të botës arabe.

Pra, ky ishte rrëfimi i dhembshëm për nacionalizmin arab, për krijimin dhe për përhapjen e tij.

5. Përfundim

Tani është më se e qartë se nacionalizmin në vendet islame e mbolli Perëndimi, me anë të misioneve britanike dhe franceze, ndërsa meritë të madhe për këtë kanë edhe orientalistët. Më pastaj, atë e përhapën komplotet kolonialiste, të cilat u përdorën nga ana e kolonializmit si vegël për thyerjen e unitetit islamik dhe për shkatërrimin e Perandorisë Osmane. Përkitazi me këtë, pakicat krishtere dhe hebreje si dhe intelektualët properëndimorë ishin ekzekutuesit kryesorë të këtyre planeve imperialiste. Gati të gjithë prijatarët dhe pionierët e famshëm të nacionalizmit në vendet islame ishin nga radhët e atyre që i kopjonin vlerat dhe idealet e Perëndimit. Me depërtimin e idealeve perëndimore, fjalët si "atdhe" dhe "patriotizëm" u bënë shumë të popullarizuara në mesin e arabëve, turqve dhe iranianëve. Nacionalizmi ishte një imitim tinëzak i motivuar nga modelet perëndimore dhe i imponuar nga fuqitë koloniale, që më në fund rezultoi me pavarësimin e këtyre vendeve nga Lindja apo nga Perëndimi. Fakti se Franca dhe Britania vite me radhë ishin përkrahësit kryesorë të nacionalizmit egjiptian, të nacionalizmit arab dhe të atij të vendeve tjera islamike, flet shumë më mirë se çdo fjalë tjetër. Në kohën e sotme, me cilësi të këtilla të kolonizuesit dhe përkrahësit të forcave nacionaliste në Turqi dhe në Iran paraqiten Shtetet e Bashkuara, kurse si përkrahës i Ba'athist-ëve dhe i disa vendeve të tjera arabe lajmërohet Bashkimi Sovjetik.

Një pyetje me rëndësi që shtrohet këtu është ajo se, përse ideja e nacionalizmit, që në vendet islamike depërtoi nëpërmjet ideve perëndimore dhe kompleteve kolonialiste, aq shumë u mirëprit nga disa pjesë të masave muslimane, dhe si u përhap aq shumë?

Së pari, masat nuk ishin në gjendje ta shohin dallimin ndërmjet "patriotizmit" dhe "nacionalizmit" dhe në vetëdijen e tyre, këto dy koncepte e prezentonin idenë e njëjtë, pra idenë e "Ummetit" Islamik. Qysh në fillim, Islami krijoi një ndjenjë të fortë të "Ummetit" dhe e ndau botën në dy pjesë: në "Shtëpinë e Islamit" dhe në "Shtëpinë e Luftës". Masat besuan se nacionalizmi është po ai "Ummet", prandaj edhe e përkrahën aq shumë.

Arsyeja qëndron në atë se ndonëse njerëzit disa herë folën për nacionalizmin, megjithatë, ata në praktikë, egjiptianët e krishterë dhe egjiptianët koptë si dhe armenët turq akoma i konsideronin si të huaj dhe i linin jashtë sferës së kombësisë. Në të vërtetë, nacionalizmi dhe Ummeti Islamik, për masat e gjera kishte kuptim të njëjtë dhe e nënkuptonte të njëjtën gjë.

Së dyti, për dallim nga pionierët kryesorë të nacionalizmit, të cilët atë e propagonin si rezultat i pavarësimit të tyre nga fuqitë kolonizuese dhe nga Perëndimi, masat e gjera, këto ndjenja nacionaliste i manifestonin si kundërshtim ndaj tiranisë sociale apo ndaj ndikimit kolonial të Francës dhe të Britanisë. Sa u përket masave, nacionalizmi nuk ishte shkollë e të menduarit por ai ishte një ndjenjë, ndërkaq për Perëndimin, për politikanët dhe për klasën e ashtuquajtur të arsimuar, nacionalizmi ishte një ideologji dhe një besim politik.

Faktori i tretë që qëndroi pas rritjes së nacionalizmit në masat ishte dhe padrejtësia e qeverive vetjake pseudomuslimane, të cilat ushtronin shtypje dhe tortura mbi njerëzit. Derisa perandoria turke ishte buzë kolapsit, sundimtarët turq, ashtu si edhe sundimtarët tjerë vetjakë që i njeh

historia, të nënshtruarit e tyre i trajtonin gjithnjë e më keq, me ç'rast nuk i shtypnin vetëm arabët, por edhe fshatarët e vet turq. Pas ardhjes së xhonturqve në pushtet, tirania dhe diskriminimi u bënë edhe më të egër, gjë që ishte pasojë e nacionalizmit turk, i cili shkaktoi që ndjenjat e këtilla nacionaliste të përhapen edhe tek arabët, dhe këtë më së miri e shfrytëzoi kolonializmi i huaj. Shembulli më i ri i një vendi ku nacionalizmi manifestohet në tërësi është Bangladeshi, e që është pasojë e sjelljes tirane të diktatorëve ushtarakë pakistanezë.

PJESA E TRETË

Përkufizimi, bazat dhe karakteristikat e nacionalizmit

1. Përkufizimi i nacionalizmit

"Patriotizmi" është ekuivalenti i nacionalizmit. Në latinisht, fjalët "natio" dhe "nitus" kanë kuptimin e vendlindjes. Shkencëtarët që e studiojnë politikën, nacionalizmin e kanë përkufizuar në mënyra të ndryshme. Karlton Hejzi thotë:

"Kombi është një grup i pavarur politik me trashëgimi kulturore dhe pikëpamje të përbashkëta ndaj botës."²³

Sipas këtij përkufizimi, organizimi i përbashkët politik dhe uniteti kulturor janë faktorët kryesorë për formimin e kombit.

Hans Kohni thotë:

"Faktor për formimin e kombit është koekzistenca e një grupi të posaçëm në një sferë të vetme. Rritja dhe jeta brenda një rrethi të caktuar natyror dhe gjeografik, krijon unitetin më të madh të solidaritetit fisnor midis individëve. Komb do të formojë vetëm ai grup i cili mbi këto baza ndien interes dhe dobi të përbashkët."²⁴

Luiga thotë:

"Kombi është një bashkim i individëve, të cilët janë mbledhur sëbashku për shkak të faktorit të territorit, të gjakut, të gjuhës, të kulturës apo të historisë."²⁵

Salo Baroni, kombin e përshkruan si vijon:²⁶

"Fjala "komb" përdoret për një grup njerëzish që jetojnë në të njëjtin vend, dhe të cilët janë bashkuar për shkak të organizimeve politike të përbashkëta."

Kohni i vë në pah edhe karakteristikat e nacionalizmit:²⁷

"Bazat e nacionalizmit janë ndjenja e thellë për dashurinë ndaj atdheut dhe besnikëria absolute ndaj tij si dhe ndjenja për ta ndarë fatin e përbashkët me të, dhe e tërë kjo është më se e vërtetë atëherë kur besnikërinë ndaj atdheut nuk e kufizon asnjë faktor tjetër."

Enciklopedia amerikane, nacionalizmin e përkufizon si vijon:

"Besnikëria dhe dashuria për bashkimin kombëtar janë më të rëndësishmet se çdo dashuri tjetër që ka të bëjë me nacionalizmin. Karakteristikat tjera të nacionalizmit janë krenari e arritjeve të një populli, ato janë besim i thellë në veçoritë e po atij populli dhe në superioritetin e tij mbi popujt tjerë."²⁸

Edhe Hayes (Hejzi) gjithashtu e përsërit të njëjtën gjë dhe shkruan:

"Bazat e nacionalizmit janë besnikëria dhe dashuria ndaj një grupi të brendshëm (të quajtur komb dhe atdhe)."²⁹

Analiza e përkufizimeve të mësipërme, na i qartëson këto dy çështje:

A) Baza e nacionalizmit është në dhënien e autenticitetit ndaj territorit, gjakut apo ndaj gjuhës. Në vend që baza e unitetit të jetë besimi apo ideologjia, nacionalizmi atë e mbështet në gjuhën,

²³J. H. Carlton Hayes: "Ese për nacionalizmin", Nju-Jork, 1926, fq. 9.

²⁴Hans Kohn: Ideja e nacionalizmit: studim mbi origjinën dhe prapaskenën e tij, fq. 14, Nju Jork, 1944

²⁵Luigo: "Nacionalizmi dhe internacionalizmi", fq. 25 Nju Jork, 1946

²⁶Salo W. Baron: "Nacionalizmi modern dhe religjioni, fq. 31.

²⁷Hans Kohn: "Ideja e nacionalizmit", fq. 25, Nju Jork, 1946.

²⁸Nacionalizmi kërkon lojalitet nga një grup i entitetit; lojalitet që është më superior nga të gjitha lojalitetet tjera (Enciklopedia Americana).

²⁹Carlton Hayes: "Ese për nacionalizmin", fq. 56.

në territorin apo në racën. Atdheu dhe nacionalizmi bëhen boshti kryesor i patriotizmit. Duke iu përgjigjur pyetjes se cili është faktori kryesor që qëndron pas ndërtimit të identitetit të ndarë, shkolla e të menduarit nationalist thotë kështu:

"Nuk është besimi ai që e dallon një rrenë genie njerëzore nga tjetra, por këtë dallim e bën vendlindja, atdheu, gjuha dhe raca. Ata që gjenden brenda katër mureve të atdheut dhe të kombit, i përkasin atyre, kurse ata që janë jashtë këtyre, janë të huaj. Kriteria të së drejtës dhe të padrejtës, të së mirës e të së keqes, të çdo gjëje, si dhe njësia matëse e vlerësimit të individit dhe sjelljes së tij në shoqëri, janë vetëm përshtatshmëria dhe interesat kombëtare". Sipas shkollës së të menduarit nationalist, faktorët që qëndrojnë pas formimit janë të natyrës materiale, si për shembull kufijtë gjeografikë, gjuha, raca dhe organizatat politike. Në bazë të këtyre faktorëve, njerëzit e fitojnë ndjenjën sikur e ndajnë fatin e vetëm dhe të kaluarën e përbashkët.

B) Karakteristikë tjetër themelore e nacionalizmit është ajo se e tërë besnikëria është e përqëndruar në atdheun. Të gjitha besnikëritë tjera, siç janë besnikëria ndaj Zotit, fesë, besimit apo ideologjisë i nënshtrohen besnikërisë ndaj vendit dhe atdheut. Asnjë besnikëri tjetër nuk guxon ta kufizojë patriotizmin, ndërsa kur ndjenjat fetare bien në kundërshtim me ndjenjat patriotike, atëherë këto të fundit duhet të mbizotërojnë.

Ky është një parim të cilin asnjë nationalist nuk mund ta injorojë. Njeriu jeton për vendin e vet dhe e jep edhe jetën e tij për të, gjë që nuk e bën për asgjë tjetër. Kjo është ajo dashuri ndaj nacionalizmit, e cila e drejton individin apo shoqërinë, këtë nuk e bën dashuria ndaj fesë apo ideologjisë. Qenia njerëzore krenohet me të arriturat kombëtare dhe ndihet e varur nga trashëgimia kulturore e saj, e jo nga historia e fesë apo e besimit të saj.

2. Nacionalizmi dhe Sekularizmi

Nga ajo që u tha më lartë, mund të thuhet se nacionalizmi është mjaft i afërt me sekularizmin, dhe atë nga pikëpamja e nevojës për ndarjen e pushtetit nga feja dhe të politikës nga besimi. Njëri nga parimet themelore të nacionalizmit është flakja e prangave fetare dhe pranimit i një rendi sekularist.

Njëra nga parullat kryesore të nacionalizmit egjiptian ishte: "Feja i përket Zotit (fjala është për veprimet personale të individëve dhe për përkushtimet) ndërsa atdheu është i lidhur për shoqërinë (për jetën shoqërore-politike). Sekularizmi nënkupton atë se feja është diçka subjektive dhe është e kufizuar vetëm në jetën private dhe personale të individit, dhe se ndjenjat dhe idetë fetare nuk duhet të ndërhyjnë në rrjedhat shoqërore-politike, të cilat i përkasin vetëm nacionalizmit. Pra, rrënjët shoqërore politike të fesë duhet të ndërpresin çdo lidhje me politikën.

Nacionalizmi shpie drejt në sekularizëm. Besimi se bashkimi kombëtar duhet të bazohet vetëm në vendin, racën apo në gjuhën e përbashkët, shtron domosdoshmërinë që feja të jetë larg politikës. Në këtë mënyrë, sekularizmi e shtron rrugën për dominimin e nacionalizmit, sepse duke u nisur nga pikëpamjet e kësaj shkolle të të menduarit, nuk është e mundur që feja dhe nacionalizmi njëkohësisht të sundojnë dhe aq më tepër, këtë ta bëjnë në të njëjtin vend.

Sekularizmi është vëlla binjak i nacionalizmit dhe e bën ndryshimin e kuptimit të pakicave. Në një qeveri të themeluar sipas parimeve fetare, ithtarët e besimeve dhe të mendimeve tjera konsiderohen si pakicë, mirëpo në nacionalizëm dhe sekularizëm pakicat janë vetëm pakica racore, politike apo rajonale.

Nacionalizmi pohon se besimet fetare i pengojnë unitetit kombëtar kurse pakicat fetare ndihen të tjetërsuara. E vetmja bazë e drejtë është kombësia gjeografike, racorë apo gjuhësore. Detyrë kryesore e çdonjërit është detyra patriotike të cilës i nënshtrohet edhe detyra fetare, e që kufizohet vetëm në besimin personal.

Detyrë patriotike e secilit është që për kombin dhe atdhenë të shërbejë dhe të luftojë gjer në fund si dhe të sakrifikojë çdo gjë, madje edhe fenë.

3. Bazat dhe karakteristikat tjera të shkollës së nacionalizmit

Nacionalizmi e konsideron sovranitetin si mjet për të mbrojtur vendin dhe qytetarët e tij, e jo për të përkrahur ndonjë ideologji apo sistem të veçantë.

Gjithashtu, edhe ekonomia mbështetet në interesat dhe mirëqenien kombëtare, e jo në atë që duhet të jetë e arsyeshme apo jo e arsyeshme. Arti, kultura, poezia dhe letërsia janë vetëm kuptime që e pikurojnë madhësitë dhe krenarinë kombëtare, që krijojnë solidaritet dhe i provokojnë ndjenjat racore.

Faktorët kryesorë të nacionalizmit që e drejtojnë jetën private dhe shoqërore, si dhe që i përcaktojnë rrethanat politike dhe intelektuale, janë kombi dhe atdheu. Sipas Ibën Haldunit, kombi është ai element që qëndron pas patriotizmit.

Disa nga karakteristikat tjera të nacionalizmit janë:

- 1) Besimi në atë se njeriu duhet ta mbrojë bashkatdhetarin nga i huaji, pa marrë parasysh se a është i huaji në të drejtë apo jo.
- 2) Lëvdimi dhe gati adhurimi i personaliteteve kombëtare dhe heronjve historikë të atdheut.
- 3) Ringjallja e traditave të së kaluarës, siç është për shembull idhujtaria e lashtë. Përkritazi me këtë, nacionalizmi gjithashtu mbështetet në mite dhe në zakone të lashta e të vdekura, siç është ceremoniali i së Martës së fundit të vitit.

Nacionalizmi egjiptian, përfaqësues më elokuent i të cilit ishte Taha Huseini, bëri çdo gjë për t'i ringjallur reliket e civilizimit të vjetër të faraonëve. Nacionalisti i njohur egjiptian, Lutfi Sejfid, i këshillonte bashkatdhetarët e vet se duhet të kenë njohuri më të madhe për civilizimin e vjetër e të shkëlqyeshëm egjiptian, ngase vetëm në këtë mënyrë do të mund ta siguronin kontinuitetin e historisë së tyre.³⁰

Në mënyrë të ngjashme, nacionalizmi iranian çdo herë është munduar që popullin iranian ta kthejë kah Kiri apo Dari, e jo kah Muhammedi s.a.v.

- 4) Tendenca për shtrembërimin e fakteve historike dhe për lavdërimin e një vendi, si dhe për shpikjen e rrëfimeve dhe krijimin e modeleve të ndryshme, vetëm e vetëm që të tregohet se kombi i dikujt është më i miri.
- 5) Ashtu sikundër ndodh me totemizmin e vjetër, edhe nacionalizmi i ka emblemat e posaçme, të cilave mundohet t'ua japë vetinë e shenjtërisë. Flamuri, stema dhe himni kombëtar konsiderohen të shenjta, dhe për çdonjërin prej tyre, qenia njerëzore e ka për detyra që të vetëflijohet.

4. Nacionalizmi si një pseudoreligjion

Kësisoji, shohim se nacionalizmi është një pseudoreligjion ku vetë është zot dhe vetë profet. (Firduzi, për shembull, konsiderohet profet i nacionalizmit iranian). Besimi i këtillë i ka totemet e vet, idhujt, modelet, ceremonitë dhe rregullat e veta morale. Në të vërtetë, njerëzit e Perëndimit krijuan një besim që e quajtën nacionalizëm në baza të patriotizmit, i cili rrënjët e veta i ka në instinktet njerëzore, e që më vonë e eksportuan edhe në Lindje.

5. Nacionalizmi si një sistem i zhvilluar fisnor.

Themelet e nacionalizmit njerëzit e Perëndimit i vendosin në ndjenjat e grupit, në patriotizmin dhe në dashurinë fisnore. Një vështrim kritik ndaj shkollës së nacionalizmit mund të tregojë se ai është i ngjashëm me sistemin fisnor të totemizmit.

Uniteti i sitemit fisnor që i themeluar në bashkësinë e gjakut e të tokës, dhe atë aspak duke mos e përfillur të drejtën apo të gabuarën, dhe nderin apo besimin. Dashuria i kushtojë vetëm atyre që i takonin fisit, ndërsa ata që nuk i takonin konsideroheshin për të huaj.

³⁰Referoju: "Mukaddematu-Liddirasetul-fikris-sijasi-el-Arabi", fq.101.

Shikuar nga ky aspekt, edhe nacionalizmi gjithashtu ka mjaft ngjashmëri. Në sistemin fisnor, luftërat dhe paqet bëheshin vetëm për hir të fisit. Njeriu ishte krenar që është anëtar i fisit dhe të tjerët i shikonte me përbuzje. Fisi ishte një shoqëri nën ombrellën e së cilës njerëzit ndiheshin të sigurt. Gjithashtu, edhe nacionalizmi i kultivon ndjenjat e këtilla.

Disa elemente të sistemit fisnor të totemizmit kanë gjetur vend edhe në nacionalizëm. Çdo fis e ka totemin e vet, për të cilin njerëzit e fisit mendonin se ka fuqi shpirtërore dhe se do t'i mbrojë. Andaj, përderisa "atdheu" të jetë një totem i madh për njeriun bashkëkohor, nacionalizmi gjithmonë do të jetë jolegjitim dhe i papranueshëm ashtu siç është edhe totemizmi. Disa grupe luftojnë për luanin (stemën e Britanisë) dhe për flamurin e kaltërt; kurse disa luftojnë për shqiponjën (stema gjermane) apo për flamurin e kuq. Përderisa më parë totemizmi ishte ai faktor që qëndronte prapa bashkimit fisnor, sot atë rol e luan "vendi".

PJESA E KATËRT

Përgënjeshtimi filozofik i nacionalizmit

1. Dallimi mes patriotizmit dhe nacionalizmit

Patriotizmi dhe nacionalizmi janë dy koncepte plotësisht të ndryshme, dallimi midis të cilëve ndonjëherë as që mund të kuptohet.

Patriotizmi është ndjenjë natyrore dhe instinktive e njeriut, kurse nacionalizmi nuk është ndjenjë por ai paraqet ideologji. I pari është sentimental, kurse i dyti është një pseudoreligjion, në të cilin mbështeten ndjenjat dhe instinktet patriotike.

Shkolla e mendimit nationalist është ndërtuar mbi dy instinkte shtazarake të njeriut, të cilat ky i ka të përbashkëta edhe me krijesat tjera, e këto janë "instinkti i grupit" dhe "dashuria për shtëpinë". Nacionalizmi fillon me këto dy instinkte, e që më në fund të përfundojë në një pseudoreligjion, i cili shkakton që këto ndjenja të qeta të shndërrohen në një fanatizëm të rrezikshëm.

2. Nacionalizmi i mbështetur në instinktin shtazarak të njeriut

Ndjenja e grupit është një instinkt natyror i njeriut, dhe është e përbashkët edhe për shumë gjallesa tjera. Shtazët njëqelizore, milingonat dhe bletët jetojnë në grupe. Kur demat e egër e parandajnë rrezikun, ata i shtyjnë lopët dhe viçat në mes të kopesë dhe të grumbulluar në trajtë rrethi, përgatiten për t'u mbrojtur. Kur kuajt e parandajnë rrezikun, ata tubohen në rreth duke i afruar kokat e tyre kah qendra ndërsa këmbët e sprasme i lënë kah pjesa e jashtme e rrethit me qëllim që me to të mbrohen.³¹

Dashuria për "vendin" dhe "shtëpinë", që gjithashtu është një instinkt shtazarak, është e lindur edhe në vetë njeriun. Macet dhe qentë shumë i duan shtëpitë në të cilat jetojnë. Pëllumbi është shumë i lidhur për kotecin e tij, sepse kudo që të fluturojë, ai përsëri do të kthehet në të.

Kështu pra, ndjenja e grupit dhe dashuria ndaj vendit janë dy nga instinktet shtazarake të njeriut.

3. Cila është baza e bashkimit në grupe në shoqërinë njerëzore?

Gjatë tërë historisë, pra që kur njeriu filloi të largohet nga egërsia dhe t'i bëjë hapat e parë drejt civilizimit dhe jetës shoqërore, ai çdo herë ka qenë i preokupuar me kërkimin e themeleve mbi të cilët do të duhej ta ndërtojë jetën e vet; pra, a thua vallë atë ta ndërtojë në bazë të territorit, gjakut apo gjuhës, ose jetën e vet ta ndërtojë në bazë të idesë, besimit, meditimit apo intelektit. Kafshët, të cilat veprojnë vetëm në bazë të instinktit, jetën e tyre kolektive e bazojnë në gjakun apo në vendin ku jetojnë.

Që nga fillimi i historisë, çdo herë kanë ekzistuar dy vija paralele. Njëra linjë është e profetëve dhe religjioneve të mëdha, të cilat bashkimin e kanë mbështetur në bindjen dhe në besimin, ndërsa kulmin e arritën me paraqitjen e Islamit dhe me krijimin e popullit të bindjes të quajtur Ummeti Islamik. Linja tjetër është ajo e paganizmit dhe unitetin e saj e ka mbështetur në kufijtë gjeografikë, në ngjyrën, gjuhën, racën dhe në organizimin politik. Sistemi primitiv i totemizmit, sistemi fisnor, qytetërimet e lashta të Greqisë, të Romës, të Iranit dhe të Asirisë, unitetin e tyre e shihnin vetëm në faktorët e mesipërm.

Ajetet kur'anore këtë e quajnë linjë të shejtanit. Superioritetin e vet, shejtani e bazon në prejardhjen e tij nga zjarri, gjë që është ekuivalente me racën dhe gjakun; mirëpo, si bazë të

³¹"Prejardhja e njeriut, fq. 14.

privilegjit Ademi e merr vetëdijen dhe intelektin, dhe mu për këtë shkak atij i përulen melektë (engjëjt), e jo për shkak të racës apo të gjakut.

4. Përse njeriu duhet të bashkohet në bazë të besimit e jo për nga gjaku apo territori?

Tanimë na u bë e qartë se bashkimi në bazë të vendit apo të gjakut i përgjigjet instinkteve shtazarake të njeriut të cilat ky i ka të përbashkëta me disa shtazë e jo për shkak të karakteristikave dinstinktive që atë e cilësojnë si shtazë më superiore.

Mirëpo a thua vendi dhe gjaku janë baza e vetme e bashkimit të njeriut, apo këtu ndikojnë edhe faktorë të tjerë? Për t'u përgjigjur në këtë pyetje, duhet që pikësëpari të kuptohet natyra e veçantë e njeriut.

Sipas Kur'anit, njeriu është një shtazë e pajisur me frymën hyjnore (përveç asaj shtazarake). Si rrjedhim i kësaj, ekzistojnë dy prirje apo shmangie që e karakterizojnë natyrën e njeriut: prirja shtazarake, e cila bën që njeriu t'u përngajë shtazëve tjera dhe prirja humane, e cila bën që ai të dallohet nga ato.

Prirja me të cilën ai ka veti të përbashkëta me shtazët, janë instinktet e tij. Sipas Frojdit dhe Mek Dugalit, instinkti është një forcë misterioze, që vepron nëpërmjet organeve trupore të të gjitha krijesave të gjalla dhe, e cila i shtyn ato që të veprojnë pa menduar dhe pa vetëdije.

Te vetë njeriu, instinktet e këtilla burojnë nga natyra shtazarake e tij. Ato e përfshijnë dëshirën, ushqimin, nevojën seksuale, luftën, dashurinë për vendin, gjakun, pasurinë e tjerë. Është gjë e pamohueshme se në pajtim me natyrën superiore të njeriut, instinktet e tij nga pikëpamja biologjike janë shumë më të dobëta dhe më fleksibile se ato përkatëse të shtazëve, ndërsa veprimet dhe sjelljet e tij dallohen nga ato të shtazëve, dhe nuk janë vetëm instinktive por janë të motivuara edhe nga burime të tjera më të larta.

Këto shmangie dhe prirje superiore e dallojnë njeriun nga shtaza dhe e bëjnë atë më superior. Ato janë intelektu i tij, inteligjenca, vetëdija dhe besimi, aftësi që janë veti vetëm e tij si dhe dëshira për përsosje, për dituri dhe më në fund ideali.

Këto prirje të larta paraqesin forcë lëvizëse të sjelljes së njeriut në jetë, e dallojnë atë dhe e bëjnë më superior ndaj shtazëve. Për këtë arsye, idealet, mendimet dhe gjykimet janë shumë më të larta te njeriu sesa që janë te shtazët dhe janë aq efektive saqë i transformojnë të gjitha nevojat instinktive. Ngjashmëritë dhe dallimet midis individëve dhe shoqërive njerëzore nuk burojnë drejtpërdrejt nga instinktet, por ato vijnë nga vetëdija, nga gjykimi dhe pasqyrimi.

Këtu vërejmë se ku janë devijimet dhe gabimet e shkollës së të menduarit nacionalist. Faktorin kryesor për kontrollimin e sjelljes së njeriut ajo e kërkon te vendi dhe gjaku; shkolla komuniste këtë faktor gabimisht e kërkonte te barku, ndërsa forcën kryesore lëvizëse që qëndron pas sjelljes së njeriut, shkolla e Frojdit e kërkonte te faktorët seksualë. Duke i marrë parasysht të gjitha këto, ne do të mund të jemi në gjendje që t'i kuptojmë edhe dallimet në mes këtyre shkollave dhe shkollës së Pejgamberëve. Mendimet e shkollave të lartpërmendura, theksin e vet e vënë në instinktet, gjë që njeriun nuk e bën shtazë më superiore se të tjerat sepse nuk i përfill cilësitë më të larta të njeriut, apo që është më e keqja, ato edhe i shkatërrojnë.

Sipas shkollës së Pejgamberëve, kriteriumet dhe faktorët determinues nuk kanë të bëjnë me territorin, gjakun, ushqimin apo gjininë; por këtu tani parashtrihen besimi, ideologjia dhe idealet e njeriut të cilat burojnë nga vetëdija, intelektu dhe nga dituria e tij, e që atij i jep një pozitë më të ekzaltuar në krahasim me krijesat tjera dhe i mundëson që ta sundojë botën. Gjatë kohës kur ai është i lidhur për gjërat e atilla siç janë vendi dhe gjaku, ai mbetet në nivelin e shtazëve, mirëpo kur bën një hap përpara drejt besimit dhe ideologjisë, atëherë ai e arrin nivelin e njeriut. Faktorët e instinktit mbi të cilët mbështetet nacionalizmi dhe "izmat" tjerë perëndimorë, janë të padrejtë dhe të pavlerë sepse ato e degradojnë njeriun dhe e sjellin në nivel të shtazëve, ndërkaq për nga pikëpamja shkencore, ata janë të gabueshëm sepse cilësi që e ka vetëm njeriu është vetëdija e tij. Sakrificat që njeriu i ka bërë gjatë historisë tregojnë se vizioni i bazuar në instinktet është treguar si dobësi e tij dhe ka qenë me të meta.

Njeriu është qenie njerëzore, e jo sorrë apo gomar. Ai doemos duhet që bashkimin e tij ta mbështesë mbi bazë të besimit që është faktor determinues i jetës dhe t'i flakë mënjane synimet për territor, racë, pasuri apo për forcë. Këtu qëndron shkak për të cilin ne e hudhim poshtë nacionalizmin, komunizmin dhe të gjithë "izmat" e tjerë dhe drejtohem kah shkolla hyjnore e cila bazohet në besimin, në kërkimin e përsosjes dhe të cilësive që mund t'i posedojë vetëm njeriu.

5. Nacionalizmi mbështetet në rastësitë e natyrës e jo në zgjedhjen dhe vullnetin e ndërgjegjes së njeriut

Për nacionalizmin, kombësia është vetëm një rastësi e natyrës, kurse për Islamin ajo është zgjedhje dhe vullnet i ndërgjegjes së individit që e determinon fatin e tij. Bazat e nacionalizmit janë koekzistenca e një grupi të posaçëm në një vend të veçantë, apo synimi për një racë dhe gjuhë të veçantë, dhe të gjitha këto paraqesin faktorë të rastësishëm që nuk kanë kurrfarë lidhje me vullnetin e njeriut.

Si është e mundur që një individ, i cili i përket ndonjë race, ngjyre apo ndonjë gjuhe të veçantë, të çlirojë veten nga synimet e këtilla? Me pranimin e arsytimit për "rastësinë e natyrës" si një test dhe kriter kryesor për jetën shoqërore dhe politike të njeriut, nënkuptohet degradimi i rangut dhe i pozitës së tij, sepse superioriteti i tij në krahasim me krijesat tjera të gjalla mbështetet në vullnetin dhe zgjedhjen e lirë të tij. Nacionalizmi e përgojon njeriun gjër në atë masë sa që atë e mbyll brenda katër mureve të vendlindjes së vet.

Gjithashtu, nacionalizmi edhe në pikëpamje tjera e mohon vullnetin e lirë të njeriut, gjë që është një fakt që shumë qartë u ilustrua edhe nga sundimi nazist në Gjermani. Nacionalizmi i Hitlerit theksonte se cilido që i përket racës ariane dhe për gjuhë amtare e ka gjermanishten, deshi apo nuk deshi është gjerman. Pasojë e një nacionalizmi të këtillë qenë pushtimet e dhunshme të vendeve tjera, ndërsa si shkas merrej raca e përbashkët.

PJESA E PESTË

Dobësitë e nacionalizmit

1. Bazat e palogjikshme të nacionalizmit

Herbert Luthy thotë: "Nacionalizmi është një besim që mbështetet në një grusht dogmash, të cilat nuk mund të shpjegohen nga pikëpamja shkencore dhe intelektuale, ndërsa autenticitetin e vet e mbështet në mendjen e ithtarëve të tij".³²

Nacionalizmi nuk ishte në gjendje që në mënyrë eksplicite të shpjegojë mundësinë që parimet e tij të zbatohen në trajtë universale, të shpjegojë se cilët janë ata faktorë që e ndërtojnë identitetin e pavarur të kombit dhe se cili është dallimi i një kombi që nga ana natyrore apo psikologjike veçohet nga kombet tjerë, me ç'rast në asnjë komb tjetër nuk mund të gjenden cilësitë që e karakterizojnë kombin e veçantë. Veprimtaria e propaguesve të nacionalizmit asgjë nuk na rrëfen lidhur me këtë, por ajo vetëm na tregon një varg idesh të paharmonizuara që logjika e shëndoshë nuk mund t'i pranojë.

Teoricienët e nacionalizmit, mbështetjen e tyre e gjejnë në faktorët gjeografikë, gjuhësorë, racorë, politikë, ekonomikë, kulturorë dhe historikë, kurse territorin, atdheun, gjakun dhe historinë e konsiderojnë si faktorë kyç që e ndërtuan identitetin e veçantë të "kombit".

Tani do ta analizojmë vlefshmërinë dhe logjikën e çdo faktori të ashtuquajtur unifikues, të cekur më lartë, të cilët e luajnë rolin e njësisë matëse për matjen e identitetit të pavarur të shoqërisë.

A) Territori dhe atdheu: Këto më tepër janë fjalë konvencionale, se sa që janë fjalë natyrore. Qenia njerëzore e konsideron qytetin, fshatin dhe lokalitetin e tij si një shtëpi, gjë që është pasojë e sugjerimit nga jashtë.

Në qoftë se dikush nuk e shquan veten vetëm me këto që i cekëm më parë, atëherë përse ai e konsideron veten arab e jo egjiptian? Dhe, po qe se është pjesëtar i botës arabe, atëherë përse nuk është aziatik? Kjo nuk është logjike, por është diçka konvencionale dhe personale. Për ç'arsye njeriu, i cili ka lindur në Irlandë, atdhe të vetin e konsideron Britaninë e jo Irlandën? Kufijtë e shumë vendeve, sidomos të atyre në Afrikë, paraqesin vija artificiale të demarkacionit. Nacionalistët duan që njerëzit të tregojnë dashuri ndaj këtyre vijave të shtrembëra, të cilat fuqitë kolonizuese i kanë tërhequr nëpër hartat e Azisë e të Afrikës, dhe dëshirojnë që këtë dashuri ta shndërrojnë në një ideologji. Ata i tërhoqën këto vija, bënë që të duken të vërteta dhe i detyruan njerëzit nga kjo anë e vijës që ta konsiderojnë veten se i përkasin këtij vendi, kurse ata që mbetën nga ana tjetër e kufirit i trajtojnë si të huaj dhe për këtë nuk japin kurrfarë arsytimi të logjikshëm. Dashuria e individit për vendin e tij është gjë e natyrshme, e jo logjike. Kur dikujt në mënyrë të vazhdueshme i sugjerohet se vendi i tij është njëkohësisht edhe atdhe i tij, atëherë ai do të besojë ndërsa të tjerët do t'i konsiderojë për të huaj. Nga aspekti gjeografik, "atdheu" vazhdimisht ndryshon. Ajo që sot njihet si Afganistan, dje është konsideruar Iran. Përse atëherë afganistanasi i sotëm veten e quan afganistanas e jo iranian? Kjo është vetëm çështje e sugjestionit.

Çka kanë tjetër të përbashkët kurdi i Irakut dhe arabi i Irakut, përpos që e kanë fenë? Përse ai nuk mund ta quajë veten qytetar i Kurdistanit, në vend se, siç e quan, qytetar i Irakut? Nacionalistët nuk mundën të ofrojnë shpjegim të arsyeshëm.

B) Gjuha: Shkolla e nacionalizmit gjerman me në krye Herbert Luthyn (1744- 1803) dhe veçanërisht Johan Fichten (1762-1814), të cilët ishin përfaqësuesit më të mëdhenj të shekullit XVIII. dhe XIX., e konsideron gjuhën dhe historinë si faktorë më të rëndësishëm që qëndrojnë pas identitetit kombëtar të njerëzve. Ata janë të mendimit se shpirtin dhe identitetin kombëtar, në masë të madhe e krijojnë gjuha. Pas tyre vajtën edhe disa nacionalistë të botës islamike, siç

³²Johan Herder, "Rehabilitimi i nacionalizmit", Londër, 1962 fq. 85.

janë Namik Kemal i Turqisë dhe Nadimi i Egjiptit, për të cilët gjuha kishte rëndësi të madhe dhe ishte bazë e kombit. Mirëpo, që nga ana tjetër mbetet fakti se gjuha dhe historia e përbashkët e njerëzve nuk kanë qenë të mjaftueshme për ta ndezur zjarrin e vetëdijes kombëtare.

Amerikanët e kohës së Xhorxh Uashingtonit e kishin gjuhën dhe historinë të njëjtë me ato të Anglisë, por ata u veçuan nga Britania dhe u bënë popull i pavarur. Zvicra ka tri gjuhë të ndryshme në tre rajone, por atje akoma është e fortë ndjenja e kombësisë. Në Indi fliten mbi katërmëdhjetë gjuhë, por anglishtja atje është akoma gjuhë e vetme që kuptohet nga të gjithë. Në qoftë se gjuha është faktor determinues i unitetit dhe i solidaritetit të pavarësisë kombëtare, atëherë përse Anglia dhe Amerika Veriore nuk formuan një komb të vetëm, kur dihet shumë mirë se kanë një gjuhë të përbashkët? Përse nuk u bashkuan vendet e Amerikës Latine (përveç Brazilit) që kanë gjuhë të përbashkët me Spanjën, Brazilin apo Portugalinë?

Nuk duam ta mohojmë rolin që e pati gjuha e përbashkët në shpejtimin e procesit të bashkimit e të solidaritetit, sepse është evidente se gjuha është një kuptim i komunikimit të drejtpërdrejtë dhe i ofron kombit një letërsi të përbashkët. Atë që duam ta themi është se gjuha nuk është faktori themelor në formimin e kombit, ndonëse ajo këtë proces mjaft e ka shpejtuar. Shumë popuj janë bërë kombe përkundër dallimeve që i kanë patur në gjuhë (e këtillë është edhe Zvicra), por ka edhe shumë popuj që në të kaluarën e largët këtë nuk e kanë bërë, përkundër gjuhës së përbashkët që e kanë patur. Kësisoj, gjuha nuk mund të konsiderohet si kusht themelor për kombësinë. Naseri dhe nacionalistët tjerë arabë janë orvatur që të krijojnë një komb të bashkuar arab vetëm në bazë të gjuhës së përbashkët, por të gjithë këta dështuan. Të krishterët maronitë dhe muslimanët e Libanit e flasin gjuhën e njëjtë, por gjatë viteve të kaluara ata luftonin ndërmjet veti, me ç'rast duhet cekur se të krishterët ndihen më të afërt me evropianët se sa me muslimanët.

Përveç kësaj, në çdo vend ne mund të hasim disa dialekte, e jo vetëm një. Ajo që quhet dialekt, në të vërtetë është gjuhë tjetër. A është më lehtë që individit, i cili flet persisht, ta kuptojë Darin nga Afganistani apo Azerinë nga Tebrizi? Njerëzit e Arabisë nuk kuptojnë as dhjetë për qind nga arabishtja e Libisë. Të gjitha këto fakte tregojnë se gjuha është një faktor i dobët, prandaj do të ishte jologjik dhe i pasaktë çdo vlerësim se gjuha është bazë e kombësisë.

C) Historia, kultura dhe qytetërimi: Është më se e vërtetë se historia dhe kultura e njerëzve e krijojnë ndjenjën e përbashkësisë dhe të interesit të përbashkët, mirëpo nacionalistët e harrojnë faktin se në Lindje, e posaçërisht në botën slamike, historia, kultura dhe qytetërimi i përbashkët janë mbështetur në besimin, e jo në faktorët gjeografikë. Duke marrë parasysh kulturën dhe qytetërimin, atëherë Irani postislamik është shumë më afër vendeve arabe dhe Pakistanit, sesa që është me kulturën e lashtë zoroastriane. Ngjashëm me këtë, Egjipti, me kulturën dhe qytetërimin e tij është shumë më i afërt me Iranin postislamik sesa me qytetërimin e faraonëve. Kultura dhe qytetërimi ynë mbështeten në besimin dhe ideologjinë. Të gjithë muslimanët në kohën pas lindjes së Islamit kanë kulturë dhe histori të njëjtë. Qytetërimi i kaluar i iranianëve, i arabëve, i turqve, i pakistanezëve dhe i muslimanëve indianë nuk është asgjë tjetër pos që është një qytetërim islamik. Më kot përpiqen nacionalistët që këtë qytetërim ta quajnë qytetërim iranian apo arab dhe me këtë t'i ngjallin ndjenjat nacionaliste, apo t'i zhvarrosin eshtrat e kalburat të kulturës dhe të historisë paraislamike, të cilat aspak nuk kanë të bëjnë me kulturën dhe qytetërimin e sotëm. Për këtë arsye, reliktet e këtyre qytetërimeve nuk mund t'i ngrohijn zemrat e njerëzve në krahasim me historinë dhe qytetërimin islam, si dhe t'u prijnë atyre drejt unitetit dhe fitores.

Jo vetëm që nacionalistët mundohen që nëpërmjet ekzagjerimeve, supozimeve, vetëlëvdimeve dhe arsyetimeve të gabuara, t'i ngjallin kujtimet për të kaluarën, por ata njëkohësisht e përbuzin dhe e nënçmojnë historinë dhe qytetërimin islamik, e me këtë përpiqen ta ngritin madhësinë e iranianëve, të arabëve apo të turqve dhe ta injorojnë Islamin. Mirëpo kjo nuk është e drejtë dhe është e dëmshme. Mësonjësi i martirizuar, dr. Sheriati, ka theksuar: "Gjatë gjithë historisë, raca iraniane (sikundër ajo turke, arabe dhe popujt tjerë muslimanë) nuk ka mundur të gjejë mundësi

më të mira për ta treguar talentin dhe aftësinë e saj, sesa që këtë e ka bërë gjatë erës së shkëlqyer islame.

Përkundër kësaj, që nga fillimi i shekullit të shtatë, Irani, Turqia dhe Lindja e Mesme, aq fort e përkrahën Islamit sa që lirisht mund të thuhet se historia e tyre është e njëjtë me atë të Islamit, dhe se kursi i tyre ka qenë i njëjtë me kursin e historisë, të kulturës dhe qytetërimit islamik. Madhështia dhe nderi i këtyre popujve është në kontributin që këta popuj e dhanë për promovimin e Islamit dhe krijimin e një kulture dhe qytetërimit të mrekullueshëm islamik. Këto janë arritjet e këtyre popujve islamikë, historia e kaluar e të cilëve është e pakrahasueshme me fenë e tyre, prandaj nëse vendet islamike dëshirojnë të mburren me të kaluarën, atëherë këtë duhet ta bëjnë vetëm në baza të Islamit.

Përveç kësaj, zgjedhja e historisë si faktor për ndërtimin e identitetit të njeriut është një zgjedhje e dobët dhe e palogjikshme, meqë gjatë historisë, kufijtë e vendeve asnjëherë nuk kanë qenë të njëjtë. Afganistani më parë ka qenë pjesë përbërëse e Iranit. A është e mundur atëherë që historia të konsiderohet si bazë e kombësisë së pavarur?

D) Raca: Shumë nacionalistë, racën e konsiderojnë faktor që e determinon kombësinë. Mirëpo, një analizë më e thuktë e kësaj do ta nxjerrte në shesh dobësinë dhe palogjikshmërinë e saj, mu ashtu siç karakterizohet edhe paragjykimi, iluzioni dhe besëtytnia.

Ç'është racizmi? Ai është një ndjenjë e unitetit që mbështetet në farefisninë. Vija e parë e këtij synimi është një realitet objektiv, domethënë lidhja e dikujt me të ëmën dhe të atin. Në qoftë se ky rreth zgjerohet, atëherë kemi të bëjmë me familjen, me fisin dhe me racën e tij. Mirëpo kur jemi te raca, atëherë lidhjet janë aq të largëta nga paraardhësit e lashtë, sa që nuk ekziston mundësia që rrënja e racës të dëshmohet logjikisht dhe shkencërisht. A ka ekzistuar ndonjëherë raca e ashtuquajtur ariane apo ajo semite? Veç kësaj, kush mund të dëshmojë se është njeri i racës ariane? Për shembull, gjysma e iranianëve janë Sejjidë, të cilët janë pasardhës të të Dërguarit të Islamit, i cili nga ana e tij nuk ishte arian. A munden këta jusejdidë të pohojnë se gjatë mijëra viteve të kaluara, gjaku i tyre nuk është përzier me gjakun e joarabëve?

Besimi në racën dhe në bashkimin racor nuk ka baza reale dhe shkencore; ai është vetëm një iluzion subjektiv mbi të cilin nacionalizmi dëshiron që t'i mbështesë marrëdhëniet shoqërore-politike. Sa gjë e palogjikshme dhe qesharake.

E treta, në qoftë se e pranojmë gjakun si bazë, ashtu siç bën racizmi dhe nacionalizmi, atëherë përse paraardhësit tanë, Ademi dhe Hava, të mos mundet të jenë baza e gjeneratës së njerëzimit. Kështu, në vend të racizmit ne do t'i ktheheshim humanizmit, ndërsa në vend të nacionalizmit, do të drejtoheshim kah internacionalizmi. Ideja e këtillë është më e logjikshme dhe më bindëse sesa që është çështja e racës, e cila nuk mund të dëshmohet. Madje edhe po qe se nisemi nga vetë autenticiteti historik i racës ariane dhe asaj semite dhe nëse kthehemi prapa në histori, do të shohim se të gjitha këto raca kanë paraardhës të përbashkët. Përse atëherë kjo të mos merret si pikënisje e përbashkët?

E) Organizimi politik dhe faktorët ekonomikë: Disa shkolla të nacionalizmit, organizimin politik dhe faktorët ekonomikë i konsiderojnë si bazë e nacionalizmit. Ndonëse nga aspekti politik irlandezët janë pjesë përbërëse e Britanisë, ata akoma sot e kësaj dite veten e konsiderojnë si të pavarur.

Edhe ekonomia disa herë e ka luajtur rolin e faktorit të bashkimit, siç ishte rasti edhe me unionin doganor, i cili mes viteve 1819 dhe 1952 u themelua ndërmjet disa krahinave gjermane, dhe që më vonë shërbeu si prelud për unionin politik të tyre. Mirëpo rastet e këtilla paraqesin vetëm përjashtime në rregulla. Harmonia ekonomike dhe bashkëpunimi i grupeve të ndryshme nuk janë domosdoshmëri edhe për unitetin kombëtar.

Duke i patur parasysh të gjitha këto që i cekëm më lartë atëherë është më se e qartë se themelet kryesore të nacionalizmit janë të dobëta, të gjymta dhe të palogjikshme, ndonëse deri diku edhe kanë ndikuar në zgjimin e ndjenjave nacionaliste. Ato nuk paraqesin faktorë fundamentalë që e determinojnë bashkimin dhe solidaritetin. Për këtë arsye, nacionalistët francezë qenë të detyruar

të pohojnë se ajo që francezin, gjermanin apo anglezin e shtyn ta konsiderojë veten si francez, gjerman apo anglez, është vetëm dëshira dhe vullneti individual i tij. Derisa individi lirisht nuk pranon që të jetë qytetar i një kombi të veçantë, gjuha e përbashkët, raca, historia apo kufijtë gjeografikë do të jenë të pavlefshëm, sepse ai nuk mundet që vetvetiu të krijojë ndjenjë për dashuri ndaj vetëdijes kombëtare.

2. Uniteti në bazat e mësipërme shpie në dallimet njerëzore

Përpyekja për krijimin e unitetit në bazat e mësipërme, shpie gjer në diferenca dhe konflikte të mëdha ndërmjet qenieve njerëzore. Uniteti që bazohet në racën, në gjuhën apo në kufijtë gjeografikë, nuk mund t'i përfshijë të gjitha qeniet njerëzore. Përkundrazi, fitohet përshtypja se në mes tyre qëndrojnë mure që i ndajnë dhe e intensifikojnë përçarjen ndërmjet tyre. Kufijtë ideologjikë mund të zgjerohen pa forcë dhe imponime sepse varen nga vullneti i lirë i individëve apo i popujve që e pranojnë atë mendim dhe aspak nuk është e pamundshme që kjo të përfundojë me bashkimin e tërë njerëzimit. Mirëpo popujt gjeografikë së bashku me diferencat e tyre racore dhe gjuhësore i përfshijnë të gjithë njerëzit, prandaj uniteti i njerëzimit nuk mund të qëndrojë vazhdimisht.

Nacionalizmi krijon përçarje ndërmjet njerëzimit dhe nuk mund t'i prijë atij drejt bashkimit të përgjithshëm. Në një unitet të atillë, çështja e pakicave dhe e të huajve bëhet e pazgjidhshme. Mirëpo Ummeti i themeluar në besimin është një "unitet i hapur" që i pranon njerëzit e çdo race, çdo ngjyre, çdo gjuhe dhe çdo territori. Mu për këtë arsye ky unitet mund të zgjerohet dhe të prijë kah vëllazërimi universal i njeriut.

Në të vërtetë, baza e vetme shkencore, logjike dhe e drejtë për kombin dhe formimin e unitetit është besimi, ideologjia dhe shkolla. Faktorët tjerë janë të parëndësishëm në krahasim me këto që u thanë.

Kështu, mund të vërejmë se asnjë nga parimet mbi të cilët mbështeten nacionalistët, nuk janë logjike dhe universale. Por, uniteti që mbështetet në besimin të cilin e përkrah Islami ka një autenticitet dhe është i justifikueshëm. Ata që kanë ideologji të njëjtë dhe posedojnë vizione të përbashkëta mbi botën, besimin fetar, kulturën, objektivat dhe destinacionin, formojnë një Ummet të vetëm.

Derisa të ekzistojë patriotizmi dhe nacionalizmi, çdo herë do të ketë rrezik nga lufta dhe përleshjet e njerëzve, sepse uniteti kombëtar vazhdimisht shpie drejt dispersionit dhe konfrontimit ndërkombëtar. Ky kundërshtim nuk është i pazgjidhshëm, përpos nëpërmjet forcës dhe kolonizimit të të tjerëve. Ndërkaq uniteti që bazohet në besimin dhe pranimin e këtij besimi edhe nga të tjerët, do t'i mënjanojë të gjitha dallimet dhe të gjithë do të jenë të barabartë e do të trajtohen si vëllezër.

3. Nacionalizmi çon kah shkatërrimi i qëllimit

A thua vendi do t'i nënshtrohet përçarjes në qoftë se si bazë e kemi "fenë" apo "kombësinë"?

Qëllimi i nacionalizmit është krijimi i unitetit, mirëpo rezultati është i kundërt sepse nacionalizmi përfundon me disfatën e qëllimeve të tij. Kuptimet që i pranon nacionalizmi për t'i realizuar qëllimet e tij për krijimin e unitetit, janë ngjallja e ndjenjave të theksuara të solidaritetit në bazë të racës, gjuhës dhe kombësisë.

Por, në çdo vend ekzistojnë pakica racore dhe gjuhësore. Kur këto pakica ballafaqohen me ndjenjat nacionaliste të nxitura nga propaganda e shumicës, atëherë, duke u frikësuar që, brenda shumicës mund ta humbin identitetin e tyre, ato menjëherë reagojnë. Shpeshherë është vërejtur se propaganda e drejtuar kah nxitja e ndjenjave nacionaliste të shumicës, shkakton ngjalljen e nacionalizmit regjional, atij racor apo gjuhësor të pakicave, dhe si pasojë e tërë kësaj është dispersioni dhe përçarja e vendit.

Nuk ka kurrfarë arsye logjike që nacionalizmi i shumicës të konsiderohet i drejtë ndërsa ai i pakicës i gabuar. Përse nacionalizmi britanik të konsiderohet i drejtë dhe i lëvdueshëm, kurse ai irlandez si fajtor dhe i dëmshëm? Kur munden Baathistët irakianë ditë e natë të flasin për nacionalizmin arab, atëherë përse këtë të drejtë të mos e kenë edhe kurdët e të flasin për nacionalizmin kurd, kur dihet bukur mirë se këta nuk janë arabë. Në qoftë se paragjykimet territoriale, racore apo gjuhësore janë të mira, atëherë ato janë të mira për të dy palët dhe po që se nuk janë të mira, atëherë nuk janë të mira për asnjërën palë. Nuk mund të gjykojmë sipas dy kritereve. Kur nacionalizmi i amerikanëve të bardhë është i mirë, atëherë përse ai i zezakëve është i keq?

Pra, shohim se nacionalizmi nuk ka bazë logjike sepse e shkakton disfatën e qëllimeve të tij, ndërkaq solidaritetin synon ta vendosë me anë të forcës. Në vend që ta arrijë qëllimin e vet, nacionalizmi e bën të kundërtën, pra shkakton ndarje dhe përçarje.

Nuk janë besimet fetare ato që shkaktojnë prishjen e unitetit dhe që sjellin gjer ke përçarja e vendit, siç pohojnë nacionalistët, por përkundrazi, këtë e bëjnë ndjenjat nacionaliste. Rezultati i propagandës nacionaliste gjysmëshekullore i Riza Hanit dhe Muhammed Rizasë ishte kryengritja në Kurdistan dhe në Turkman Sahra.

Nacionalizmi kurrë nuk ka qenë në gjendje ta zgjidhë çështjen e pakicave racore, gjuhësore apo të atyre regjionale. Përkundrazi, ai çdoherë i ka intensifikuar këto kundërthënie dhe i ka bërë të përhershme.

Pasi që kritere të vetme janë raca, gjuha apo territori që nuk mund të ndryshohen, atëherë ato që i përkasin ndonjë race të caktuar apo që flasin ndonjë gjuhë të caktuar, çdo herë konsiderohen dhe jetojnë si pakicë dhe nuk mund t'i ndajnë ndjenjat e tyre me shumicën. Madje edhe ata që me anë të emigrimeve apo ndryshimit të kufijve bëhen kombësi të ndonjë vendi, ata akoma ndihen të tjetërsuar e të diskriminuar, kurse këtë ndaj tyre e ndjejnë edhe të tjerët. Armenët në Turqi, në Siri dhe në Iran, si dhe kurdët, skocezët, irlandezët dhe zezakët e Amerikës janë shembuj më të qartë të këtij pohimi.

Nacionalizmi nuk mund ta zgjidhë problemin e pakicave me kriterin e gjakut e të gjuhës. Mirëpo, kur për bazë merret besimi, i cili nuk është diç personale apo një pronë që mund të trashëgohet, atëherë ai ndoshta edhe mund ta zgjidhë çështjen e pakicave, sepse sipas tij, pakicat nuk do të duhej të ekzistonin. Logjikisht kjo nuk është e pamundur. Problemi i pakicave çdo herë do të mbesë si plagë kanceri në trupin e shoqërive nacionaliste. Kjo më së shumti ndihet në shoqëritë islamike në të cilat nxitja e ndjenjave nacionaliste ka shpjerë gjer në përçarje të plotë.

Pjesëtarët e pakicave fetare në Iran, Pakistan, Turqi dhe në shumicën e vendeve arabe nuk janë më shumë se dy deri katër për qind të popullsisë, por prapëseprapë ky numër i gëzon të gjitha të drejtat qytetare dhe ligjore, dhe në sistemin islamik e ndien veten të sigurt. Të gjithë e kanë rrugën e hapët që të bëhen anëtarë të vërtetë të Ummetit Islam. Mirëpo kur si pikënisje merret kombësia, atëherë pjesëtarët e pakicave racore, gjuhësore dhe regjionale shumëfishohen, kështu që numri i përgjithshëm i këtyre pakicave në të vërtetë formon një shumicë të popullsisë. Po që se kombësia merret si bazë, atëherë kurdët do të drejtohen kah kombi kurd, ndërsa turqit kah raca turke. Në këtë mënyrë, këto vende pa dyshim do të drejtoheshin kah përçarja dhe vetëm forca do të ishte ajo që do t'i bashkonte. Pasi që vendet e mësipërme si bazë e kanë nacionalizmin, ato deri tani gjithnjë janë ngatërruar me probleme dhe vështirësi.

4. A thua vetëm nacionalizmi është ai që mund ta nxitë kreativitetin e njerëzve?

Disa mendimtarë, ndër të cilët është edhe Harold Lasku,³³ besojnë në atë se nacionalizmi nuk duhet të pranohet si realitet por si një mjet i përshtatshëm që i përgjigjet qëllimit. Ai shkruan "Përkundër gabimeve, të metave dhe kundërthënieve që i ka nacionalizmi, fanatizmi është ai i cili e liron energjinë dhe kreativitetin e njerëzve".

³³Harold J. Losky: "Nacionalizmi dhe ardhmëria e civilizimit". fq. 66. Londër, 1971.

Mirëpo Lasky dhe bashkëmendimtarët e tij i marrin parasysh vetëm rrethanat e Perëndimit, në të cilat religjionit i mungon dinamizmi i mjaftueshëm për zgjimin e ndjenjave dhe zellit të popullit. Historia e Lindjes dhe e botës islame tregon se feja ka qenë shumë më efektive se nacionalizmi dhe se i ka inspiruar dhe aktivizuar popujt muslimanë, me ç'rast të ata e ka nxitur iniciativën dhe kreativitetin e tyre si dhe e ka ngjallur dhe shtuar zellin ndër masat e gjera popullore.

PJESA E GJASHTË

Rreziqet nga nacionalizmi

1. Egocentrizmi dhe paragjykimi

Njëri nga rreziqet më të mëdha të nacionalizmit është paragjykimi: ndjenjë e furishme gjatë së cilës individi apo grupi bëhen egocentrikë, e injorojnë realitetin si dhe bëhen të ashpër dhe të palëkundshëm në qëndrimet e tyre.

Ndjenjat nacionaliste në një vend zakonisht shpiejnë gjer ke paragjykimet kundër popujve tjerë, dhe nga aspekti sociologjik i inkurajojnë "grupet" dhe njerëzit që ta duan dhe ta lëvdojnë vetëm popullin e vet, ndërsa të gjithë ata që janë jashtë këtij "grupi" konsiderohen si armiq dhe përbuzen. Vetëlavdërimi bëhet rregull dhe për të tjerët nuk tregohet kurrfarë simpatie apo tolerancë.

Egocentrizmi, ky pinjoll i këtij nacionalizmi të pabaraspeshuar, manifestohet në disa mënyra dhe në rrethana të ndryshme si: etnocentrizëm, shovinizëm, racë-centrizëm, racizëm e të ngjashme.

2. Kompleksi i superioritetit dhe interpretimi i gabuar i historisë

Patriotizmi çdo herë e inkurajon kompleksin e padëshiruar të superioritetit dhe bazën e tij mundohet që ta përforcojë duke i përbuzur popujt tjerë. Walter Lecqueri, sociolog i njohur thotë:

"Njëra nga veçoritë kryesore të nacionalizmit është mbivlerësimi i një populli dhe nënçmimi i popujve tjerë, mungesa e vetëkritikës, e ndenjësisë së përgjegjësisë dhe e vrojtimit të drejtësisë. Nacionalizmi e braktis realizmin dhe lejon që në shoqëri të dominojë vizioni idealist dhe mitoman"³⁴

Me qëllim që ta glorifikojë vetveten, nacionalizmi kryesisht shërbehet me supozime, ekzagjerime, me arsyetime të gabuara, me përbuzje dhe vetëlavdërime të palejueshme, dhe ç'është më e keqja, të gjitha këto i përdorë për shtrembërimin e historisë, për krijimin e modeleve dhe për shkruarjen e legjendave. Faktet historike shtrembërohen dhe shndërrohen në mite imagjinore që realitetin historik dhe social e bëjnë të dyshimtë.

Will Duranti thotë:³⁵ "Shekulli XIX e shpiku nacionalizmin dhe i korruptoi të gjithë historianët." Treilschke, Von Sibel, Michellët, Martin, Mc Caulay, Green, Banderft dhe Fetik ishin patriotë e pas kësaj edhe historianë. Çdo nacionalist vendin e tij e konsideron si një vend të zgjedhur nga Zoti, ndërkaq bota tjetër është përplot djallëzi dhe barbarizëm.

Nacionalizmi aq shumë e ka trazuar dhe korruptuar historinë, sa që një njeri i urtë ka thënë se për t'u arritur paqja universale, do të ishte më mirë që të flaket historia se sa të bëheshin pakte të miqësisë dhe të bashkëpunimit.

Njëri nga dëmet më të mëdha të nacionalizmit është interpretimi i gabuar i historisë. Pohimi i këtillë mund të argumentohet çdo kund ku ekziston ndonjë formë ekstreme e nacionalizmit. Por, çështja nuk qëndron këtu. Çdo lloj i nacionalizmit vetvetiu devijon kah vetëlëvdimi dhe përbuzja e të tjerëve, dhe kjo bëhet gjer në atë masë derisa në popullin e vet ta ngjallë ndjenjën e

³⁴Walter Locquer: Komunizmi dhe nacionalizmi në "Lindjen e Mesme", Londër, 1950, fq. 8.

³⁵Will Durant: "Godinat e filozofisë". fq. 239.

gabuar të krenarisë, me anën e së cilës paragjykimet nacionale i kthen në favor të vet dhe në dëm të të tjerëve.

3. Paragjykimet fisnore apo injoranca fanatike

Nacionalizmi mbështetet në instinktët shtazarake të njeriut e jo në besimin dhe inteligjencën, prandaj njëri nga themelet dhe veçoritë e tij është edhe paragjykimi fisnor, të cilin Islami e quan me emrin injorancë fanatike.

Lindja e rastësishme e njeriut në një vend të caktuar, atij ia jep idenë e gabuar se mund t'i përbuzë të tjerët dhe t'i konsiderojë armiq. Për shembull, njeriu i lindur në Evropë dhe që ka lëkurë të bardhë, ia jep vetes të drejtën që t'i plaçkisë zezakët dhe mos t'i punësojë sipas kritereve të cilat i zbaton për bashkatdhetarët e tij të bardhë. Madje edhe një gjeni siç ishte Ajnshtajni nuk pëlqej nga gjermanët vetëm e vetëm pse ishte hebre. Njeriu të lindet në Gjermani apo në Francë, gjë që është lindje e rastësishme në një vend të caktuar, e jo zgjedhje e vetëdijshme, nuk është kurrfarë arsye që ai njeri të mos i pëlqejë të tjerët, të ketë paragjykime dhe qeniet njerëzore t'i vlerësojë sipas dy kritereve të ndryshme.

A ka diç më jonjerëzore dhe më të paarsyeshme sesa ajo kur preferohet një bashkatdhetar i papërshtatshëm, i poshtër dhe i korruptuar vetëm pse është i racës apo gjuhës së njëjtë, në krahasim me atë person kompetent gojëmbël dhe dashamir që është lindur jashtë kufijve të atij vendi?

Personi gjykohet në bazë të racës së tij, të gjuhës, e të vendit dhe konsiderohet bashkatdhetar apo i huaj, me ç'rast aspak nuk merren parasysh veprat e tij, virtytet apo pikëpamjet që i ka. Nderi i njeriut dhe veprat e mira nuk përfillen vetëm e vetëm sepse personi gjegjës është i lindur në vend të huaj. Individit vlerësohet vetëm për nga gjaku apo territori, e jo për nga vepra, besimi, nderi apo nga detyra.

Sa më i përhapur që bëhet nacionalizmi, aq më shumë rriten injoranca fanatike dhe paragjykimi racor, kurse vizioni i njeriut sa vjen e më tepër ngushtohet. Të gjitha që kanë të bëjnë me vendin e tij, nacionalisti i mbron vetëm e vetëm me anën e intelektit apo refleksionit. Të gjitha që vijnë nga jashtë ai i konsideron si gjëra të huaja dhe turpëruese. E drejta dhe e gabuara bëhen koncepte të pakuptimta.

Kjo është ajo injoranca fanatike të cilën Islami e dënon aq shumë; ajo është trashëguar nga sistemi johuman fisnor, por ka fituar përmasa shumë më të rrezikshme.

4. Nacionalizmi kulmon me racizëm

Nacionalizmi në mënyrë të pashmangshme përfundon me racizëm dhe paragjykime racore. Gjithkund ku ai përpiqet që unitetin ta mbështesë në bazë të koekzistencës së vetëm një grupi të veçantë dhe kështu atë grup ta pavarësojë në një bashkësi të veçantë, nacionalizmi duhet që më pastaj atë grup edhe ta emërtojë me emra të ndryshëm, për shembull iranianë, turq apo emra të tjerë. Pastaj këtyre pjesëtarëve të grupit duhet t'ua shpërlajë edhe trurin, duke i shtyrë të besojnë se ata janë më superiorë se të tjerët dhe atë në bazë të racës së tyre, gjakut të tyre e tjerë. Këtu aspak nuk i kushtohet kujdes kriterit të virtytit, të besimit apo të veprimit. Në mënyrë të ngjashme, edhe vendet tjera fqinje fillojnë që të manifestojnë ndjenja të tilla të ngjashme, gjë që pastaj shpie gjer në përleshje të vazhdueshme, në rivalitet dhe në armiqësi racore.

Historia është dëshmitare e faktit se ndjenjat nacionaliste çdo herë kanë përfunduar në racizëm. Grekët në kulmin e qytetërimit të tyre, popujt jogrekë i quanin barbarë. Aristoteli ka thënë:

"Vetë vullneti i natyrës është që barbarët të jenë skllëvër të grekëve." Hebrejtë, të cilët para se të bëheshin bashkësi fetare ishin bashkësi nacionale, veten e tyre e konsideronin si njerëz të zgjedhur nga Zoti. Në kulmin e qytetërimit të tyre, romakët besonin se në tokë ka vetëm tre popuj; romakët, aleatët e tyre dhe barbarët (popujt joromakë)

5. Nacionalizmi rezulton me dëshirën për dominim dhe kolonizim

Kërkesa për dominim dhe kolonizim është pasojë e tre faktorëve:

- 1 - Paragjykimit të madh
- 2 - Kompleksit të superioritetit
- 3 - Interesit vetjak (dhe mospërfilljes së të tjerëve)

Nacionalizmi mbështetet në këta tre faktorë, të cilët atë e shpiejnë kah dominimi dhe kolonizimi. Nacionalizmi ka qenë shkak për përleshje, agresion dhe rivalitet të vazhdueshëm midis popujve dhe ka shkaktuar trazira e gjakderdhje në tërë botën. Kur një vend mendon vetëm për interesat e veta dhe ia jep vetes të drejtën për t'i sunduar të tjerët, atëherë është më se e qartë se pasojë do të jenë konfliktet, agresionet dhe kolonizimi. Disa mendojnë se kjo është vetëm një e vërtetë e nacionalizmit ekstremist. Mirëpo historia na ka mësuar se nuk ka nacionalizëm të dobishëm apo të dëmshëm, sepse nacionalizmi i çdo forme, më në fund përfundon me shovinizëm dhe racizëm.

Dikush mund të thotë se, në qoftë se patriotizmi dhe racizmi e shkaktojnë fanatizmin dhe dominimin, atëherë këtë gjithashtu mund ta shkaktojnë edhe feja dhe ideologjia. Mirëpo, ata që pohojnë një gjë të këtillë, janë duke e injoruar realitetin e vërtetë. Është e vërtetë se çdo shkollë dhe ideologji prodhon fanatizëm dhe e trimëron njeriun që të besojë se shkolla e tij është më superiore se e të tjerëve, por pasi që kjo nuk mbështetet në gjakun dhe territorin dhe pasi që themel i saj është autenticiteti i intelektit dhe i refleksionit, atëherë rezultati i saj hyn në kontekst shkencor dhe teorik. Besimi është i atillë saqë kur dëshmohet në mënyrë logjike apo kur është mjaft tërheqës, njerëzit atëherë mund të pajtohen me të pa i shtyrë askush. Shoqëria e cila mbështetet në besimin është një sistem i hapur, kurse shoqëritë që mbështeten në nacionalizëm dhe në racizëm paraqesin sisteme të mbyllura që disa i ngritin kurse të tjerët i poshtërojnë dhe i shohin si inferiorë dhe skllevër të kolonizuar. Mirëpo kur shpallet besimi atëherë të gjithë ithtarët e tyre bëhen vëllezër të barabartë. Me zgjerimin e tij, nacionalizmi kalon në imperializëm dhe kolonializëm. Shkolla e mendimit fetar përshkruan një sistem ideal për të gjitha qeniet njerëzore, qofshin ata të bardhë apo të zi, të Lindjes apo të Perëndimit, pra të gjithë që i bashkangjiten unionit të propozuar, ndërkaq nacionalizmi mund të zgjerohet vetëm duke i nënshtuar popujt e dobët. Një pjesëtar i racës ariane kurrë nuk mund të bëhet semit, ndërsa Turqia asnjëherë s'mund të jetë Iran, përveç nëse shndërrohet në koloni. Por, nga ana tjetër, Egjipti, Iraku dhe Irani e pranuan Islamin pa u shndërruar në kurrfarë kolonie.

Besimi që mbështetet në intelektin përhapet pa dhunë, por vetëm nëpërmjet udhëheqjes dhe propagandës, mu ashtu sikundër që tregtarët dhe dervishët e bartën Islamin gjer në pjesët³⁶ më të largëta të Azisë e të Afrikës. Mirëpo nacionalizmi, i cili ka vetëm bazë racore dhe gjeografike, mund të përhapet vetëm nëpërmjet kolonizimit.

Siç u cek edhe në kapitullin e mëparshëm, kolonializmi i egër i Perëndimit që gjatë shekullit të XIX u përhap nëpër botën e tretë, u shkaktua nga ndjenjat nacionaliste. Fatkeqësitë e Luftës së Dytë Botërore, katastrofat e Hiroshimës e të Nagasakit, si dhe qindra lufta të tjera që e lanë me gjak historinë e njeriut, janë dëshmi të gjalla se nacionalizmi është një forcë dominuese.

Nacionalizmi është faktori kryesor i ekspansionizmit dhe bazë e padrejtësisë dhe e agresionit. Ai çdo herë ka qenë burim i imperializmit që në mënyrën më të vrazhdë ka shkelur mbi popujt e dobët, me ç'rast ambiciet e tij jolegjitime gjithmonë i ka realizuar në emër të dëshirave dhe nevojave kombëtare.

6. Ngushtimi i horizontit mendor të njeriut

Horizontet mendore të njeriut, nacionalizmi i ngushton në dy mënyra: Së pari, ai e dekurajon njeriun që të mendojë për tërë njerëzimin dhe për mënyrat që t'i ndihmojë atij. Ai e inkurajon atë që t'i marrë në konsideratë vetëm bashkatdhetarët e tij si dhe e kufizon shtegun e vizionit të tij

³⁶Brawn; "Përhapja e Islamit"

vetëm brendapërbrenda kufijve kombëtarë. Së dyti, nacionalizmi e inkurajon njeriun që ta braktisë besimin, shpirtin dhe intelektin, dhe të përqëndrohet vetëm në vendin, gjakun, racën dhe atdheun, dhe me anën e kësaj e ngushton horizontin mendor të tij.

Nacionalistët janë robër të emocioneve dhe nuk kanë kurrfarë konsiderate për intelektin dhe inteligjencën. Nga ana tjetër, ideologjia mbështetet në refleksionin dhe krijimin e ndjenjës së obligimit të përgjegjësive, me ç'rast intelektin dominon mbi emocionet, gjë që nuk është rasti me nacionalizmin, te i cili ndodh e kundërta.

PJESA E SHTATË

Islami dhe Nacionalizmi

1. Islami dhe nacionalizmi: dy pole të kundërta

Islami i lejon ndjenjat e thjeshta patriotike, siç janë dashuria ndaj babait, djalit apo familjes, por deri në atë masë gjersa këto ndjenja nuk i kundërvihen bindjes më të lartë të njeriut. Mirëpo, siç e pamë edhe më parë, nacionalizmi nuk ndalet vetëm në këto ndjenja të thjeshta. Ai paraqet një besim socio-politik dhe një mënyrë të jetës së njeriut, i cili synon që në tërësi t'i kontrollojë rrjedhat individuale dhe shoqërore të njeriut. Nga ana tjetër, Islami gjithashtu paraqet një sistem të pavarur shpirtëror, praktik, politik e shoqëror që në vete e përfshinë besimin, prandaj është gjë e natyrshme që ndërmjet tij dhe shkollës së nacionalizmit të vijë deri te konflikti i ndërsjellë.

Për dallim nga religjionet tjera, si krishterimi, budizmi e tjerë, Islami nuk kufizohet vetëm në ritet religjioze dhe në bindjet metafizike. Po të kishte qenë Islami vetëm fe e përkushtimeve, atëherë ai do të mund të pajtohej edhe me nacionalizmin. Mirëpo Islami është fe me pikëpamje sociale dhe filozofike që i merr parasysh edhe parimet ekonomike dhe politike. Nga ana tjetër, edhe nacionalizmi i ka parimet e veta sociale dhe politike, por të bazuara në besime të ndryshme. Për këtë arsye, konflikti midis Islamit dhe nacionalizmit është i pashmangshëm. Ideologjia islame nuk është kompatible me asnjë ideologji tjetër përkitazi me pacenueshmërinë e jetës private dhe shoqërore të muslimanëve. Nuk është e mundur që muslimani njëkohësisht të jetë musliman dhe politeist ose musliman dhe komunist. Në Islam nuk ka vend për ate që dëshiron të jetë lojal dhe nacionalist i vërtetë. Kjo është çështje e identitetit, me ç'rast njëra tjetrën e përjashton.

Nacionalizmi nuk mund të jetë në pajtim me Islamin, sepse këto dy shkolla kanë ideologji të kundërta. Që të dyja paraqesin dy pole plotësisht të kundërta në frymën e tyre, në esencën, në drejtimin dhe synimin e tyre.

Siç do të shpjegojmë edhe më vonë, Kur'ani në mënyrë të qartë i ka flakur bazat e nacionalizmit, dhe thekson se gjuha, ngjyra apo raca nuk janë kritere për bashkim dhe privilegje. Kritere të vetme janë besimi dhe virtyti. Ideologjia e përbashkët është e bazuar në unitetin e Ummetit Islamik, e jo në atë të racës, të atdheut, të gjuhës apo madje edhe të kulturës. Qëllimi i nacionalizmit është që të krijojë një unitet kombëtar, kurse synimi i Islamit është uniteti universal. Gjërat më të rëndësishme për nacionalizmin janë lojaliteti dhe dashuria për atdheun, kurse për Islamin këto janë Zoti dhe feja. Nacionalizmi e thekson autenticitetin e kufijve gjeografikë dhe dallimeve racore, kurse Islami të gjitha këto i mōhon. Nacionalizmi anon kah kufizimi dhe raca, ndërsa Islami e pranon si të vërtetë vetëm pikëpamjen universale.

Nacionalizmi i çmon vetëm traditat historike, kulturën, qytetërimin, idetë dhe fytyrat historike të popullit të vet, ndërkaq vizioni i Islamit i shlyen kufijtë, racat, fiset dhe popujt. Musa a.s., Isa a.s., Muhammedi a.s., i përkasin mbarë njerëzimit. Islami dëshiron që popujt ta konsiderojnë Kur'anin si Libër të tyre, Qaben si Kible kurse liderët e vërtetë të Islamit t'i shohin si liderë të vetë.

Nacionalizmi e ka shumë vështirë që ta pranojë këtë pikëpamje. Sipas vizioneve të tij të kufizuara, hyrjen në Islam ai e konsideron si shkelje të ligjit apo si diçka krejtësisht të rrezikshme. Ai kombin ia bashkangjet Kirit dhe Darit, e jo Muhammedit a.s. dhe Aliut. Nacionalizmi synon ta ringjallë të kaluarën e lashtë, të cilën Islami e quan paganizëm. Islami faraonin e mallkon, por nacionalizmi egjiptian atë e bën hero kombëtar, i cili duhet të adhurohet.

Si rezultat i logjikshëm i këtij qëndrimi është ngjallja e besimeve kombëtare. Andaj aspak nuk duhet befasuar nga fakti se regjimi nationalist i Pahlavit i ka inkurajuar besimet e zoroastrianizmit e të bahaizmit, të cilët konsideroheshin si besime të iranianëve. Gjatë sundimit të Hitlerit në Gjermani, mendimtarët nazistë ishin ithtarë të këtyre dy grupeve: njëri grup konsideronte se Krishti është pasardhës i një hebriu palestinez, andaj krishterimi duhej edhe të

flaket, kurse grupi tjetër i kthyer kah krishterimi dëshironte të dëshmojë se Krishti nuk ishte palestinez, por i takonte racës nordike.

Islami thotë se të gjithë muslimanët e botës janë pjesë e një trupi, dhe se të gjithë popujt islamë, arabët, joarabët, turqit, afganët, indianët, zezakët, të bardhët dhe popujt e racës së verdhë, duhet që për nga besimi i tyre t'i përkasin vetëm një ummetit. Mirëpo, solidaritetin religjioz të një vendi me popujt tjerë, nacionalizmi e konsideron si të rrezikshëm për identitetin fisnor dhe kombëtar.

Kësisoj, vizioni i nacionalizmit mbi shoqërinë dhe politikën është plotësisht i kundërt me atë të Islamit, andaj këta të dy asnjëherë nuk mund të shkojnë bashkë. Për këtë shkak ndonëse nacionalistët e vendeve tjera islame kërkojnë heshturazi ndarje nga Islami si kusht që nacionalizmi i tyre të ketë sukses, me veprimet e tyre ata e zbulojnë urrejtjen që e kanë për ata të cilët e kërkojnë Islamin.

2. Lufta e të Dërguarit a.s. me nacionalizmin kurejshët

Në kohën e paraqitjes së Islamit dhe të Revolucionit Islamik, fiset ishin organizatat e vetme sociale dhe politike të arabëve paraislamikë, ndërsa raca dhe gjuha e tyre shërbente si njësi matëse për superioritetin apo inferioritetin. Bazë e unitetit ishin gjaku dhe lidhjet fisnore, pra format më të vrazhda të nacionalizmit dhe racizmit. Gjithashtu edhe gjuha konsiderohej si shenjë e superioritetit, dhe mu për këtë arsye, arabët i quanin pjesëtarët e popujve joarabë me emrin "exhm", që don të thotë memec.

Përparimi i Revolucionit Islamik i flaku mënjane idetë e këtilla dhe organizimet fisnore; me parullën e stuhishme "Nuk ka zot tjetër pos All-llahut". Ai shkaktoi që bindja dhe ideologjia ta mbizotërojnë dashurinë për gjakun, gjuhën apo për territorin.

I Dërguari, s.a.v. i cili themeloi një shoqëri islame universale dhe pa klasa, me një fjalë i bashkoi popujt e ndryshëm dhe i mënjanoi dallimet e tyre fisnore. Me rastin kur i Dërguari tuboi tre muslimanë nga tre vende të ndryshme, respektivisht Selmanin nga Persia, Suhejbin nga romakët e bardhë dhe Bilalin nga Etiopia, një arab i quajtur me emrin Kajs-bin-Mutateba, hyri brenda dhe këta që i përmendëm më sipër i emërtoi si "të huaj." I zemëruar shumë, i Dërguari tha: "Edhe yt atë është i njëjtë, edhe feja yte është e njëjta, ndërkaq arabizmi, për të cilin me sa po shihet po krenohesh aq shumë, nuk i takon as babait tënd e as nënës sate (duke menduar se Ademi dhe Hava janë prindët e të gjithë juve)". Pastaj deklaroi "Ai që e propagon besimin e solidaritetit fisnor, që lufton për të dhe është i gatshëm të japë jetën për të, ai nuk është me ne."

Forcat nacionaliste dhe paragjykimet fisnore me kokëfortësi të madhe qëndruan kundër këtij mesazhi revolucionar të Islamit dhe shërbyen si barrierë kundër përhapjes së tij. Këta faktorë shkaktuan që kurejshët dhe popujt tjerë të asaj kohe të qëndrojnë kundër të Dërguarit të Islamit. Ata protestuan kundër asaj se Kur'ani nuk zbriti te ndonjë njeri i zgjedhur nga Meka apo Taifi. Lidhur me këtë, Kur'ani thotë:

"Dhe ata thonë: Përse ky Kur'an nuk u shpall nga ndonjë njeri i rëndësishëm në të dy qytetet?"

Fiset arabe, me vizionet e tyre fisnore të kufizuara, habiteshin se përse i Dërguari nuk i takonte fisit të tyre, dhe se mos vallë synonte që ta mëkëmbë superioritetin e fisit të tij. Ebu Xhehli tha haptas: "Ne jemi të barabartë me familjen e Abdulmenafit. Në kalorësi jemi rivalë, kurse për nga zemërgjerësia jemi të njëjtë. Si është e mundur që tani ata të proklamojnë profeci dhe shpallje? Pasha Zotin, ne nuk do ta pranojmë Muhammedin si të Dërguar."

Paragjykimet e njëjta racore dhe fisnore kishin edhe hebrenjtë, të cilët qëndruan kundër Muhammedit, ndonëse një kohë të gjatë pritnin që të paraqitet një i dërguar i tillë. Kështu ata refuzuan ta pranojnë të vërtetën dhe ishin të brengosur sepse i Dërguari ishte pasardhës i Ismailit, e jo i israelitëve. Në këtë mënyrë, ata i bashkuan paganët dhe politeistët dhe i drejtuan kundër besimtarëve të Zotit.

Ndezja e zjarrit të ndjenjave nacionale ishte arma më e dobët e hipokritëve medinas kundër Islamit. Me një rast, njëri nga liderët e tyre, duke e aktualizuar çështjen e Betejës së Beghathit, arriti që të shkaktojë konflikt në mes dy fiseve të mëdha muslimane - atij të Eusëve dhe të Hazrethëve, kur përnjëherë zbriti ajeti vijues:

"O ju që besuat, në qoftë se ju i bindeni një grupi të atyre që iu është dhënë libri, ata, pas besimit tuaj, do t'ju kthejnë në mosbesimtarë." (3:100)

Lideri i hipokritëve medinas, Abdull-llah bin Ubej, ishte një nacionalist lojal që njerëzit e Medinës vazhdimisht i nxitte në favor të nacionalizmit, duke u thënë:

"Nga viset tjera, në vendin tuaj kanë ardhur disa lypës që tani janë bërë qafëtrashë. Ata janë si qentë që janë majmur për të na sulmuar neve."

Ai u thoshte medinasve:

"Ju gabuat shumë që lejuat që këta të huajt t'i bëni partnerë në të mirat tuaja dhe në vendin tuaj. Po qe se prej sot më nuk i ndihmoni, ata menjëherë do të largohen."

Ajeti vijues u shpall si përgjigje për këto fjalë të kota:

"Ata janë që u thanë (vendasve të Medinës): Mos u jepni atyre që janë me të Dërguarin e All-llahut (muhaxhirëve), ashtu që të shpërndahen!. Po, të All-llahut janë pasuritë (depot) e qiejve e të tokës, por hipokritët nuk janë duke kuptuar." Ata thonë: "Nëse do të kthehemi (prej luftës me beni Mustalikët) në Medine, ai më i forti patjetër prej aty ka për ta përzënë atë më të dobëtin!" (ashtu thonë) Ndërsa e tërë krenaria i takon All-llahut, të dërguarit të Tij dhe besimtarëve, por hipokritët këtë nuk e dinë." (63:7-8)

Pra, shihet mirë dimensionin i rrezikshëm i kundërshtimit të Islamit, që mbështetjen e vet e gjente në ndjenjat fisnore dhe nacionale. Tani është më se e qartë se, me gjithë atë që u tha më parë se përveç paganizmit dhe politeizmit, armiqtë më të mëdhej të Islamit janë edhe paragjykimet e gjakut, të vendit, të paraardhësve dhe të fisit. I Dërguar luftoi shumë ashpër kundër tërë këtyre, dhe me këtë bëri që të mënjanohej barrierat që qëndronin përpara ideologjisë hyjnore të Islamit.

Adhurimi i fisit (tribalizmi) dhe ndjenjat tribaliste çdoherë kanë paraqitur kërcënim për Islamin. Nacionalisti arab mburret me atë që është arab, e jo musliman. Egjiptiani mendon për faraonin e tij. Turku mundohet ta tregojë lidhjen e tij me Xhingisin dhe Hulagun. Iranian krenohet me Kirin, Darin, Buzarjomehrin, Manin dhe Mazdakun, në vend që të krenohet me Muhammedin s.a.v. dhe Alinë. Figurat mitologjike të hindusëve, indiani i konsideron si heronj, dhe në vend që të shkojë te burimi i Zemzemit, ai nisat kah lumi Gang. Në këtë mënyrë rrezikohet entiteti i Islamit. Mu për këto, Islami çdoherë ka qenë armik i nacionalizmit.

PJESA E TETË

Bazat e nacionalizmit nga pikëpamja e Kur'anit dhe Sunnetit

1. Uniteti i njerëzimit apo uniteti racor dhe kombëtar?

Nacionalizmi bazohet në autenticitetin e uniteteve racore dhe kombëtare. Ai e ndan shoqërinë njerëzore në bashkësi të kufizuara e të pavarura, dhe këtë e bën sipas kufijve gjeografikë, faktorëve të racës, të gjuhës, të historisë, me organizime politike e tjerë, ndërsa të gjithë që gjenden jashtë bashkësive i quan si të huaj dhe shpeshherë i nxit armiqësitë mes tyre. Nacionalizmi nuk i drejtohet tërë njerëzimit, por ai kufizohet vetëm brenda bashkësive kombëtare kurse si synim të vetin e ka themelimin e shtetit kombëtar, e jo të shoqërisë universale.

Ndërkaq, Islami i drejtohet gjithë njerëzimit si një bashkësi të vetme. Sistemi i tij nuk është vetëm për një komb, për një racë apo për një regjion të posaçëm, por për tërë shoqërinë njerëzore. Ata të cilët e kanë pranuar këtë sistem konsiderohen të barabartë dhe vëllezër, dhe kanë të drejta dhe detyra të njëjta në përkushtime, politikë, ekonomi dhe në jetën shoqërore. Qëllimi përfundimtar i Islamit është themelimi i një shoqërie universale monoteiste, e cila nuk do t'i përfillë kufijtë gjeografikë, racorë, gjuhësorë apo kulturorë, dhe të gjithë t'i bashkojë në një bashkësi të vetme. Islami e gjykon ndarjen e njerëzimit në bashkësi racore dhe nacionale, të cilat bëhen në bazë të gjakut apo të territorit, si dhe nuk e jep pëlqimin për autenticitetin e dallimeve racore dhe nacionale. Sprovat e vetme të tij për individin janë nderi, besimi, bindja dhe veprat e mira.

Nacionalisti e kufizon vizionin e vet për interesat nacionale dhe beson në kufizimin e të tjerëve. Ai njeri ka dy kritere, një për vete dhe për bashkatdhetarët e tij, ndërsa tjetrin për të huajt; dy forma gjithashtu merr edhe sjellja e tij. Atyre që janë jashtë kombit të tij, ai nuk ua jep të drejtën për të përfituar nga privilegjet e njëjta.

Mirëpo, Islami mesazhin e vet ia jep tërë njerëzimit dhe të gjithë i gjykon objektivisht, pa marrë parasysh qëndrimet shkurtpamëse fisnore të nacionalistëve. Misioni i tij nuk është i trajtës kombëtare, por ai është universal, dhe synon që t'i lirojë të gjitha marrëdhëniet në mes qenieve njerëzore, pasi që të gjitha relacionet kulturore dhe shpirtërore varen nga vetë paraqitja e Islamit dhe nga shpallja e mesazhit hyjnor të tij. Ai e dëshiron përsosurinë e gjithë njerëzimit dhe e hudh poshtë vetëpëlqimin dhe egocentrizmin fisnor. Nacionalizmi e inkurajon njeriun që t'i shërbejë vetëm interesave të shoqërisë së tij dhe të synojë kah kërkimi dhe madhështia e interesave të veta, madje edhe po që nevoja që të kufizohen interesat dhe të drejtat e popujve tjerë. Mirëpo, Islami e mëson individin që të mendojë për tërë njerëzimin dhe të mësohet që për të ta sakrifikojë edhe veten apo të heqë dorë nga interesat e grupit.

Kur'ani e thekson unitetin universal të njerëzimit:

"O ju njerëz! Kini frikë Zotin tuaj që ju ka krijuar prej një veteje (njeriu) dhe nga ajo krijoi palën (shoqen) e saj, e prej atyre dyve u shtuan shumë burra e gra". (4:1)

Kjo do të thotë se dallimet në vendlindjen, atdheun dhe në edukatën nuk ndikojnë në esencën dhe nuk mund ta zëvendësojnë bashkësinë universale me bashkësi të kufizuara:

"Ai është që ju krijoi (filloi) prej një njeriu; aty (mbi tokë) jetoni (qëndroni) dhe nën te do të pushoni". (6:98)

Dallimet në racë, fis, komb dhe familje nuk kanë autenticitet legjitim dhe nuk janë bazë e unitetit apo kriter për superioritetin dhe inferioritetin. Ato janë vetëm kuptime të lehtësimit të marrëdhënieve njerëzore:

"O ju njerëz, vërtet Ne ju krijuam juve prej një mashkulli dhe një femre, ju bëmë popuj e fise që të njiheni ndërmjet vete, e s'ka dyshim se tek All-llahu më i ndershmi ndër ju është

ai që më tepër është ruajtur (nga të këqijat) e All-llahu është shumë i dishëm dhe hollësisht i njohur për çdo gjë." (49:13)

Kësisoj, ndarja në fise dhe grupe është bërë me qëllim që njëri me tjetrin të njihen më mirë, jo për t'u mburrur, për të shfaqur dashuri apo urrejtje, për të kërkuar superioritet ose për të shkaktuar kundërshtime. Kriteret e vetme janë besimi, bindja dhe nderi. Ndarjen e njerëzimit në bashkësi politike dhe kombëtare, Kur'ani e konsideron si krim të njerëzimit dhe fton për dënim hyjnor:

"Thuaj: Ai ka fuqi (t'ju shpëtojë, por edhe) t'ju sjellë dënimin prej së larti ose prej së poshti nën këmbët tuaja apo t'ju ndajë në grupe e ta luftoni njëri-tjetrin." (6:65)

Ndarjen e njerëzimit dhe pretendimin për superioritet në baza të gjakut dhe të vendit, Kur'ani e gjykon ashtu siç e gjykon krimin e faraonit:

"Me të vërtetë, faraoni ka ngritur kryet lart në tokë, e popullin e saj e ka grupëzuar..." (28:4)

Në Kur'an nuk ka asnjë ajet të vetëm që do të kishte të bëjë me autenticitetin e kombësisë dhe ndarjen e njerëzimit në baza të gjakut e të vendit. Kur'ani i fton të gjithë njerëzit drejt mirësisë dhe lumturisë, e jo drejt privilegjeve racore apo nacionale.

I Dërguari s.a.v. gjithmonë e ka përsëritur thënien se qeniet njerëzore formojnë një Ummet të vetëm, dhe se superioriteti territorial apo racor nuk mund të jetë autentik. Ai thotë:

"Nuk ka superioritet të arabëve ndaj popujve joarabë apo anasjelltas, të popujve joarabë ndaj arabëve. Të gjithë janë djem të Ademit."

Ose për atë se i tërë njerëzimi është një bashkësi dhe se kriteri i vetëm është feja dhe nderi:

"Nuk mund të ketë superioritet të njërit mbi tjetrin, përveç kur janë në pyetje nderi dhe feja. Të gjithë njerëzit janë djem të Ademit, ndërsa Ademi është prej dheut.

Një hadith tjetër i të Dërguarit s.a.v. thotë:

"Nuk mund të ketë superioritet të arabëve kundrejt joarabëve, të joarabëve ndaj arabëve, për të bardhët ndaj zezakëve dhe për zezakët ndaj të bardhëve, përpos kur është dëlirësia (takvaja) në pyetje".

Pas pushtimit të Mekës, në fjalimin e tij të parë publik i cili në të vërtetë paraqitte deklaratën e vizioneve ideologjike dhe politike të tij, duke iu drejtuar Kurejshitëve, i Dërguari s.a.v. tha: "O njerëz, të gjithë ju jeni prej Ademit, kurse Ademi është prej dheut. Nuk mund të ketë mburrje për prejardhjen familjare, nuk mund të mburren arabët kundrejt joarabëve apo joarabët ndaj arabëve. Vlerën tuaj Zoti e çmon varësisht nga dëlirësia juaj."

Kështu, i Dërguari qartë deklaroi se marrëdhëniet fisnore nuk mund të jenë arsye për mburrje apo për superioritet. Kriteret e vetme janë besimi, si dhe sjellja e mirë dhe e drejtë. I Dërguari gjithmonë e ka theksuar unitetin e njerëzve dhe e ka gjykuar ndarjen e tyre në bashkësi të kufizuara racore dhe nacionale. Traditat dhe rrëfimet na bëjnë të ditur se në namazet ditore dhe pas shqiptimit të "Shehadetejn" (dy dëshmime V.P. - nuk ka zot tjetër pos All-llahut dhe Muhammedi është i Dërguari i Tij), ai e përsëriste fjalinë: "Dëshmoj se të gjithë shërbëtorët e Zotit janë vëllezër".

Nacionalizmi apo Internacionalizmi?

Në pajtim me diktatet e Kur'anit, muslimanët duhet të kenë mision universal e jo mision nacional. Islami synon një shoqëri të vetme dhe i hudh poshtë bashkësitë e kufizuara fisnore dhe nacionale, të cilat mendojnë vetëm për interesat e veta.

Ai i fton të gjithë popujt e botës që të bashkohen nën një flamur:

"Ju jeni populli më i dobishëm, i ardhur për të mirën e njerëzve, të urdhëroni për të mirë, të ndaloni nga veprat e këqija dhe të besoni All-llahun." (3:110)

"Dhe ashtu (sikur u udhëzuan në fenë Islame) Ne u bëmë juve një popull të drejtë (një mes të zgjedhur) për të qenë ju dëshmitarë (në Ditën e gjykimit) ndaj njerëzve..." (2:143)

Da'veti i të Dërguarit s.a.v. nuk ishte fisnor apo nacional, por ai ishte mision universal:

"Ne nuk të dërguam ty ndryshe vetëm se për të gjithë njerëzit, myzhdedhënës dhe tërheqës i vërejtjes, por shumica e njerëzve nuk e dinë." (34:28)

"O ti Pejgamber, Ne të dërguam ty dëshmues, lajmëtar përgëzues e qortues. Dhe me urdhërin e All-llahut, thirrës për në rrugën e Tij dhe pishtar ndriçues." (33:45-46)

"Ai (All-llahu) është që e dërgoi të dërguarin e Tij me udhëzim të drejtë e fe të vërtetë, e për ta bërë që të dominojë mbi të gjitha fetë, edhe pse e urrejtën idhujtarët". (9:33)

Pasi që misioni i të Dërguarit nuk ishte fisnor apo nacional, por ishte mision për tërë njerëzimin, në vitin e gjashtë të shpërnguljes së tij, ai u dërgoi letra Heraklisit, Kosrosit, Mbretit të Iranit, Nexhashiut të Etiopisë dhe Mukaukisit të Egjiptit, duke i ftuar që të kalojnë në Islam.

Besimi dhe mësimet e Kur'anit janë universale dhe i drejtohen tërë njerëzimit:

"E Ne të dërguam ty (Muhammed) vetëm si mëshirë për të gjitha krijesat." (21:107)

"Po ai (Kur'ani) nuk është tjetër vetëm se këshillë për botën (e njerëzve e të xhinëve)." (68:52)

"Ai, që ia shpalli Furkanin (Kur'anin, dallues të së vërtetës nga e pavërteta) robit të vet (Muhammedit) që të bëhet pejgamber i botës (këshillues), është i madhëruar." (25:1)

Tani është më se e qartë se Islami, me qëllimet, misionin dhe me vizionin e tij që e ka, është plotësisht në kundërshtim me nacionalizmin.

2. Cili duhet të jetë fokusi kryesor i besnikërisë: Zoti apo atdheu?

Përderisa nacionalizmi beson se atdheu duhet të jetë fokusi i besnikërisë dhe i lojalitetit, Islami nga ana tjetër beson se ky fokus duhet të jetë Zoti xh.sh. dhe feja e Tij. Kur'ani thotë:

"...vendimi (në çështjen e adhurimit) nuk i takon kujt, pos All-llahut, e Ai urdhëroi të mos adhuroni tjetër vetëm Atë." (12:40)

Bazë e nacionalizmit është dashuria e dikujt për atdheun e tij, kurse bazë e Islamit është besimi në Zotin dhe përkushtimi absolut ndaj Tij.

"Vetëm Ty të adhurojmë dhe vetëm te Ti kërkojmë ndihmë!" (1:4)

Nacionalizmi ka për qëllim që njeriu, pjesën më të madhe të dashurisë dhe lojalitetit t'ia kushtojë atdheut; madje edhe lojalitetin ndaj Zotit xh.sh. t'ia nënshtrojë dashurisë për atdheun. Kjo nga ana e saj është një lloj politeizmi. Lutja i kushtohet vetëm Zotit xh.sh. dhe po qe se bëhet edhe për diçka tjetër, atëherë kjo paraqet idhujtari dhe ndjekje të rrugës së djallit:

"A i vure re ata që mendojnë se besuam atë që të zbriti ty, dhe atë që zbriti para teje, se si dëshirojnë që mes tyre të gjykojë djalli, e duke qenë se janë urdhëruar që të mos e besojnë atë. E djalli dëshiron t'i humbë në pafundësi." (4:60)

Nacionalizmi më tepër rëndësi i jep atdheut sesa që i kushton besimit, fesë dhe Zotit, kurse Islami e bën të kundërtën:

"Pra, ikni e mbështetnu tek All-llahu, unë prej Tij jam një qortues i hapët. E mos i shoqëroni All-llahut edhe ndonjë zot tjetër, edhe për këtë unë jam i dërguar prej Tij që t'ju tërheq haptazi vërejtjen." (51:50-51)

Nacionalizmi beson se ndjenjat nacionaliste janë të vërteta atëherë kur ato nuk trazohen nga faktorë tjerë (shihet se fjala është për Zotin dhe fenë), kurse Islami pohon se e vërteta është plotësisht e kundërt. Me të vërtetë, Islami insiston që monoteisti, bindjen ose besimin e vet ta shfaqë vetëm ndaj Zotit xh.sh.

Është një urdhër i qartë islamik, i cili thotë: "Askush kurrsesi nuk guxon t'i zbatojë urdhërat e njerëzve në qoftë se këto urdhëra janë në kundërshtim me urdhërat e Zotit."

Nëse urdhërat e Zotit bien ndesh me patriotizmin, atëherë dhënia e prioritetit për kombin apo atdheun është në kundërshtim me parimin e Islamit.

Thua: "Namazi im, kurhani im, jeta ime dhe vdekja ime janë thjesht për All-llahun, Zotin e botëve!" (6:162)

Si nga pikëpamja individuale, ashtu edhe nga ajo shoqërore, çështje më e rëndësishme për nacionalizmin janë interesat nacionale, kurse për Islamin janë dashuria ndaj Zotit dhe urdhëresave hyjnore. Dashuria dhe urrejtja, miqësia dhe armiqësia, lufta dhe paqja, të gjitha këto bëhen për hir të Zotit xh.sh. dhe fesë së Tij. Kurrfarë faktori tjetër nuk mund të vijë parasysht.

Në nacionalizëm, sovraniteti i takon kombit ndërsa kritere janë interesat kombëtarë. Mirëpo, në Islam, sovran është vetëm Zoti xh.sh. dhe asnjë faktor tjetër nuk mund të dalë para ligjeve të Tij.

"... vendimi nuk është i tjetërkujt, vetëm i All-llahut,..." (12:67)

"... pra, i tërë sundimi është në duart e All-llahut, të lartit, të madhëruarit." (40:12)

"... Vetëm Atij i takon gjykimi dhe tek Ai do të ktheheni." (28:88)

"... Vetëm i Tij është sundimi (gykimi) dhe Ai është më i shpejti i llogaritësve." (6:62)

Kur'ani i gjykon të gjithë ata që autenticitetin ia mvëshin gjërave të tilla siç janë kombi dhe atdheu, në vend që këtë ta bëjnë për urdhëresën vijuese të Zotit:

"A thua mos po kërkojnë gjykimin e kohës së injorancës, po për një popull që bindshëm beson, a ka gjykim më i mirë se ai i All-llahut." (5:50) Ata përpiqen për sundimin e injorancës (që është antiislamike), por nuk ka gjë më të mirë se gjykimi i Zotit xh.sh.

Në Islam, sovraniteti i takon Zotit dhe fesë së Tij. Kombi vepron si zëvendës i Tij brenda kufijve të kësaj shkolle. Fillimi dhe përfundimi i referimit është Zoti:

"...Çka t'ju jep Pejgamberi, atë merrne e çka t'ju ndalojë, përmbanju dhe kini frikë All-llahun..." (59:7)

"E për këtë shkak (të përçarjes së tyre) ti thirr dhe përqëndrohu ashtu si të është urdhëruar dhe mos shko pas dëshirave të tyre..." (42:15)

I Dërguari s.a.v. ka theksuar se lojaliteti dhe dashuria janë vetëm për Zotin xh.sh. dhe për asgjë tjetër. Në këtë mënyrë, ai e godet rëndë nacionalizmin duke thënë:

"Bëje Zotin xh.sh. bosht të dashurisë dhe të lojalitetit tënd dhe asgjë tjetër."

Mirëpo nacionalizmi e adhuron kombin dhe atdheun prandaj edhe bie në konflikt me parimet themelore të Islamit, respektivisht me monoteizmin dhe hyn në një farë lloji të politeizmit të fshehur.

Islami si kuptim apo si qëllim?

Analizimi i ideve dhe i sjelljeve të të ashtuquajturve nacionalistë të devotshëm të cilët flasin si për kombin, ashtu edhe për Islamin, tregon se ideali kryesor i tyre është nacionalizmi ose liberalizmi, ndërsa Islami këtu shërben vetëm për mjegullimin e kuptimeve. Në vend që Islamin apo fenë ta konsiderojnë si një fe që mjafton për vetveten dhe për hir të Zotit, ata e konsiderojnë atë si një kuptim për realizimin e idealeve të tyre patriotike. Sipas tyre, Islami nuk është qëllim por vetëm mjet për të arritur qëllimin, qëndrim ky, i cili në vete paraqet një politeizëm.

Ata mendojnë se në emër të Islamit mund t'i ngjallin edhe ndjenjat nacionaliste, por qëllimi përfundimtar i tyre është pavarësia, e jo mëkëmbja e rendit islamik. Për këtë shkak ata përpiqen që në emër të Islamit ta inkurajojnë despotizmin dhe kolonizimin, dhe përkrahësit e vërtetë të Islamit i shtypin në mënyrën më të ashpër që mund të ekzistojë.

Sipas urdhëresave të Islamit, qëllimi përfundimtar duhet të jetë Zoti e jo liria, pavarësia apo diçka tjetër. Lirinë dhe pavarësinë do të duhej ta duam për hir të Zotit dhe të Islamit, e jo në ndonjë mënyrë tjetër, e cila do të shpiente në politeizëm. Në qoftë se i studiojmë shkrimet e nacionalistëve që flasin për Islamin, do të vërejmë se Qabeja e tyre është pavarësia, liria, dhe atdheu, ndërsa Zoti xh.sh. dhe Islami janë vetëm mjete për t'i arritur qëllimet e tyre.

Gjithashtu edhe muslimani i vërtetë e do lirinë dhe pavarësinë dhe bën çmos që këto t'i mbrojë, por ai këtë do ta bëjë vetëm për hir të Zotit e të Islamit.

3. Faktori i unitetit: besimi apo kombi

Nacionalizmi beson se koekzistenca është faktor që qëndron pas kombit dhe unitetit të individëve të cilët përfshihen në një grup të veçantë. Rrethanat e përbashkëta natyrore dhe gjeografike, bashkësia apo raca, gjuha, si dhe organizimet e ndryshme historike dhe politike krijojnë lidhje ndërmjet individëve, të cilët jetojnë së bashku përderisa atë e kërkojnë interesat e tyre. Prej këtu fillon dallimi midis tyre dhe të huajve.

Pikëpamja e Islamit është në kundërshtim me këtë, sepse në Islam, lidhjen ndërmjet individëve e bën besimi dhe shkolla që del nga dashuria për të dhe e cila shërben si njësi matëse për përshatshmërinë. Sipas Islamit, individi, besimi i të cilit shtrihet në polin e kundërt, qoftë ai bashkatdhetar, fqj apo farefis, konsiderohet si i huaj, ndërsa bashkësia e besimit bën që edhe njerëzit me të largët dhe nga viset e ndryshme të botës, të jenë më të afërt me njëri-tjetrin.

Selmani ishte nga Farisi (Irani), mirëpo Muhammedi a.s. i Arabisë dhe i familjes Hashimi, atë e konsideronte si anëtar të shtëpisë së tyre. Bilali nga Etiopia dhe Suhejbi nga Roma u bënë anëtarë të qeverisë islamike të siujdhesës së Arabisë. Por, Ebu-Lehebi, Ebu-Xhehli dhe Ebu-Sufjani, të cilët ishin arabë të pastër, u dëbuan nga pushteti i shoqërisë së re edhe përkundër lidhjeve nacionale, racore dhe fisnore që i kishin, u trajtuan si të huaj.

Pikëpamja islamike për kombësinë tërësisht ndryshon nga ajo nacionaliste. Kombësia e muslimanëve nuk bazohet në unitetin e faktorëve gjeografikë apo të atyre gjuhësorë. Ummeti Islamik paraqet një bashkësi apo shoqëri që është themeluar nga Zoti xh.sh. dhe i Dërguari i Tij, ndërsa anëtarësimi në të varet nga uniteti i besimit, nga vizioni botëror dhe nga sistemi islamik. Islami hudh poshtë çdo kufizim territorial dhe materialist. Dijetari i madh islamik, Ikbali, thotë:

"Vetëm Zoti është ai, i cili është trupi dhe shpirti i kombit tonë,

Vetëm Zoti është ai, i cili e përcakton shkollën e instrumenteve tona,

Vetëm Zoti është ai, i cili është burimi i sekreteve tona.

Dhe vetëm Ai i bashkon mendimet tona.

Fati i popujve është ngushtë i lidhur me atdheun,

Dhe nga prejardhja familjare varet këndellja e popujve,

Por populli ynë ka themele të tjera,

Dhe ky themel mbështet në besimin tonë."

Ummeti islam varet nga besimi i përbashkët. Turqit, iranianët, arabët dhe muslimanët e Indisë formojnë një Ummet të vetëm, ndërsa ai që nuk merr pjesë në privilegjet islamike është i huaj, madje edhe po qe se ai është prind, djalë, fqj apo bashkëvendës. Këtu janë të vlefshëm vetëm kufijtë e mendimit dhe të besimit, e jo kufijtë konvencionalë që i ka vënë dora e njeriut. Ngjyra, gjaku dhe territori, të cilat paraqesin dukuri natyrore apo marrëveshje midis njerëzve, nuk mund të konsiderohen si kritere. Arabi, irani dhe indiani janë të barabartë në Islam, përderisa të jenë muslimanë të vërtetë. Në këtë mënyrë krijohet Ummeti i madh Islam. Prej Tangjerit e gjer në Filipine, të gjitha viset formojnë një komb të vetëm. Kongresi universal vjetor i Haxhit është vetëm një shembull i këtij uniteti të besimit musliman.

Shpërngulja e të Dërguarit është simbol i zhvendosjes nga kombësia gjeografike në atë ideologjike. Ikbali thotë:

"Nyjen e ngatërruar të kombësisë muslimane e zgjidhi udhëheqësi ynë i cili u shpërngul nga vendlindja e tij.:

Kur'ani thotë:

"Ne të zbritëm ty (Muhammed) librin (Kur'anin) me plot të vërteta, që të gjykosh mes njerëzve me atë që të mësoi All-llahu..." (4:105)

Tekstet islame këtë e theksojnë shumë qartë, meqë, prej kohës së Islamit të hershëm, sjellja e të Dërguarit dhe e Imamëve ishte aq e qartë saqë nuk mbeti vend për kurrfarë dyshimi. Mu këtu mësimi i nacionalizmit ndahet krejtësisht nga ai i Islamit, prandaj nacionalizmi edhe e mohon Islamit sepse është i themeluar në baza tjera.

Kur'ani shumë qartë thekson se baza e unitetit është besimi e jo kombësia:

"Dhe kapuni që të gjithë ju për litarin (fenë dhe Kur'anin) e All-llahut, e mos u përçani! Përkujtone nimetin e All-llahut ndaj jush, kur ju (para se ta pranoni fenë islame) ishit të armiqësuar, e Ai bashkoi zemrat tuaja dhe ashtu me dhuntinë e Tij aguat të jeni vëllezër..." (3:102)

"S'ka dyshim se besimtarët janë vëllezër..." (49:10)

"Kjo fe është e juaja dhe është e vetmja fe (e shpallur), kurse Unë jam Zoti juaj, pra më adhuroni vetëm Mua." (21:92)

I Dërguari fliste për ummetin sikur për një trup, pjesëtarët e të cilit jetësisht ishin të lidhur së bashku. Ai tha:

"Muslimanët janë si një trup. Në qoftë se lëndohet syri i një pjese tjetër, atëherë i tërë trupi do të lëndohet".

Pjesëtarët e këtij ummeti i hudhin poshtë kufijtë e tokës e të gjakut dhe adhurojnë vetëm Një të dashur, dhe kështu ata përfitojnë nga të drejtat dhe detyrimet e asaj shoqërie. Prej Afrikës Veriore e deri në Indonezi, prej Egjiptit e deri në Palestinë, Arabi, Iran, Afganistan dhe Pakistan, të gjithë kanë të drejta dhe detyrime të njëjta.

Ata që me anën e nacionalizmit dhe të racizmit, e përçajnë unitetin universal të muslimanëve dhe ndahen nga rruga e besimit, sipas të Dërguarit janë paganë.

I Dërguari shumë qartë është deklaruar se kushdo që ndjek ndonjë faktor tjetër pos Zotit dhe besimit dhe që orvatet për diçka të këtillë, atëherë ai e ka braktisur Islamit dhe është kthyer kah paganizmi.

Në Islam, baza të një grupi dhe kombi nuk janë gjaku dhe territori, po besimi. Përkitazi me femohuesit, Kur'ani i Shenjtë thotë:

"Po, nëse ata pendohen, e falin namazin dhe e japin zeqatin, atëherë i keni vëllezër në fe..." (9:11)

Ebu-Davudi, në librin e tij "Xhihad", e citon të Dërguarin s.a.v. i cili thotë:

"Zoti më ka urdhëruar që t'i luftoj femohuesit kështu që ata ta pranojnë Njëjësinë e Zotit dhe të kthehen kah Kibla, si dhe të falen dhe të agjërojnë ashtu siç bëjmë edhe ne. Kur një herë ta pranojnë besimin tonë, atëherë ata do t'i kenë të gjitha të drejtat dhe obligimet që i kanë muslimanët tjerë". Feja paraqet kufizim të vërtetë të kombësisë. Bashkëfetari bëhet bashkatdhetar ndërsa jobesimtari bëhet i huaj.

"Muhammedi është i dërguar i All-llahut, e ata që janë me të (sahabët) janë të ashpër kundër jobesimtarëve, janë të mëshirshëm ndërmjet vete..." (48:29)

"Ju e keni shembullin më të mirë te Ibrahimit dhe te ata që ishin me të, kur i thanë popullit të vet: "Ne tërhiqemi prej jush dhe prej asaj që adhuroni, pos All-llahut, nuk besojmë tuajën, prandaj ndërmjet nesh e jush është e hapët armiqësia e urrejtja derisa ta besoni vetëm All-llahun Një!" (60:4)

Shkolla e nacionalizmit të gjithë i trajton si vëllezër dhe të barabartë, qofshin ata jobesimtarë apo femohues dhe fetarë apo keqbërës. Mirëpo në Islam, personi i cili nuk e ka besimin e njëjtë dhe që nuk ka lidhje me muslimanët, nuk konsiderohet i barabartë, madje nëse ai njeri është edhe "bashkatdhetar",

"O ju që besuat, mos i zini për miq të ngushtë të tjerët jashtë mesit tuaj,..." (3:117)

Nacionalizmi i konsideron bashkatdhetarë të gjithë njerëzit e një vendi dhe ata që i përkasin ndonjë populli tjetër janë të huaj, ndonëse edhe këta janë muslimanë. Islami beson në të kundërtën:

"O ju që besuat, mos e zini mik armikun tim dhe armikun tuaj..." (60:1)

Të gjitha marrëdhëniet i nënshtrohen besimit, madje edhe ato familjare të djalit, të babait, të gruas dhe të burrit, ndërkaq ata që nuk besojnë janë të huaj, përkundër afërsisë së relacionit të tyre familjar:

"O ju që besuat, mos u ofroni miqësi (dashuri) prindërve tuaj, as vëllezërve tuaj, nëse ata vlerësojnë mosbesimin kundër besimit. E kush prej jush miqësohet me ta, ata janë mizorë". (9:23)

"O ju që besuat, vërtet, disa nga bashkëshortet tuaja dhe nga fëmijët tuaj janë armiq tuaj,..." (64:14)

"Nuk gjen popull që e beson All-llahun dhe Ditën e gjykimit, e ta dojë atë që kundërshton All-llahun dhe të dërguarin e Tij, edhe sikur të jenë ata (kundërshtarët) prindërit e tyre, ose fëmijët e tyre, ose vëllezërit e tyre, ose farefisi i tyre. Ata janë që në zemrat e tyre (Ai) ka skalitur besimin dhe e ka forcuar me shpirt nga ana e Tij dhe ata do t'i shpjerë në xhenete, nëpër të cilat rrjedhin lumenj. Aty janë përgjithmonë. All-llahu ua ka pëlqyer punën e tyre dhe ata janë të kënaqur me shpërblimin e Tij. Të tillët janë palë (grup, parti) e All-llahut ta dini pra, se ithtarët e All-llahut janë ata të shpëtuarit." (58:22)

Këto ajete e rrënojnë themelin e nacionalizmit, meqë ai bazohet në kufijtë gjeografikë, racorë apo gjuhësorë, dhe në mënyrë të qartë tregojnë se besimi është baza e qëndrimit të njeriut. Ekziston vetëm një bashkësi e rëndësishme, dhe kjo është bashkësia e Zotit xh.sh.

Ky parim i besimit është gjithashtu i pasqyruar edhe në sistemin juridik të Islamit, ku asnjë jomusliman nuk mund ta pranojë trashëgiminë e muslimanit, madje nëse është edhe djali i vet, mu ashtu siç është shpjeguar edhe në ajetin 54 të sures Ahzab. Edhe në hadithet është theksuar se femohuesi nuk mund ta pranojë trashëgiminë e muslimanit.

Dallimet në besim i çlirojnë lidhjet e martesës, andaj nëse njëri prej bashkëshortëve e lë Islamit apo bëhet femohues, atëherë marrëdhënia e tyre do të jetë jolegjitime. Këtë gjithashtu e urdhëron edhe Kur'ani.

Shoqëria, të cilën në Medinë e themeloi i Dërguari, bazohej në besimin, ndërsa të gjitha dashuritë ndaj territorit, gjakut apo racës, fare u mohuan. Kjo ishte një shoqëri e cila në tërësi i kundërvihet parimit të nacionalizmit.

Në betejat e Bedrit, të Uhudit dhe të Hendekut, i Dërguari luftoi krah për krah me ensarët e Medinës, të cilët konsideroheshin për të huaj. Gjatë këtyre betejave, gjaku dhe territori iu nënrenditën besimit. Hudhejfa e sulmoi të atin; Ebu Bekri e nxori shpatën kundër djalit të vet Abdurrahmanit; Abbas-bin-Abdul-Mutallibi, xhaxhai i të Dërguarit, Akili, kushëriri i tij dhe Ebul-A'si u zunë robër. Umeri madje edhe propozoi që të gjithë të zënit rob, që nuk janë dorëzuar dhe faji i të cilëve është dëshmuar, menjëherë të vriten dhe se çdo musliman personalisht ta vrasë të robëruarin që e ka farefis. Vetë Omeri, gjatë betejës e vrau xhaxhanë e tij. Në këtë mënyrë shkëputeshin lidhjet e farefisnisë vetëm për hir të besimit.

Gjatë pushtimit të Mekës, i Dërguari u priu ensarëve (që ishin "të huaj") që ta sulmojnë vendlindjen e tij, me ç'rast të huajt vranë shumë kushërinj të tij. Ky ishte rast i pashembullt në Arabi që të huajt të bëhen miq kurse të afërmit të bëhen të huaj. Në betejën e Beni-el-Mustalak u shkaktua një zënkë ndërmjet një pjesëtari të fisit Beni-Gafar dhe të atij të klanit Beni-Avs. Ky i pari e goditi atë të dytin me shuplakë. I dyti ishte pjesëtar i ensarëve nga Medina ndërsa i pari ishte emigrant nga Meka. Njëri i ftoi që ensarët t'i ndihmojnë kurse tjetri i ftoi emigrantët. Të dy palët ishin të gatshme për t'u përleshur dhe i nxorën shpatat, por i Dërguari ndërhyri dhe u tha: "Të mjerët ju që ngriteni kundër njëri-tjetrit vetëm për hir të farefisnisë pagane"

Në këtë betejë merrte pjesë edhe nacionalisti i njohur nga Medina dhe lideri i hipokritëve, Abdullah-bin-Ubej. Kur dëgjoi për incidentin që ndodhi, ai filloi t'i nxisë ensarët e Medinës duke u thënë:

"Ne i ftuam këta të huaj që të vijnë në tokën tonë, dhe tani kur u bënë të fuqishëm, ata na sulmojnë edhe neve. Ata janë si qentë që i ushqeni e që pastaj ju sulmojnë. Pasha Zotin, kur të kthehem në Medinë, ata të ndershmit (mendon për medinasit) do t'i dëbojnë të pandershmit (të Dërguarin edhe emigrantët e tij)."

Pastaj u kthye kah bashkatdhetarët e tij dhe tha:

"Sa budallenj që ishit kur lejuat që me këta ta ndani pasurinë dhe pronën tuaj. Pasha Zotin, po i latë vetë, ata nuk do të mund të qëndrojnë."

Kur fjalët e këtij nacionalisti medinas arritën gjer ke i Dërguari, ai e thirri të birin e Abdullah-ut dhe i tha: "Kam dëgjuar se yt atë i ka thënë këto fjalë". Ndonëse shumë e deshte të atin dhe mburrej me të, i biri ia kthen pa ngurrim: "O i Dërguari i Zotit, nëse më lejon, unë do t'ia pres kokën atij dhe do ta sjell atë para këmbëve tuaja". Mirëpo, i Dërguari nuk e lejoi që ta bëjë këtë.

Ndërsa kur luftëtarët muslimanë u kthyen në Medinë, Ibën Abdull-llahu qëndroi para portës së qytetit, e nxori shpatën dhe i klithi të atit: "Ti s'mund të hysh në Medinë (në shtëpinë e vet) nëse i Dërguari këtë nuk ta lejon. Tani do të shohim se në ç'mënyrë, të ndershmit i dëbojnë të pandershmit."

Kjo është baza e ummetit islam dhe kështu formohet bashkësia e besimtarëve të vërtetë, në të cilën marrëdhëniet fafaisnore nuk janë asgjë në krahasim me besimin.

Kur Benu-Kajnuka' nga fisi hebraik i Medinës, i revoltuar u ngrit kundër muslimanëve, ata këtë e zunë dhe i Dërguari e dërgoi Ubade-Ibën-Samitin që ta gjykojë. Ai ishte nga fisi Hazrexh dhe pa kurrfarë hamendje vendosi që Beni Kajnuka' të dëbohet nga Medina.

Pas tradhtisë së Beni-Kurejdha, të cilët ishin aleatë të fisit të Evsëve, i Dërguari, në cilësinë e gjykatësit e dërgoi Sa'd-bin Muazin, një gjeneral nga Evti. Për tradhtinë e madhe që e bënë, ai i dënoi me vdekje të gjithë meshkujt e fisit Beni-Garize.

Këta shembuj tregojnë se në shoqërinë islame, rëndësi kanë vetëm besimi dhe mësimi. Nacionalizmi dhe Islami nuk mund të ekzistojnë në të njëjtën shoqëri, ndërsa theksimi i vetëm njërit prej tyre njëkohësisht e nënkupton mohimin e tjetrit.

4. Lidhshmëria me territorin nga pikëpamja e Islamit

Në nacionalizëm, autenticiteti shtrihet në vendin dhe atdheun, kurse në Islam ai mbështetet në krijuesin e tokës e të atdheut. Fjala "natio" në latinisht do të thotë vendlindje. Nacionalizmi e fiton formën e tij nga koekzistenca e një grupi të posaçëm në një vend të veçantë. Ajo tokë i takon vetëm atij grupi dhe asnjë grup tjetër nuk ka të drejtë që të pretendojë në të, kurse të gjithë individët që rrojnë aty, duhet që atë vend ta mbrojnë, madje edhe nëse e flipojnë edhe jetën e tyre.

Mirëpo, në Islam, territori nuk i takon asnjë grupi por vetëm Zotit, ndërsa të gjitha qeniet njerëzore janë vetëm zëvendës. Të drejtën më të madhe për të pretenduar dhe udhëhequr në tokë e kanë vetëm ata që i kryejnë obligimet e tyre ndaj Tij. Kufijtë nuk janë kufij gjeografikë por ata janë kufij të besimit.

Kur'ani këtë çështje e thekson nëpër ajete të ndryshme, dhe thotë se asnjë popull nuk ka monopol mbi asnjë territor, dhe se e tërë bota i takon vetëm Zotit:

"Thuaj: "O All-llah, Sundues i çdo sendi..." (3:26)

"Thuaj: "E kujt është toka dhe çdo gjë që ka në të, nëse jeni që e dini?" Ata do të thonë: "E All-llahut". Atëherë Thuaju: "Përse pra nuk mendoni?" (23:84-85)

"Thuaj: "Në dorën e kujt është i tërë pushteti i çdo sendi, dhe Ai është që mbron (kë të do), e që prej Atij nuk mund të ketë të mbrojtur; nëse jeni që e dini?" Ata do të thonë: "Në dorë të All-llahut!" Thuaj: "E si mashtroheni pra?" (23:88-89)

"Thuaj: "Unë jam vetëm këshillues, e nuk ka ndonjë zot tjetër përpos All-llahut Një, Dërrmuesit. Zot i qiejve e i tokës dhe ç'ka mes tyre, i Plotfuqishmi, Mëkatfalësi." (38:65-66)

Meqë Ai është Zoti i tërë botës, Ai e ka bërë njeriun zëvendës të Tij; prandaj bota i takon të gjitha qenieve njerëzore, e veçanërisht besimtarëve:

"Ai është që ju bëri sundues (zëvendësues) në tokë..." (6:165)

"... Unë po krijoj (po përcaktoj) në tokë një zëvendës!..." (2:30)

"A nuk e sheh se All-llahu nënshtroi çdo gjë që gjendet në tokë, për të mirën tuaj?..." (22:65)

Pra, të gjitha begatitë e tokës u takojnë të gjithë njerëzve e jo vetëm një grupi apo populli të veçantë.

Kufijtë gjeografikë nuk duhet t'i kufizojnë qeniet njerëzore, meqë bota i takon Zotit dhe njeriut si zëvendës i Tij:

"Melektë që ua morën shpirtin e atyre që ishin mizorë të vetvetes ju thanë: "Në çka ishit ju? - Ata thanë: "Ne ishim të paaftë në atë tokë!" (melektë) Ju thanë: "A nuk ishte e gjerë toka e All-llahut e të migronit në të...?": (4:97)

Çdo qenie njerëzore e ka të drejtën që të përfitojë nga begatitë e pjesëve të ndryshme varësisht nga nevojat e saj:

"Kush shpërngulet për hir të (fesë së) All-llahut, ai gjen mundësi të madhe dhe begati në tokë..." (4:100)

E tërë bota u takon ithtarëve të ideologjisë hyjnore dhe shërbëtorëve të mirë të Tij:

"... me të vërtetë tokën do ta trashëgojnë robtë e Mi të mirë." (21:105)

"Atyre nga mesi i juaj të cilët besuan dhe bënë vepra të mira, All-llahu u premtoi se do t'i bëjë zotërues në atë tokë..." (24:55)

Kjo pikëpamje hyjnore e Islamit i mundëson muslimanit të vërtetë që mos të mendojë në drejtimin e lidhshmërisë me kombin apo territorin, por botën ta konsiderojë të atillë se ajo i përket Zotit dhe shërbëtorëve të Tij.

Dijetari Iqball thotë: "Çdo vend që i takon Zotit është edhe i yni",

Kur'ani tërë kohën flet për tërë botën, e jo për arabët apo joarabët, për Mekën apo për Medinën. Po qe se muslimanët do të lidheshin vetëm për një vend të caktuar, atëherë kjo do të duhej të jetë Meka. Por madje, edhe për këtë qytet të shenjtë, Kur'ani flet kështu:

"... Ne e bëmë të barabartë për njerëz, qofshin vendas ose të ardhur..." (22:25)

Rrjedhimisht, shumë juristë Mekën e konsiderojnë si vend i të gjithë muslimanëve, andaj kërkesa e dikujt për pronësi private mbi këtë qytet është krejtësisht e papranueshme. Historia rrëfen se Umeri madje nuk i ka lejuar mekasit që t'i mbyllin edhe dyert e shtëpive, kështu që cilido haxhi të mundej të hyjë brenda kur të dojë vetë. Umer Bin Abdulazizi rreptësisht ndaloi që të merret qira nga haxhilerët, meqë vendi u takonte të gjithë muslimanëve. Shpjeguesit tjerë juridikë nuk kanë shkuar aq larg sa i përket kësaj pikëpamjeje, dhe kanë thënë se njeriu, i cili në Mekë ka ndërtuar shtëpi me ndihmën e kapitalit të vet, ka të drejtë që për ndërtesën e ndërtuar të kërkojë qira, por kjo nuk vlen për oborrin i cili u takon të gjithëve.

Është shkruar se i Dërguari ka thënë:

"Ndalohet shitja dhe dhënia me qira e shtëpive të Mekës"

Nga njëra anë, i Dërguari e shndërroi Mekën në pronë të të gjithë muslimanëve, kurse nga ana tjetër, mosbesimtarët dhe madje edhe banorët e saj i konsideronte si të huaj, dhe kërkoi që të dëbohen prej aty. Lidhur me të pafetë, Kur'ani thotë:

"O ju që besuat, vërtetë idhujtarët janë të ndyrë, andaj pas këtij viti të mos i afrohen më xhamisë së shenjtë..." (9:28)

Kjo është pra ajo pikëpamje e Islamit që e hudh poshtë idenë se përkatësia qytetare varet nga vendlindja. Islami pohon se ajo varet nga besimi dhe me këtë pohim e shkatërron bazën e nacionalizmit.

Emigrimi, simbol i zëvendësimit të territorit me anën e besimit

Për dallim nga nacionalizmi, Islami e mëson njeriun që mos të jepet pas vendit por pas besimit, dhe po që se paraqitet nevoja, për hir të tij ta lëshojë edhe shtëpinë, vendin dhe atdheun. Migrimi është parimi themelor i Islamit.

Migrimi paraqet ekuivalentin e xihadit. Lëshimi i shtëpisë dhe i atdheut bëhet për hir të besimit dhe ideologjisë. Shumë të dërguar kanë migruar, ndërkaq edhe shpërngulja e të Dërguarit Muhammed s.a.v. paraqet fillimin e kalendarit dhe të historisë islame.

Në Islam, për dallim nga nacionalizmi, njeriu e braktis atdheun vetëm për hir të besimit, kështu që migrimi nuk është vetëm obligim, por aq më tepër, refuzimi për të migruar për hir të besimit paraqet tradhti, të cilën individit e bën ndaj shoqërisë. Lidhja e dikujt vetëm për një vend të posaçëm dhe kufizimi i veprimtarisë dhe lojalitetit vetëm brenda atij vendi, në Islam paraqet jetë dhe punë të kotë, sepse me këtë rast kanoset rreziku për fenë dhe ideologjinë e atij njeriu. Sjellja e këtillë është antiislamike dhe dënohet:

"Melektë që ua morën shpirtin atyre që ishin mizorë të vetvetes ju thanë: "Në çka ishit ju?" - Ata thanë: "Ne ishim të paaftë në atë tokë!" (melektë) Ju thanë: "A nuk ishte e gjerë toka e All-llahut e të migronit në të?" (e të praktikoni lirisht fenë e Zotit). Vendi i tyre është xehenemi dhe sa vend i keq është ai! (4:97)

Shprehja "A nuk ishte e gjerë toka e All-llahut" tregon se kufijtë nacionalë nuk kanë kurrfarë vlere dhe se, për promovimin e synimeve islamike dhe për kursin zhvillimor të tyre, muslimanët nuk duhet të lidhen me to:

"Është e vërtetë se ata që besuan, u shpërngulën dhe luftuan me pasurinë e shpirtin e tyre në rrugën e All-llahut..." (8:72)

Migrimi për hir të Zotit si dhe braktisja e vatrës dhe e atdheut vetëm për hir të besimit janë ekuivalente me xihadin dhe me vetëflijimin.

"Ata të cilët besuan, ata që u shpërngulën dhe luftuan në rrugën e All-llahut, ata meritojnë të shpresojnë në mëshirën e Tij. All-llahu falë shumë dhe është mëshirues." (2:218)

"Ata të cilët besuan, migruan dhe luftuan me pasurinë dhe veten e tyre në rrugën e All-llahut, ata kanë pozitë më të lartë te All-llahu dhe vetëm ata janë fatlumë. (9:20)

"Kush shpërngulet për hir të (fesë së) All-llahut, ai gjen mundësi të madhe dhe begati në tokë. E kush del prej shtëpisë si migrues te All-llahu dhe te i dërguari i Tij, dhe e zë vdekja (në rrugë), te All-llahu është shpërblimi i tij. All-llahu është mëshirues, mbulon të metat." (4:100)

"... ata që u dëbuan prej shtëpive të tyre dhe emigruan, u munduan vetëm pse ishin në rrugën Time, luftuan dhe u vranë, atyre patjetër do t'ua shlyej mëkatet e tyre dhe do t'i vejë në xhenete në të cilat burojnë lumenj. Ai është shpërblim nga ana e All-llahut, se më i miri shpërblim është tek All-llahu." (3:195)

Vlerën e lartë të migrimit, Islami e nënkupton me theksimin e mohimit të vendit dhe të dashurisë ndaj fesë, gjë që është në kundërshtim të plotë me nacionalizmin.

Sjelljet dhe migrimet e të dërguarve janë gjithashtu edhe një dëshmi për thënien e mëparshme se besimi (e jo vendi) është boshiti i Islamit. Pas pushtimit të Mekës, ensarët me padurim pritnin që i Dërguari të vendoset në Mekë. Mirëpo, ky i thirri ata dhe u tha:

"Unë nuk jam i lidhur për vendin. Unë jam rob i Zotit dhe i dërguar i Tij. Unë erdha tek ju vetëm për hir të Tij, dhe prandaj jeta dhe vdekja ime janë vetëm për ju."

Ndonëse problemi për të cilin ai u shpërngul tanimë ishte zgjidhur, i Dërguari pas pushtimit të Mekës e lëshoi atë dhe u kthye në Medinë, që dëshmon se kurrsesi nuk është i lidhur për vendin apo shtëpinë.

5. Lidhshmëria me gjakun dhe racën nga pikëpamja e Islamit

Nacionalizmi i jep rëndësi të madhe farefisnisë, gjë që mund të shpjerë gjer në racizëm. Nacionalizmi shërbehet me trashëgiminë racore dhe historike atëherë kur dëshiron t'i theksojë dallimet apo ngjashmëritë të cilat ekzistojnë në mes dy popujve, dhe këtë e bën që ta vlerësojë pajtueshmërinë apo papajtueshmërinë midis tyre. Disa herë flet për gjakun si bazë e unitetit. Gjithmonë dhe gjithkund paraqiten racizma ekstremë apo gjysmekstremë. Mu ashtu sikundër grekët që i quanin të tjerët barbarë apo hebrenjtë e lashtë që të tjerët i quanin të huaj, apo nacionalistët ekstremë gjermanë dhe italianë, të cilët deshën t'i shfarosin hebrenjtë si dhe nacionalizmi amerikan i cili akoma shkakton vuajtjen e zezakëve.

Mirëpo, Islami ngritet kundër të gjitha këtyre llojeve të nacionalizmit dhe i kundërvihet kombësisë racore apo asaj historike. Ai thotë se burri dhe gruaja, zezaku dhe i bardhi, i qytetëruari dhe i paqytetëruari, afrikani dhe evropiani, ariani dhe semiti, të gjithë këta kanë rrënjë të njëjta dhe janë krijuar nga prindër të njëjtë; marrëdhënia e gjakut nuk mund të jetë kriter për superioritetin: **"O ju njerëz! Kini frikë Zotin tuaj që ju ka krijuar prej një veteje..."** (4:1)

I Dërguari thotë:

"Nuk ka superioritet të arabëve ndaj joarabëve, apo të joarabëve ndaj arabëve, sepse të gjithë janë pasardhës të Ademit."

"Askush nuk është superior ndaj tjetrit përveç për nga feja dhe nderi. Të gjithë njerëzit janë pasardhës të Ademit, kurse Ademi u krijua nga dheu."

I Dërguari u drejtohet arabëve me fjalët:

"Binduni dhe jepjani në dorë frerët çdonjërit që nga pikëpamja islamike është më superior dhe ka sjellje të shkëlqyeshme, pa marrë parasysh racën e tij, ngjyrën, vendin dhe territorin, madje edhe nëse ai është etiopian i zi."

"Nuk ka privilegje në marrëdhëniet e ndërsjella, as për arabët kundrejt joarabëve, e as për arabët kundrejt arabëve. Superioriteti mbështetet vetëm në dëlirësinë (takvanë)."

Në Islam, ngjyra e lëkurës nuk është kurrfarë kriteri për superioritetin apo për inferioritetin:

"(Kjo fe jona është) Ngjyrosje e All-llahut, e kush ngjyros (me fe) më mirë se All-llahu. Ne vetëm atë e adhurojmë." (2:138)

I Dërguari thotë:

"Nuk ka superioritet të të bardhit mbi zezakun apo të zezakut mbi të bardhin," përpos nëse kriteri ka të bëjë me virtytin.

Duke iu drejtuar fisit të Beni Hashimit, i Dërguari ka thënë:

"O Beni Hashimë, duani njerëzit për veprat e tyre, e jo për farefisninë."

Lidhur me çrrënjosjen e privilegjeve racore dhe nacionale në Nehxhul Belaga, Imam Aliu thotë:

"I Dërguari i çrrënjosi paragjykimet klasore dhe racore dhe të gjithë muslimanët, pa kurrfarë përjashtimi, i bëri të barabartë para ligjit të shenjtë të Kur'anit."

Përleshja e fortë e Islamit me racizmin mund të kuptohet nga fakti se i Dërguari e emërtoi Usame Ibën Zejdin, një rob etiopian, në postin e komandantit dhe në nivelin e gjeneralëve siç ishin Ubejdull-llah El-Xharrah dhe liderët tjerë kurejshitë dhe ensarë, që do të thotë se hoqi dorë nga kriteri racor apo fisnor. Duke e ditur se farefisnia krijon përçarje, për arsye të ngjashme Kur'ani e dënon faraonin:

"Me të vërtetë, faraoni ka ngritur kryet lart në tokë, e popullin e saj e ka grupëzuar dhe një grup prej tyre e shtyp, ashtu që djemtë e tyre ua mbyt, e gratë e tyre ua lë të jetojnë. Vërtet, ai ishte prej më shkatërrimtarëve. (28:4)

Kur'ani disa herë e gjykon lidhshmërinë ndaj gjakut dhe e konsideron si barrierë në rrugën e së vërtetës:

"E kur u thuhet atyre (idhujtarëve): "Pranoni atë që All-llahu e shpalli!" Ata thonë: "Jo, ne ndjekim atë rrugë në të cilën i gjetëm prindërit tanë!" Edhe sikur prindërit e tyre të mos kenë kuptuar asgjë dhe të mos jenë udhëzuar në rrugën e drejtë (ata do t'i pasonin)? (2:170)

Menjëherë pas vdekjes së të Dërguarit, paganizmi u bë një rend që filloi të merr hov pas grusht shtetit të emivive, duke shkaktuar kështu inkurajimin e racizmit kronik dhe të lidhshmërisë me gjakun, mbi themelet e të cilave mbështetet nacionalizmi modern. Mirëpo, shumë njerëz të mësuar dhe ulemaja Sunnitë të rangut të lartë, siç ishin Ebu Bekër Bakilani dhe Imam-ul-Haremejni, këto dy ide i hudhën poshtë dhe nuk i përkrahën. Gjithashtu edhe sektet mu'tezilet dhe havarixhët refuzuan që t'i pranojnë idetë e këtilla.

6. Fanatizmi i injorancës

Nacionalizmin e shoqëron fanatizmi që të tjerët i konsideron inferiorë dhe i cili mburret vetëm me historinë dhe stërgjyshërit e vet. Kjo ndjenjë ekstreme shkakton që njeriu ta dojë kombin dhe atdheun e tij dhe e dekurajon atë që t'i dojë të tjerët. Njeriu mendon se është i përsosur kurse të tjerët janë të papërsosur dhe të padobishëm.

Islami dhe i Dërguari shumë ashpër e luftuan dhe e dënuan fanatizmin e këtillë.

Duke e shpjeguar fanatizmin, i Dërguari ka thënë: "Fanatizëm nuk paraqet lidhshmëria e thjeshtë me fisin. Fanatizëm paraqet përkrahja e farefisit dhe bashkatdhetarëve, në të mirë e në të keqe, në të drejtë e në të padrejtë dhe në të gjitha rastet. Personi i atillë shkakton zemërimin e Zotit."

Në fjalimin e tij të parë pas pushtimit të Mekës, i Dërguari ka thënë:

"O liderë kurejshitë! Zoti e dënon krenarinë, fanatizmin e injorancës dhe mburrjen me stërgjyshërit, dhe dini se koha e tyre ka përfunduar. Mos harroni se unë sot shkela mbi të gjitha këto kuptime të kryelartësisë."

Fanatizmi i injorancës është ai i cili ka shkaktuar që njerëzit të kërkojnë të dominojnë jashtë egocentrizmit të tyre. Historia e fundit qindvjeçare e vendeve nacionaliste perëndimore shumë mirë e tregon nacionalizmin e shekullit njëzet. Gjermani bërtet: "Gjermania mbi të gjitha"; ndërsa Musolini deklaroi: "Dashuria për Italinë e paraqet fenë më të lartë." Amerika pohon: "Shtetet e Bashkuara i ka zgjedhur vetë Zoti," ndërsa anglezi beson se "sundimi i botës është e drejtë të cilën britanezëve ua ka dhënë Zoti vetë."

Kur'ani i hudhë poshtë idetë e këtilla. Ai flet për hebrenjtë dhe të krishterët, të cilët kanë kaluar në popuj e jo në grupe religjioze:

"Ata edhe thanë: "Kurrësi nuk ka për të hyrë kush në xhenet, përveç atij që është jahudi ose i krishterë! Ato janë fantazi të tyre! Thuaju: "Sillni argumentin tuaj (çka thoni) po që se jeni të drejtë? Nuk është ashtu (si thonë ata), po ai që i është dorëzuar All-llahut dhe është bamirës, ai e ka shpërblimin e vet te Zoti i tij, për ata nuk ka frikë, as nuk kanë pse të mërziten." (2:111-112)

Fanatizmi i injorancës gjithashtu sjell edhe gjer ke mburrja me të kaluarën dhe me stërgjyshërit, andaj i Dërguari këtë e quajti si "gjendje të ndotur."

"Ata që mburren me kombin dhe stërgjyshërit e tyre, duhet ta lënë këtë dhe të përkujtohen se burimet e këtilla të mburrjes nuk janë asgjë tjetër pos qymyr i xhehenemit."

Është shënuar në Kafi se i Dërguari ka thënë:

"Islami ka ngritur duart nga mburrja e paganizmit dhe nga lëvdimi i stërgjyshërve. Të gjithë njerëzit janë nga Ademi i cili është prej dheut, dhe askush nuk ka superioritet mbi tjetërkë, përveç në dëlirësi (takva)".

Njëra ndër vetitë e veçanta të nacionalizmit bashkëkohor është mburrja me historinë e tij, mirëpo Islami këtë e quan paganizëm. Për shembull, nacionalizmi iranian mburret me Sasanidët dhe Achaemenid-ët, kurse Islami këta i quan bajraktarë të paganizmit.

I njëjti fanatizëm i injorancës shkakton që nationalistët e Egjiptit ta glorifikojnë faraonin të cilin e ka dënuar Zoti, dhe të mburren me të.

7. A mundet individi njëkohësisht të jetë musliman dhe nationalist?

Nacionalizmi dhe Islami janë dy ideologji të kundërta si dhe dy shkolla dhe ide të kundërta, me qëllime dhe programe të pavarura.

Për shkak të natyrës së tij, njeriu mund të ndjekë vetëm një ideologji dhe t'i përmbahet vetëm asaj. Në qoftë se njeriu beson se ai ka dy ideologji, atëherë njëra prej tyre do të jetë aktive dhe e gjallë kurse tjetra pasive dhe e vdekur. Nacionalisti gjerman nuk mund të jetë edhe i krishter i vërtetë, sepse nacionalizmi i tij është i gjallë dhe aktiv, kurse religjioni i tij është pasiv dhe i vdekur. Italiani nuk mundet të jetë njëkohësisht fashist i rryer dhe krishter i vërtetë.

Islami ka një ideologji të posaçme, kurse nacionalizmi ka një tjetër. Qenia njerëzore nuk mundet njëkohësisht të ndjekë dy ideologji të gjalla, përpos në rastin kur ato njëra-tjetrën e pëkrahin dhe e plotësojnë.

Dikujt mund t'i duket gjë e mirë që ta fshehë ideologjinë e tij apo të mos jetë i vetëdijshëm për të, duke mos ditur se a thua dominon patriotizmi i tij apo besimi i tij në fe. Nuk mund të thuhet se ai ka dy ideologji, meqë njëra prej tyre është aktive dhe e drejton sjelljen e tij. Në qoftë se nga personi, i cili mendon se nuk ka ideologji apo ka më shumë sosh, kërkohet të heqë dorë nga ato, atëherë do të vijë koha kur ai do të ndiejë se ideologjia të cilën ai e ka, është pjesë përbërëse e tij nga e cila s'mund të heqë dorë, dhe madje do të jetë i gatshëm që për të ta flijojë edhe jetën e vet. Kjo është ideologjia aktive dhe e gjallë e tij.

Tani duhet shikuar se a thua njeriu i atillë është i gatshëm që ta flijojë edhe jetën e vet për Islamin, për lirinë, demokracinë, për komunizmin apo për nacionalizmin. Ajo për të cilën ai është i gatshëm të bëjë çdo gjë është ideologjia e tij ndonëse nuk është i vetëdijshëm për të.

Vetëm dashuria për atë ideologji e determinon sjelljen, mënyrën dhe politikën e tij, kurse të gjitha ndjenjat tjera i nënshtrohen vetëm asaj.

Disa nationalistë supozojnë se njëkohësisht mund ta ndjekin nacionalizmin edhe Islamin. Në mesin e tyre qenë Tahtavi dhe Mustafa Kamili nga Egjipti, Namik Kamili nga Turqia, Ebul Kelam Azodi dhe Husein Ahmed Medeni nga India, të cilët mendonin se njëkohësisht mund t'i ndjekin të dy ideologjitë, duke besuar se ato mund të jenë të pajtueshme me njëra-tjetrën. Ish-kryeministri i Irakut, Abdurrahman El-Bezzazi, në librin e tij "Islami dhe populli arab," pohon se njeriu mundet njëkohësisht të jetë musliman dhe nationalist arab. Mirëpo këto të dyja janë të papajtueshme, andaj shmangia nga rruga e njëres nënkupton edhe largimin nga tjetra. Ujin nuk mund ta përziejnë me zjarrin.

"... a nuk ka ndër ju ndonjë njeri të mençur...?" (11:78)

Ne jemi muslimanë vetëm atëherë kur për të gjitha aspektet e jetës kemi vizion islamik. Por, në qoftë se pranojnë ndonjë vizion tjetër shoqëror ose politik, dhe nëse hudhin poshtë ndonjë pjesë të Islamit, atëherë si mund ta quajnë veten muslimanë?

"... A e besoni një pjesë të librit, e tjetrën e mohoni? Ç'mund të jetë ndëshkimi ndaj atij që punon ashtu prej jush, pos poshtërimi në jetën e kësaj bote, e në Ditën e gjykimit ata hidhen në dënimin më të ashpër..." (2:85)

Askush nuk mund të ndjekë një shkollë të huaj e të importuar dhe njëkohësisht të pohojë se është musliman. Ideja për "muslimanin nacionalist" është absurd, mu ashtu siç është ajo për "komunistin religjioz" për "kapitalistin marksist", për "paganin monoteist" apo për "nacionalistin internacionalist."

Ato janë të kundërta. Kur zgjerohet ideologjia islame, atëherë nacionalizmi shkatërrohet ndërsa kur rritet nacionalizmi, atëherë Islami asgjësohet. Njeriu nuk mund të qëndrojë mbi dy anije të cilat lundrojnë në kahe të kundërt. Për të pohuar një gjë të tillë, nevojitet që njeriu të jetë injorant, hipokrit dhe i paafte për ta kuptuar natyrën e vërtetë të të dy shkollave.

Teoricieni i madh bashkëkohor i Islamit, Ikbali, duke iu drejtuar Mawlana Husein Ahmedit, dijetarit të mirënjohur dhe liderit nacionalist të Indisë, ka shkruar një poemë në të cilën thotë se ai, i cili bazë të unitetit e konsideron kombin dhe atdheun, nuk ka kurrfarë njohurie nga mësimet e të Dërguarit të Islamit. Njeriu duhet ta shporrë nacionalizmin dhe të gjithë "izmat" e importuar dhe t'i kthehet Islamit.

Në qoftë se këtë nuk mund ta bëjë dhe nëse i përzien të dyja, atëherë ai në fakt ka hequr dorë nga Islami dhe është bërë antiislamik. Islami paraqet një tërësi e cila ose duhet të pranohet e tillë ashtu si është, ose të flaket krejtësisht. Ne s'mund të jemi pjesërisht të kësaj dhe pjesërisht të asaj.

Ikbali në poemën e tij thotë:

"U deklarua njëherë në katedër

se kombi rrjedh nga atdheu.

Sa injorant është ai,

për rangun e Muhammedit nga Arabia.

Bashkohuni me Mustafanë

meqë ai është besimi i tërë.

Nëse nuk i bashkoheni atij,

atëherë ju jeni Ebu-Lehebë.

Ne duhet t'i thyejmë të gjithë idhujt e të gjitha zemrave, duke përfshirë këtu edhe racizmin dhe nacionalizmin, dhe ta njohim ideologjinë në të cilën besojnë të gjithë muslimanët monoteistë, kurse kriter të vetëm ta konsiderojmë vetëm Zotin, e jo vendin, gjakun apo gjuhën:

"Zoti ynë, ne dëgjuam një thirrës që ftonte për besim (e që thonte): Të besoni Zotin tuaj! E ne besuam! Zoti ynë, na i fal mëkatet tona, na i mbulo të metat tona dhe pas vdekjes na bashko me të mirët!" (3:193)

Detyrë e muslimanëve është lufta e paluhatshme kundër çdo shkolle dhe ideologjie tjetër, duke përfshirë këtu edhe nacionalizmin, komunizmin dhe liberalizmin. Ata duhet bërë këtë me të gjitha mjetet politike-intelektuale, dhe nuk duhet të ndalen derisa mësimi i Zotit xh.sh. të dominojë mbi jetën personale, sociale, politike, ekonomike, intelektuale dhe mbi jetën fetare të njeriut:

"Luftoni ata derisa të mos mbetet idhujtari (besimi i kotë), e i tërë adhurimi të bëhet vetëm për All-llahun..." (8:39)

Nacionalizmi dhe komunizmi në kurrfarë kuptimi nuk mund të jenë mjet për shërimin e shoqërive të sotme të sëmura e të pabaraspeshuara. Rrugëdalja e vetme është themelimi i një shoqërie monoteiste dhe krijimi i qenieve njerëzore me vizione botërore; kjo është e mundur vetëm nëpërmjet Kur'anit.

Tekstet e prezentuara domosdoshmërisht nuk përfaqësojnë politikën e redaksisë të Dielli.net!
dielli@dielli.net